

Natuurmonumenten

**RESULTATEN VAN BROEDVOGELINVENTARISATIES IN
BINNEN- EN BUITENDIJKSE TERREINEN VAN
NATUURMONUMENTEN BIJ RIVIER DE EEM IN 2016**

**RESULTATEN VAN BROEDVOGELINVENTARISATIES IN
BINNEN- EN BUITENDIJKSE TERREINEN
VAN NATUURMONUMENTEN BIJ RIVIER DE EEM IN 2016**

Marc van Houten

VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

Hilversum, 2016

Uitgave: 251

© Copyright 2016 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum.

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

'It is early spring - a glorious time.
Our noisy and active waders are back'.

Desmond and Maimie Nethersole-Thompson
Waders
1986

INHOUD

Blz.

	SAMENVATTING	
1	INLEIDING	12
2	OPPERVLAKTE EN TERREINBESCHRIJVING	12
	2.1 Buitenvaart Noord	13
	2.2 Buitenvaart Zuid	13
	2.3 Zwarte Noord	13
	2.4 Bruggematen	14
	2.5 Wolkenberg	14
3	ZAAIEN IN DE BRUGGEMATEN EN WOLKENBERG	15
4	METHODE	15
5	WEERSOMSTANDIGHEDEN	16
6	RESULTATEN	17
	6.1 Buitenvaart Noord	17
	6.1.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	17
	6.1.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	18
	6.1.3 Andere waarnemingen	20
	6.2 Buitenvaart Zuid	20
	6.2.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	20
	6.2.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	22
	6.2.3 Andere waarnemingen	25
	6.3 Zwarte Noord	26
	6.3.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	26
	6.3.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	28
	6.3.3 Andere waarnemingen	30
	6.4 Bruggematen	30
	6.4.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	30
	6.4.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	31
	6.4.3 Andere waarnemingen	33
	6.5 Wolkenberg	33
	6.5.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten	33
	6.5.2 Waarnemingen van niet-broedvogels	37
	6.5.3 Andere waarnemingen	39
7	DANKZEGGING	40
8	GERAADPLEEGDE LITERATUUR	40

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Noord in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006, 2005, 2004 en 2003.
- Bijlage 2 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Zuid in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006 en 2005.
- Bijlage 3 Soorten en territoria van broedvogels van de Zwarte Noord in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007 en 2006.
- Bijlage 4 Soorten en territoria van broedvogels van de Bruggematen in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009 en 2008.
- Bijlage 5 Soorten en territoria van broedvogels van de Wolkenberg in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010 en 2009.
- Bijlage 6 Territoriakaarten per soort in 2016.
- Buitenvaart Noord
 - Buitenvaart Zuid
 - Zwarte Noord
 - Bruggematen
 - Wolkenberg

SAMENVATTING

Dit rapport geeft verslag van de resultaten van het broedvogelonderzoek in eigendommen van Natuurmonumenten langs rivier de Eem in 2016. Het gaat om de volgende gebieden: Buitenvaart Noord, Buitenvaart Zuid, Zwarte Noord, Bruggematen en Wolkenberg. Het betreft een voortzetting van het onderzoek wat in 1999 is gestart. In al die jaren zijn alle aanwezige vogels op dezelfde gestandaardiseerde wijze gemonitord.

In de Buitenvaart Noord (15,5 ha) zijn 14 verschillende soorten broedvogels vastgesteld. Van de primaire weidevogelsoorten kwamen 10 paren kieviten, 18 paren grutto's en 4 paren tureluurs voor. De kolonie kluten, met 14 paren, is gelijk gebleven met vorig jaar. Rode Lijst soorten zijn slobend, grutto en tureluur.

In de Buitenvaart Zuid (28 ha) hebben 15 verschillende broedvogelsoorten gebroed. Hiervan waren broedgevallen van 18 paren kieviten, 22 paren grutto's en 8 paren tureluurs. Soorten van de Rode Lijst zijn slobend, grutto en tureluur.

In de Zwarte Noord (11 ha) is gebroed door 16 soorten broedvogels met onder andere 10 paren kieviten, 18 paren grutto's en 6 paren tureluurs. Soorten van de Rode Lijst zijn slobend, grutto en tureluur.

Door graafwerkzaamheden is het aanzicht van de Bruggematen (15 ha) en Wolkenberg (13 ha) behoorlijk veranderd. Tijdens het broedseizoen zijn er geen grondwerkzaamheden toegestaan.

In de Bruggematen was een record aan territoria te vinden. Daarnaast zaten er dit jaar 9 paren kieviten, 3 paren grutto's en 2 paren tureluurs. Totaal waren er 12 broedvogelsoorten. Aan Rode Lijst soorten waren dat grutto en tureluur. Kleine plevier had 4 territoria.

Ook in de Wolkenberg een record aan territoria en broedvogels met 20 verschillende broedvogels. Primaire weidevogelsoorten zijn 3 paren kieviten en 2 paren tureluurs. Kluut kwam voor met 4 broedparen en kleine plevier met 3 paren.

Waarnemingen van niet-broedvogels zijn ook beschreven. Opmerkelijke soorten waren onder andere een bijeneter in de Bruggematen en een steenloper in de Wolkenberg.

1 INLEIDING

In het voorjaar van 2016 zijn vijf binnen- en buitendijkse terreinen langs rivier de Eem in eigendom van Natuurmonumenten geïnventariseerd op broedvogels.

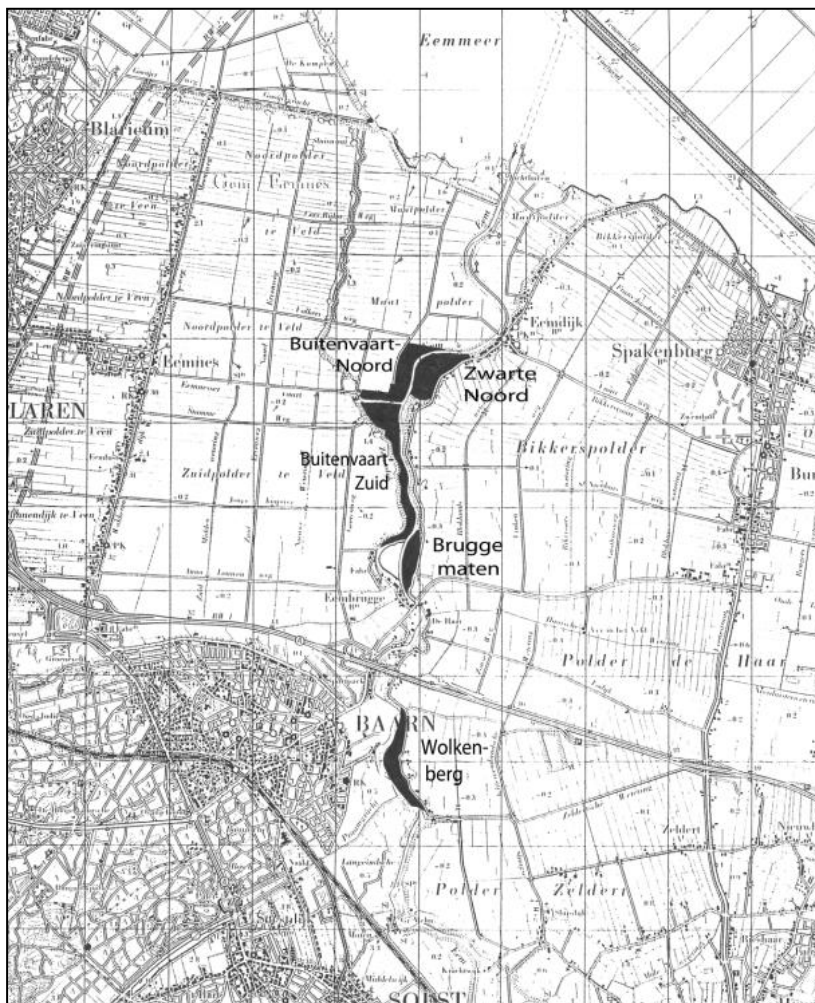
Voor beheersequalisaties en -planningen zijn vogelgegevens gewenst die op een gedetailleerd schaalniveau zijn verzameld en zich lenen voor ecologische interpretaties.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de resultaten die sinds jaar en dag uitgevoerd wordt door de auteur.

2 OPPERVLAKTE EN TERREINBESCHRIJVING

De totale geïnventariseerde oppervlakte van de vijf gebieden is gelijk gebleven aan die van voorgaande jaren (Figuur 1). Aan de westzijde van rivier de Eem liggen Buitenvaart Noord (15,5 ha) en Buitenvaart Zuid (28 ha) waar een weidevogelstelling geldt. Aan de oostzijde bevinden zich Zwarte Noord (11 ha), met een weidevogelstelling, en Bruggematen (6 ha) en Wolkenberg (13 ha) die de doelstelling Vochtig Hooiland bezitten. Een botanische doelstelling waarop hopelijk ook vogelsoorten op meeliften.

Figuur 1. Ligging en begrenzing van de geïnventariseerde gebieden in 2016.

2.1 Buitenvaart Noord

Als grasland valt de Buitenvaart Noord onder het type vochtig weidevogelgrasland. Percelen worden van elkaar gescheiden door een aantal sloten. Aan de noordzijde ligt een ondiepe plas met slikranden. In de winter 2015/2016 zijn de rietoevers aan de zuidzijde van de tussensloten gefaseerd verwijderd, dit om meer openheid te creëren voor de doelstelling weidevogelgrasland. De rietoevers in en rond de dijksloot, ten oosten en zuiden van het object, zullen gehandhaafd blijven op het areaal van Waterschap Vallei en Veluwe. De dijk met het erboven gelegen fietspad is en blijft voor weidevogels toch al een verstoring object.

In de tweede helft van april tot half mei vielen twee percelen op doordat zij pinksterbloemrijk waren. Wat later waren er vier opvallende boterbloemrijke percelen te zien. Tijdens de vierde telling verbleven er zestien schapen en vier zwartbont jongvee op een perceel. Tweede helft mei verbleven hier zestien schapen, jong en oud.

2.2 Buitenvaart Zuid

Dit terrein is duidelijk herkenbaar als Eemuiterswaard. De percelen worden van elkaar gescheiden door sloten en een aantal dwarsdammen. Het object heeft veel microreliëf. Aan de voet van de Zomerdijk, in het noorden, in het centrale deel en ten noorden van de Eem inlaat bevinden zich enkele plas-dras landjes die het hele telseizoen nat bleven. Aan de zuidzijde hebben twee geulen aansluiting op rivier de Eem, waardoor gebiedsvreemd water het gebied kan binnendringen. Smalle rietstroken zijn langs de Eem en Buitenvaart te vinden.

Na het broedseizoen 2015 zijn geen speciale beheer- en/of inrichtingsmaatregelen uitgevoerd.

De noordelijke percelen waren boterbloemrijk met, in mindere mate, pinksterbloemen. Ook drie centraal gelegen percelen waren voorzien van vele boterbloemen. Het eerste perceel ten noorden van de inlaat kleurde zowel geel als paars. Op het zuidelijke schiereiland neemt het aantal pitruspollen toe. Dit belemmert de openheid voor grondbroeders.

In de derde week van mei verbleven er 23 stuks roodbont jongvee op een groot perceel, inclusief een jonge geneusringde stier. Op een ander perceel liepen dertien zwartbonte pinken. Rond de oever van de kleine, zuidelijkste inlaat stonden wilgentenen. Beheerder Natuurmonumenten heeft deze weg laten halen. Ook een bruggetje tussen jachthaven Kroeze en telgebied is weggehaald.

Na de inventarisatie waren vanaf begin juli rond de noordelijke plas vele honderden zwanenbloemen te zien.

2.3 Zwarte Noord

De Zwarte Noord is een Eemuiterswaard, gelegen aan de oostzijde van rivier de Eem. Het bestaat uit nat grasland. Met name het zuidelijke deel, met veel pitrus, heeft het hele seizoen nat gestaan. Door de hevige regenval ontstonden er aan de noordwest zijde een aantal plassen. In het noordoostelijk deel ligt een kleine ondiepe plas met wat slikranden. Ondanks dat de verruiging rond de oevers de afgelopen winter zijn gereduceerd lijkt het toch weer de kop op te steken. Vijf noordelijk gelegen percelen zijn fraai boterbloem- en in mindere mate pinksterbloemrijk. De vorig jaar 'spontaan' ontstaande rietstrook heeft zich verder uitgebreid. Voor de openheid van het gebied zou de vegetatie beperkt kunnen worden. Voor het eventueel verhogen van de

waterstand is een inlaat mogelijkheid gecreëerd. Na het broedseizoen is de noordelijke kade geslecht, de sloot waar de grond van de kade uit bestond wordt gedempt en het perceel ten noorden van het bestaande gebied is aangekocht en wordt toegevoegd aan het areaal en waterhuishouding.

In de derde week van mei verbleven er op een perceel negen stuks jongvee. Op een ander perceel waren tien exemplaren jongvee aanwezig. Op dit laatste gebied liep mijn geneusringde vriend stier ook mee, wat de logistiek bij het alarmtellen creatiever maakt.

2.4 Bruggematen

Dit gebied maakt als Eemuitewaard deel uit van het buitendijkse systeem. Natuurmonumenten heeft de mogelijkheid om biotoop verbetering aan te brengen in de Bruggematen en Wolkenberg aangegrepen door aan te haken bij het dijkverbeteringsproject langs rivier de Eem. Het gebied is behoorlijk op de schop gegaan. Van nagenoeg 100% grasland is het als gevolg van het afgraven van het maaiveld gewijzigd in een schakering van natuurgrasland, riet, moeras en water. Zie voor meer informatie over graafwerkzaamheden in de Bruggematen en de Wolkenberg Hoofdstuk 3 van de broedvogelinventarisatie 2015 (Van Houten 2015).

Afgelopen winter is het verlaagde deel vrijgemaakt van wilgen zaailingen, deze waren alleen op deze locatie massaal aanwezig.

In dit gebied en de Wolkenberg geldt dat daar waar sloten ontbreken op de eigendomsgrens, rasters geplaatst worden voor het broedseizoen van 2017.

2.5 Wolkenberg

Het plasje in de noordelijke hoek van deze uiterwaard is sterk verondiept, een groot deel hiervan is minder dan 30cm diep. Rondom bevindt zich op sommige plaatsen een smalle rietstrook en pitrus. Iets zuidelijker liggen twee verlande voormalige kleiputten, rietveldjes en wat plas-dras landjes. Rond de putten staat laag riet, biezen en zegge. Langs de Eem staan een reeks wilgen.

Het grootste deel van deze uiterwaard bestond uit soortenarm cultuurgrasland, met hier en daar kamgrasweiden. Ook hier is biotoop verbetering toegepast en is als gevolg van het afgraven van het maaiveld gewijzigd in natuurgrasland, riet, moeras en water.

In het noordelijk deel is na het verwijderen van de toplaag een oude laag met een bovengrond van schelpen vrijgekomen. Het perceel van zo'n 1200 vierkante meter betreft mogelijk restanten van oude kreken naast de Eem (mond. meded. Jan Roodhart). Getracht wordt om deze schelpenbankjes te behouden en indien gewenst te versterken.

Na het broedseizoen worden de depots in zowel de Bruggematen als de Wolkenberg verder leeg gereden en zullen in oktober leeg zijn en bestaat de mogelijkheid om de grond te profileren en in te zaaien. De opgeleverde ingezaaide delen van 2015 zijn deels verder geëgaliseerd omdat er te veel stagnerend regenwater achter bleef en de draagkracht voor maaibeheer niet behaald kon worden. De gebieden moeten na ontwikkeling zeker nat worden en blijven, maar voor een goede ontwikkeling staan de verstelbare stuwen op z'n laagst.

ZAAIEN IN DE BRUGGEMATEN EN WOLKENBERG

Om sneller de doelsoorten van het Vochtig Hooilandtype te bezitten is in de derde week van augustus 2016 alle in 2015 gezaaide delen door-gezaaid. Dit mengsel komt van de uiterwaarden Amerongse Bovenpolder (SBB) en er zit een fractie grond bij.

Daarnaast worden de nog in te zaaien delen verrijkt met enkele soorten uit de Rijswaard (Gelders Landschap), gelegen in de uiterwaarden van Neerrijnen.

Het mengsel wat gebruikt is voor door-zaai betreft de belangrijkste volgende soorten:

Knoopkruid, reukgras, kleine ratelaar, smalle weegbree, enige beemdkronen, karweivarkenskervel, kropaar, zachte dravik, rode klaver, witte klaver, kleine klaver, veldlathyrus, gewoon struisgras, kruipende boterbloem, knolboterbloem, kruipende boterbloem, veldzuring, roodzwenkgras, veldbeemd, goudhaver en gewone hoornbloem.

Een mengsel van de belangrijkste soorten voor inzaai betreft:

Knoopkruid, 1000 blad, gladwalstro, reukgras, kleine ratelaar, smalle weegbree, enige beemdkronen, karweivarkenskervel, kropaar, zachte dravik, rode klaver, witte klaver, kleine klaver, veldlathyrus, gewoon struisgras, kruipende boterbloem, knolboterbloem, kruipende boterbloem, veldzuring, vogelwikke, roodzwenkgras, veldbeemd, glanshaver, groot streepzaad, goudhaver, gewone hoornbloem, veldgerst en klein timothee.

4 METHODE

De inventarisaties zijn uitgevoerd overeenkomstig de hiervoor geldende Sovonrichtlijnen van de BMP-methode (Van Dijk *et al.* 2011). Dit is gelijk gebleven aan die van voorgaande jaren. Naast de tellingen zijn de gebieden ook bezocht voor observatie van (broed)vogelgedrag. Dit valt buiten het bestek van dit rapport. De inventarisatiedata, tijd en telduur zijn vermeld in Tabel 1.

Datum	BUITENVAART NOORD		BUITENVAART ZUID	
	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)
09-04	7:00-8:20 uur	80	8:35-10:45 uur	130
24-04	6:35-7:55 uur	80	8:10-9:50 uur	100
07-05	6:05-7:25 uur	80	7:40-9:25 uur	105
21-05	5:30-6:45 uur	75	7:15-8:50 uur	95
07-06	5:30-6:15 uur	45	6:30-7:50 uur	80
Totaal		360		510

	ZWARTE NOORD		BRUGGEMATEN		WOLKENBERG	
Datum	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)	Inventarisatietijd	Telduur (in min.)
10-04	7:10-8:00 uur	50	8:15-9:15 uur	60	9:20-10:45	85
27-04	6:55-8:10 uur	75	8:20-9:10 uur	50	9:15-10:45	90
08-05	5:55-7:05 uur	70	7:10-8:10 uur	60	8:20-10:20	120
22-05	5:35-6:15 uur	40	7:10-7:50 uur	40	8:00-8:50	50
08-06	5:30-6:40 uur	70	6:55-7:40 uur	45	7:55-8:55	60
Totaal		305		255		405

Tabel 1. Veldbezoeken, inventarisatietijd en telduur in de Buitenvaart Noord en -Zuid, Zwarte Noord, Bruggematen en Wolkenberg in 2016.

In 2016 is 6:00 uur besteed aan inventarisatie in Buitenvaart Noord, in Buitenvaart Zuid 8:30 uur, Zwarte Noord 5:05 uur, Bruggematen 4:15 uur en Wolkenberg 6:45 uur.

5 WEERSOMSTANDIGHEDEN

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2009 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

De winter van 2015/2016 valt in de categorie van 'buitengewoon zachte' winters. Maart was als de eerste maand van de lente vrij koud, zonnig en aan de droge kant. Ook april was vrij koud, gemiddeld genomen was het nat met iets meer zon dan normaal. Qua temperatuur was het in mei zeer warm, was het vrij zonnig met vrijwel de normale hoeveelheid neerslag. Talrijke onweersbuien zorgden voor een gemiddeld zeer natte juni maand. Daarnaast was het somber en warm.

De dagen van inventariseren zijn zo gekozen dat getracht is dat de weersomstandigheden gunstig waren. Op geen van de data viel regen en was het niet extreem koud. Ook het zicht was uitstekend en de wind kwam nooit verder dan tot matig.

6 RESULTATEN

6.1 BUITENVAART NOORD

In de Buitenvaart Noord hebben in 2016 veertien verschillende broedvogelsoorten gebroed met een totaal van 75 territoria. De rietzanger is als nieuwe broedvogel bijgeschreven. Kuifeend en waterhoen konden geen geschikt broedgebied vinden. Grutto en kluut stonden in de top twee van broedvogels die het meest voorkwamen. Dit jaar drie broedvogelsoorten van de Rode Lijst (Van Beusekom *et al.* 2005). Deze kwetsbare broedvogels zijn slobeend, grutto en tureluur. Vogelbescherming Nederland heeft de Oranje Lijst opgesteld (SOVON 2014). Daarop staan 22 soorten die nog niet aan de criteria van de Rode Lijst voldoen maar waarvan wordt aangenomen dat ze dat in de nabije toekomst wel zullen gaan doen. Dit jaar waren dat scholekster, kluut en Kievit.

6.1.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Bergeend 2 territoria

Na twee jaren met één territorium, dit jaar twee. Dat de plas aantrekkelijk blijft als broedgebied bewijst de locatie in het noordoostelijke deel. Het andere lag aan het eind van een brede sloot, nabij hogere vegetatie.

Krakeend 2 territoria

Vorig jaar nog vier broedparen. In achttien jaar broedvogels inventariseren in dit gebied is dit aantal niet ongewoon.

Wilde eend 4 territoria

Net als in 2015 vier territoria met succesvolle broedsels. Vrouwtjes met een, drie, vijf en achttien(!) pullen zijn waargenomen.

Slobeend 1 territorium

Net als de vorige broedvogeltelling een broedgeval.

Meerkoet 11 territoria

Alweer acht jaar geleden dat de meerkoet boven de tien territoria komt, dit jaar elf. Vanwege de verminderde rietkragen zijn er meteen meer drijvende nesten gezien, vijf stuks. Het broedsucces zal niet hoog geweest zijn, alleen op 21 mei is een familie waargenomen. Vorig jaar zijn er helemaal geen pullen gezien.

Scholekster 2 territoria

Dit jaar het derde jaar op rij met twee broedgevallen van de scholekster.

Kluut 14 territoria

Ook deze soort is blijven staan op veertien paren. De eerste nesten zijn op 24 april gelokaliseerd. Opvallend is dat er op twee plaatsen is gebroed in de Buitenvaart Noord. Twaalf nesten ten zuidwesten van de plas en twee op kale, droge slootbagger op een slootoever. De twee broedlocaties lagen een kleine 400 meter uit elkaar. De eerste kuikens zijn tijdens de vierde telronde, 21 mei, waargenomen.

Tijdens de laatste telling op 7 juni zijn rond de slootoever geen kluten aangetroffen, terwijl er in en rond de plas 24 adulten en 20 juveniele vogels te zien waren. Op die dag is er nog één broedende vogel gezien op laag begroeide vegetatie langs de plas.

Kievit 10 territoria

In het door SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland uitgeroepen Jaar van de kievit zijn tien paar tot broeden gekomen, vorig jaar acht. Vanaf de laatste week van april was het veel te koud voor de tijd van het jaar. Hierdoor worden de kuikens extra verwarmd door hun moeder om op temperatuur te blijven. In die tijd kunnen ze niet eten, dus dit is voor hun een hongerige, vermoeiende en gevaarlijke tijd. Van elk nest moet er minimaal één kuiken volwassen worden om de populatie kievit op peil te houden. De indruk bestaat dat dit niet gehaald is. Net als bij de kluut zijn twee broedende vogels gelokaliseerd op opgedroogd slootbagger naast een watergang.

Grutto 18 territoria

Achttien territoria voor de grutto in de Buitenvaart Noord is hoog voor de soort. De indruk bestaat dat er laat eieren gelegd zijn. Mogelijk speelt het koude voorjaar hier een rol in. Tijdens de derde telronde, op 7 mei, zijn nog parende vogels gezien. Zeker acht families zijn waargenomen. De territoria lagen verdeeld over het telgebied.

Tureluur 4 territoria

Net als vorig jaar ook nu weer vier paar. Drie families zijn gezien en drie paar alarmeerden.

Witte kwikstaart 1 territorium

Deze soort is gezakt van drie naar één territorium. Deze lag in de nabijheid van de noordelijke plas.

Rietzanger 1 territorium

Het kon niet uitblijven dat de rietzanger zich als broedvogel in de Buitenvaart Noord zou gaan vestigen. In de Buitenvaart Zuid is de soort inmiddels een vaste broedvogel.

Kleine karekiet 3 territoria

In 2015 lagen alle territoria in de oostelijke rietkraag. Dit jaar ook. Hoewel hier geen beheer heeft plaatsgevonden is het aantal broedparen van deze soort gekelderd van tien naar drie territoria. Het jaar ervoor lag het aantal overigens ook op drie.

Rietgors 2 territoria

Dit is het derde jaar op rij dat de rietgors twee territoria heeft gehad.

6.1.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Lepelaar Een druk foeragerende lepelaar is op 7 juni waargenomen.

Grauwe gans Op 9 april verbleven er tien grauwe ganzen in de Buitenvaart Noord en op 24 april 21 exemplaren. Dertien van deze ganzen verbleven op 7 mei in het telgebied.

Brandgans Op 7 juni zijn zes brandganzen gezien.

Canadese gans Op 9 april is de enige Canadese gans in dit telgebied waargenomen.

Nijlgans Twee exemplaren van deze soort zijn op 24 april waargenomen. Bij het zien van de inventarisator, op 7 juni, verliet een uiterst schuw paartje Nijlgans meteen het gebied.

Wintertaling Alweer acht jaar geleden heeft de wintertaling voor het laatst gebroed in de Buitenvaart Noord. Dit jaar is de soort op twee data waargenomen. Vijf paar op 9 april en een paar en een vrouwtje op 24 april.

Kuifeend Vorig jaar nog een territorium, dit jaar op 7 mei drie mannetjes en een vrouwtje.

Buizerd Op 24 april zat er een buizerd op een weidepaaltje aan de rand van het gebied.

Kluut Op 9 april verbleven er 34 Kluten in het noordelijk deel. Terwijl er al diverse paren aanwezig waren. Tijdens de tweede telling, op 24 april, waren er 31 soortgenoten in de plas te vinden.

Kemphaan Vijftien hanen en een hennetje waren op 7 mei waar te nemen in de plas, allen druk poetsend.

Grutto Tijdens de eerste telronde, op 9 april, verbleven er zo'n 1625 grutto's in de plas. Op 24 april waren dit er 72. Op 7 mei zijn tien slapende grutto's geteld.

IJslandse grutto Op 9 april was een groep van 350 IJslandse grutto's in de noordelijke plas aanwezig.

Wulp Op 7 juni vloog een jodelende wulp over richting zuidwest.

Zwarte ruiter Deze fraaie soort, bijna in zomerkleed, liet zich zien op 24 april.

Groenpootruiter Deze vogel foerageerde in drassig grasland op 24 april.

Stormmeeuw Vijf van deze vogels verbleven op 7 mei in de plas.

Visdief Tijdens de telling van 7 mei verscheen een visdief boven een brede sloot. Gedoken werd er niet.

Houtduif Een foerageerde houtduif is op 7 juni gezien.

Graspieper In 2004 heeft deze interessante soort voor het laatst een territorium in dit telgebied gehad. Dit jaar twee waarnemingen van foeragerende solitaire vogels, op 9 en 24 april.

Waterpieper Op 9 april scharrelend langs waterkant. De lichtroze borstpartij en witte wenkbrauwstreep al beginnend zichtbaar.

Ekster Op 7 juni vloog van zuid naar noord een ekster over.

6.1.3 Andere waarnemingen

Haas Op 9 april verbleven er vijf hazen in het gebied. Op 24 april, 7 en 21 mei zijn er elke keer drie exemplaren geteld. Tot slot zijn er twee dieren op 7 juni waargenomen

Groene kikker Tijdens de laatste teldag, op 7 juni, zijn er groene kikkers gehoord.

6.2 BUITENVAART ZUID

Vijftien verschillende broedvogelsoorten bevolkten 88 territoria in de Buitenvaart Zuid. Drie minder soorten en tien territoria minder ten opzichte van vorig jaar. Zomertaling, waterhoen en kleine karekiet konden niet meer worden bijgeschreven. De twee meest voorkomende broedvogels in 2016 zijn kievit en grutto. Kwetsbare broedvogels van de Rode Lijst zijn slobbeend, grutto en tureluur. Scholekster en kievit staan op de Oranje Lijst.

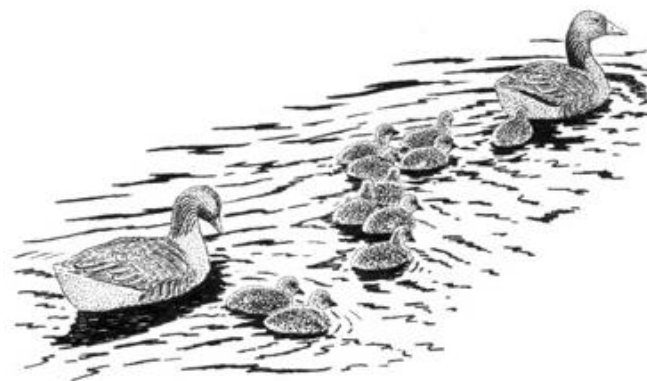
6.2.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Fuut 1 territorium

Ook dit jaar een nest nabij dezelfde locatie als vorig jaar. En ook nu is vanaf de tweede telronde, op 24 april, het broedsel van de vogels gevolgd. Op 21 mei lag het er verlaten bij. Op 7 juni is een familie met één jong waargenomen.

Grauwe gans 4 territoria

Naast de vele waargenomen families zijn er drie nesten gevonden op 9 april en één op 24 april. Vorig jaar was er nog een broedpaar in het gebied.

Canadese gans 2 territorium

Ook deze gans is toegenomen, vorig jaar een legsel nu twee. Een nest, met zeven eieren, lag aan de voet van een lage boom langs het schiereiland. Het andere nest met zes eieren viel op doordat het volledig open aan de rand van een perceel lag. Kennelijk 'durft' de soort het aan te broeden zonder beschutte vegetatie.

Bergeend 2 territoria

Twee mooie territoria van deze bontgekleurde vogel. Vorig jaar nog een. Een territorium bevond zich nabij de noordelijk plas en een bij de inlaat van de Eem in het zuiden. Deze laatste geheel volgens het boekje: paartje gezien, wakend mannetje en een familie met zes pullen op 21 mei. Tijdens de volgende telling, op 7 juni, verbleven er nog drie kuikens bij de oudervogels, terwijl een jong op afstand 'achter bleef'.

Krakeend 3 territoria

Deze soort schommelt al twaalf jaren tussen de één en zes broedparen. Dit jaar drie. Deze lagen mooi verdeeld over het gebied: in het noorden, het midden en in het zuidelijk deel.

Wilde eend 6 territoria

Een mooi aantal wilde eenden in 2016, vorig jaar vier broedgevallen. Op 21 mei is een vrouwtje met zes pullen waargenomen. Daarnaast is er op twee nesten gestuit op nog geen twintig meter van elkaar, elk aan een zijde van de Zomerdijk. Landelijk gaat de soort in aantal achteruit. Het probleem zit voor de Nederlandse wilde eenden waarschijnlijk niet in afnemend nestsucces of een lagere kans op overleving. Dit maakt het aannemelijk dat mogelijke oorzaken van achteruitgang liggen in de kwetsbare kuikenfase. Problemen in deze periode hangen wellicht samen met veranderend voedselaanbod, al dan niet in samenhang met veranderend landgebruik, of een toegenomen predatiedruk door roofdieren (Van den Bremer *et al.* 2015).

Slobeend 2 territoria

Na twee jaren met drie broedparen, nu twee. Beide territoria lagen in het noordelijk deel, nabij de plas.

Meerkoet 9 territoria

Dit jaar zijn er negen broedgevallen gemonitord, vorig jaar tien. Hiervan zijn er vijf nesten op afstand gelokaliseerd, waarvan zich er twee in een pol pitrus bevonden. Twee families zijn gezien.

Scholekster 3 territoria

Een broedsel van de scholekster in het plas-dras gedeelte in het centrale deel. Twee paar bezat een territoria in het zuidelijk deel. Wat kunnen ze toch alarmeren!

Kievit 18 territoria

Na het succes van vorig jaar, met 24 territoria, kon het alleen maar minder gaan. Maar in de tijdreeks, sinds 2005, is het aantal van achttien broedparen ook heel mooi. Dertien nesten zijn middels de telescoop gelokaliseerd. Zes families zijn gezien.

Grutto 22 territoria

Dit jaar kwamen er in ieder geval 22 paren van de grutto tot broeden in de Buitenvaart Zuid. Twee minder dan vorig jaar. Er zijn vijftien broedende vogels waargenomen. Op 21 mei gingen er negentien paar alarmerende paren de lucht in. Twee weken later nog vijftien paar.

Tureluur 8 territoria

Net als vorig jaar ook nu acht territoria. Op twee data waren er veel alarmerende ouderparen. Zowel op 21 mei en op 7 juni vlogen acht paren paniekerig in het luchtruim. De families waren in het noordelijk deel aanwezig, terwijl er ook in het zuidelijk deel territoria waren.

Witte kwikstaart 3 territoria

Drie territoria dit jaar, een meer dan vorig jaar. Een broedpaar in het noorden en twee rond de slenk in het zuiden.

Rietzanger 3 territoria

Net als vorig jaar drie paren. De drie territoria konden ook weer allemaal in de noordelijke rietkraag gelokaliseerd worden.

Rietgors 3 territoria

Dit jaar drie broedparen, vorig jaar twee. Twee lagen in de noordelijke rietkraag en een in de schaarse rietstrook langs de Eem in het zuiden.

6.2.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Aalscholver Een druk wapperende aalscholver is op 21 mei gezien in het noordelijk deel.

Roerdomp Net als in 2015 is ook dit telseizoen de roerdomp vanuit het griendbosje op de zuidhoek van de Buitenvaart en de Eem te horen geweest. Buiten de broedvogeltelling om zijn de eerste drie 'hoempen' op 22 april gehoord, om 7.25 uur. Op 24 april, om 6.30 uur, is de soort tijdens de telling van de Buitenvaart Noord een maal gehoord, met een serie van drie.

Blauwe reiger Op 24 april struinde er een blauwe reiger door het gras in het zuidelijk deel. Ook op 7 mei in het noordelijk deel is dit gezien. Langs de oever van de smalle inlaat stond op 21 mei een reiger te vissen.

Lepelaar Een lepelaar vloog op 8 mei het gebied uit, richting zuidoost. Op 21 mei kon een vogel op 25 meter bekeken worden, de vogel was druk aan het foerageren in het plas-dras gedeelte in het midden van de Buitenvaart Zuid. Dezelfde telling is een overvliegende lepelaar richting zuid gezien.

Knobbelzwaan Tijdens de eerste telronde op 9 april is een mannetje en een paar gezien. Op 24 april weer een paartje. Twee adulte vogels met een bruingrijs jong zijn op 7 mei waargenomen.

Grauwe gans Op 9 april zijn twee families gezien: oudervogels met acht en zes pullen van een week oud. Een club van 21 vogels zijn dezelfde dag in het noordelijk deel gezien. Tijdens de tweede telronde op 24 april zijn in het noordelijk deel 46 vogels waargenomen. Daarnaast drie families met pullen van verschillende leeftijd. In het noordelijk deel zijn op 7 mei 28 vogels gezien met drie families, op het zuidelijk schiereiland verbleven drie vogels. Op 21 mei zijn er drie vogels op het schiereiland in het zuiden gezien en een paar in het centrum van het telgebied. In het noordelijk deel zijn er twee oudervogels waargenomen, met drie en zes pullen en in het zuidelijk deel twee families met twee en zeven jongen en nog vijf soortgenoten.

Soepgans Zeven soepganzen met een pul zijn op 24 april op het schiereiland gezien. Een witte soepgans met twaalf pullen verbleven hier ook op 21 mei. In hetzelfde deelgebied waren er op 7 juni twee exemplaren aanwezig.

Canadese gans Op 9 april verbleven er drie paar Canadese gans en een afzonderlijke vogel op het zuidelijke schiereiland. Op dezelfde locatie is op 24 april een familie met acht pullen waargenomen en zes adulte vogels op 21 mei. Op het meest zuidelijke punt van de Buitenvaart Zuid verbleven op 7 juni 52 Canadese ganzen.

Brandgans Op 9 april verbleven er 103 brandganzen in het noordelijk deel en tien exemplaren in het zuidelijke deel. Een paartje met pullen verbleven op 7 mei op het zuidelijk schiereiland.

Nijlgans Twee laag overvliegende Nijlganzen zijn op 9 april gezien.

Bergeend Buiten de twee territoria zijn er ook nog 'losse' waarnemingen geweest. Op 24 april zijn twee paar in het noordoosten waargenomen en een solitair mannetje verbleef in het midden van het telgebied. Op 7 juni is een foeragerend mannetje in het centrale pas-dras gebied gezien.

Smient Zes vogels verbleven op 9 april in de noordelijke plas, onderaan de Zomerdijk.

Krakeend Op 9 april zijn er verdeeld over het gebied drie paren waargenomen en nog twee mannetjes en een vrouwtje bijeen. Een ronde later nog een 'los' paartje.

Wintertaling Terwijl in 2009 voor het laatst gebroed is door de Wintertaling zijn er wel waarnemingen geweest. Op 9 april zijn er veertien vogels gezien en op 24 april drie mannetjes en twee vrouwtjes.

Soepeend Een woerd van deze eend is op 9 april waargenomen.

Wilde eend Op 21 mei zijn vier slapende mannetjes gezien.

Zomertaling De zomertaling was vorig jaar nog broedvogel, dit jaar niet. Er zijn maar twee waarnemingen geweest. Op 24 april een mannetje in het noorden en op 7 mei een man in het zuidelijk deel. Voor geldige waarnemingen was de fusieafstand te groot.

Slobeend Een solitaire woerd is op 9 april in het plas-dras gebiedje in het midden van het gebied gezien. Een vrouwtje foerageerde op 24 april in een sloot.

Kuifeend Wel waarnemingen, geen territoria van deze duikeend. Op 9 april is een paartje gezien in de zuidelijke slenk. Op 24 april zijn vier paar en een woerd in dezelfde watergang opgemerkt.

Bruine kiekendief In het noordoostelijke deel was op 9 april een mannetje bruine kiekendief druk met het verzamelen een nestmateriaal. Meermalen werd met de snavel takken en dikke rietstengels opgepakt. Eenmaal in de lucht werden deze in de klauwen overgenomen en landde de vogel in het riet van het griendbosje op de zuidhoek van de Buitenvaart en de Eem. Zo nu en dan stootduiken van een kievithaan trotserend. Tot broeden is het niet gekomen.

Buizerd Op 9 april heeft een buizerd de hele telling op een weidepaaltje gezeten.

Fazant Ook dit jaar is een fazant gezien. Een kraaiend mannetje is op 9 april langs de Eemkade gespot.

Meerkoet Tijdens de eerste telronde op 9 april is een club van negentien meerkoeten op het zuidelijke schiereiland geteld.

Scholekster Op twee dagen is een enkele vogel gezien, op 24 april en 7 mei.

Kluut Op het zuidelijke schiereiland verbleven op 9 april twee kluten.

Kleine plevier Een foeragerend mannetje is op 7 mei gezien langs een plasje in het zuidelijk deel.

Kemphaan Zeker 105 Kemphanen verbleven op 24 april tussen de pitruspollen in de plas aan de voet van de noordelijke Zomerdijk. Beetje foerageren, poetsen en uitvallen naar elkaar doen. Hiervan waren zo'n 30 hennen. De meeste hanen getooid met fraaie kragen. Hetzelfde gedrag is op 7 mei gezien, maar dan met 8 hanen en zeven hennen.

Watersnip Op 9 april zijn twee solitaire vogels en twee soortgenoten gezien. De volgende telling op 24 april een vogel alleen en twee anderen. Het betrof steeds foeragerende dieren.

Grutto Op 9 april zijn er 57 grutto's waargenomen in de plas aan de voet van de noordelijke Zomerdijk. Vijftien vogels zijn hier op 7 mei geteld.

Regenwulp Een club van 23 regenwulpen is op 24 april waargenomen, vermoedelijk hebben zij in het noordelijk deel overnacht. Op 7 mei vlogen zeven vogels uit hetzelfde deelgebied op richting zuid.

Groenpootruiter Deze in plas-dras grasland druk foeragerende ruiter is op 24 april waargenomen.

Oeverloper Een naar voedsel zoekende oeverloper is op 24 april langs de rand van de zuidelijke Eem inlaat gezien.

Postduif Twee foeragerende vogels verbleven op 8 mei in het gebied. Een foeragerende doffer is op 21 mei in het zuidelijk deel gezien.

Houtduif Tijdens elke telling zijn foeragerende houtduiven waargenomen.

Boerenzwaluw Ook deze soort is elke telling gezien.

Huiszwaluw Ook deze zwaluw is vanaf de eerste telling aanwezig geweest.

Graspieper Twee vogels zijn op 9 april in het zuidelijk deel waargenomen.

Witte kwikstaart Een vogel is op 9 april gezien en een op 21 mei.

Grote karekiet Op 21 mei werd deze rietgigant gezien en gehoord. Laag in een iele rietstrook langs het zuidelijke schiereiland. De vogel was duidelijk hoorbaar maar zong niet constant.

Ekster Tijdens de eerste telronde op 9 april zijn in het zuidelijk deel twee scharrelende eksters gezien. Op 7 mei vloog een ekster met een eendenei in de snavel het gebied uit. Vanaf een paaltje op het Ocrieteiland liet de vogel het ei onhandig in hoge vegetatie vallen.

Zwarte Kraai Op 9 april verbleef een exemplaar van deze soort in het noordelijk deel.

6.2.3 Andere waarnemingen

Haas Tijdens de eerste telling op 9 april zijn er tien hazen in het gebied waargenomen en op 24 april drie exemplaren. Maar liefst veertien dieren zijn op 7 mei geteld. Vier hazen zijn op 21 mei gezien en tijdens de laatste telronde, op 7 juni, een enkele haas.

Muskusrat Lange tijd niet meer gezien in dit gebied. Een exemplaar mooi dichtbij, aan de voet van de noordelijke Zomerdijk, op 7 juni.

Groene kikker De eerste groene kikkers zijn op 7 mei gehoord. Een maand later, op 7 juni, zijn op twee plaatsen deze dieren waargenomen.

6.3 ZWARTE NOORD

In de Zwarte Noord een record aan verschillende broedvogels: zestien soorten ten opzichte van dertien vorig jaar. Qua territoria een gedeelde tweede plaats met 67 broedgebieden. Grutto komt als broedvogel het meest voor, gevolgd door Kievit.

Bosrietzanger is een nieuwe broedvogel, terwijl knobbelzwaan, grauwe gans, witte kwikstaart en rietgors dit jaar gekarteerd zijn maar vorig jaar niet. Soepeend en kluut komen als broedvogel in 2016 niet meer voor.

Rode Lijst Soorten zijn slobbeend, grutto en tureluur. Vogels van de Oranje Lijst zijn waterhoen, scholekster en Kievit.

6.3.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Knobbelzwaan 1 territorium

Vanaf de eerste teldag, 10 april, is een broedende vogel gezien op een eilandje nabij het beheerpad. Op 22 mei tijdens het vierde bezoek bleek het nest verlaten. Het vorige broedgeval was in 2008.

Grauwe gans 1 territorium

Tijdens de tweede telling op 27 april is een laag drukkende en broedende vogel waargenomen langs de westzijde van de plas. Op 22 mei bleek het nest gepredateerd, mogelijk door Zwarte Kraaien. Drie jaar geleden was het laatste broedgeval voor deze soort.

Krakeend 2 territoria

Vorig jaar drie territoria, dit jaar twee. In dit telgebied fluctueert de soort in elf jaar broedvogelinventarisaties altijd tussen de één en drie broedgevallen.

Wilde eend 5 territoria

Dit jaar zijn vijf territoria gekarteerd, het hoogste ooit in dit gebied. Op 8 juni zijn er vier families gezien, met twee, vijf, zes en acht pullen.

Slobeend 4 territoria

Vorig jaar het hoogste aantal territoria ooit in de geschiedenis van broedvogelonderzoek in de Zwarte Noord. Dit jaar een evenaring. Een familie is op 8 juni gezien.

Kuifeend 2 territoria

Net als in 2015 ook dit jaar twee broedgevallen.

Waterhoen 1 territorium

Ook deze soort is gelijk gebleven ten opzichte van vorig jaar.

Meerkoet 9 territoria

Op grond van gevonden nesten waren er ook dit jaar negen territoria in het gebied aanwezig. Een nest lag middenin een bos pitrus een ander nest bevond zich binnen twee meter naast het nest van een knobbelzwaan. Twee families zijn waargenomen.

Scholekster 4 territoria

Net als in 2015 ook nu weer vier territoria. Twee nesten zijn vanaf de hoge Eemdijk gelokaliseerd en van de twee andere territoria gingen de paren alarmerend de lucht in.

Kievit 10 territoria

Na het hoogste aantal ooit van achttien broedgevallen, dit jaar tien. Wat weer aan de lage kant is voor deze uiterwaard. Zeven nesten zijn geteld en drie families zijn waargenomen.

Grutto 18 territoria

Voor deze soort geldt hetzelfde: vorig jaar een topjaar, nu minder. Het aantal van achttien broedgevallen is voor de grutto best hoog voor dit gebied. De meeste territoria lagen in boterbloem- en pinksterbloemrijke percelen. Op 22 mei werd er door veertien paren druk gealarmeerd voor de inventarisator. Diezelfde ochtend foerageerden er 87 adulte(!) grutto's op pas gemaaid, gangbaar boerenland, aan de oostzijde van de Eemdijk.

Tureluur 6 territoria

Vorig jaar zeven paar, dit jaar zes. Ook dit aantal valt binnen de schommelingen van elf jaar broedvogelonderzoek in de Zwarte Noord. Een familie is gezien, en op 22 mei ging zes paar op de wieken.

Witte kwikstaart 1 territorium

In 2013 was de witte kwikstaart voor het laatst vertegenwoordigd in de Zwarte Noord. Dit teljaar lag het territorium nabij het beheerpad.

Rietzanger 1 territorium

Vorig jaar een nieuwe broedvogel. Dit jaar weer een territorium in dezelfde rietstrook.

Bosrietzanger 1 territorium

Nieuwe broedvogel in dit gebied. Het territorium bevond zich in een verruigde rietstrook.

Rietgors 1 territorium

In 2007 heeft de Rietgors voor het laatst gebroed in de Zwarte Noord, dit jaar ook weer. Het is bekend dat deze soort ook in agrarisch cultuurland broedt. Dit jaar bevond een territorium in verruigd terrein met onder meer zuring.

6.3.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Blauwe reiger Een vissende vogel is op 8 mei langs de noordelijk plas gezien.

Ooievaar Vanuit het zuiden kwam op 8 juni een ooievaar aanzeilen richting noord. Mogelijk van het succesvolle nest bij Eembrugge.

Lepelaar Een vrouwtje lepelaar, met hoog voorhoofd, kon op 8 juni goed bekeken worden toen deze in de plas aan het foerageren was. Een ander exemplaar zocht ook voedsel op dat moment in een ondiepe sloot.

Kolgans Een solitaire vogel is op 8 mei waargenomen.

Grauwe gans Op 10 april is een familie grauwe gans aan de westgrens van het gebied gezien en een enkele vogel in de plas. Op 27 april is een groep van tien vogels geteld, een crèche van drie families met een totaal van 20 pullen en nog drie families met respectievelijk vier, vijf en zes jonge vogels. Een groep van drie families met een niet te tellen troep jonge vogels waren in het gebied op 8 mei, daarnaast een los paartje. Op dezelfde dag is een vers kadaver van een grauwe gans gevonden.

Soepgans Een waarneming van een bont paartje bevond zich op 10 april in een brede sloot aan de Eemdijk.

Canadese gans Op 10 april is een solitaire vogel in het gebied waargenomen.

Brandgans Een paar is op de eerste teldag op 10 april gezien. Drie paar zijn op 8 mei gezien in een rustige sloot in het noorden van het gebied.

Nijlgans Een vogel verbleef op 22 mei in de Zwarte Noord.

Bergeend Het vierde jaar op rij zonder territorium. Wel een foeragerend paartje op een slikveldje in het noordwesten op 27 april. Op 8 juni werd een mannetje alleen in de plas ontdekt en een opvliegend paar nabij het beheerpad in het oosten.

Smient Een paar van deze soort is op 10 april onderaan de Eemdijk gezien.

Wintertaling Op 10 april zijn totaal zeventien wintertalingen in het zuidelijk deel gezien en twee vogels in de noordelijke plas. Op 27 april zijn de laatste exemplaren

in dit telgebied waargenomen, namelijk een foeragerend paar in het natte deel in het zuiden.

Wilde eend Naast de vijf territoria zijn op 8 juni tien vogels gezien in een natte hoek in het gebied.

Soepeend Een mannetje soepeend foerageerde op 10 april in de plas en op 8 mei verbleven twee mannetjes, waarvan een Wilde Eend, in het natte zuidelijk deel. Drie woerden verbleven op 8 juni in de noordelijke plas.

Slobeend Een mannetje verbleef nabij het slikveldje in het noordwesten op 10 april.

Bruine kiekendief Een mannetje was op 27 april in de Zwarte Noord takken en rietstengels aan het verzamelen en landde achtereenvolgens in het kleine rietveld ten noordwesten van het gebied. Ook hier bleef het bij een broedpoging.

Buizerd Een karakteristieke buizerd, inclusief burgemeestersketting, is zittend op een weidepaaltje is op 8 mei gezien.

Boomvalk Deze niet alledaagse valk vloog op 8 juni laag over de Zwarte Noord richting noord. De soort heeft in een bosje in het zuidwestelijk deel van de Zuidpolder te Veld gebroed.

Kluut Net als vorig jaar ook een waarneming van de kluut, op 8 mei een foeragerende vogel in een regenplas in het noordwesten.

Bontbekplevier Een mannetje verbleef op een noordelijk gelegen paardenveldje op 27 april.

Kemphaan Ruim 32 druk foeragerende kemphanen, allemaal mannetjes, zijn op 10 april in het zuidelijk deel waargenomen. Vogels waren vrijwel op kleur. Op 27 april is zowel een slapend als een foeragerend haantje in prachtkleed waargenomen. Een ander mannetje in zomertooi foerageerde in de plas op 8 mei.

Watersnip Twee foeragerende watersnippen zijn op 10 april in het zuidelijk deel gezien, en een vogel in de noordelijke plas. Ruim twee weken later op 27 april zijn twee solitaire en foeragerende vogels gezien.

Grutto 130 Grutto's verbleven op 10 april onderaan de Eemdijk. Tijdens het actief foerageren werd een zacht hinnikend geluid gehoord, wat op 'vergenoegd schrokken' leek.

IJslandse grutto Op 10 april zijn er meer IJslanders dan 'gewone' grutto's in één groep geteld, 140 exemplaren. Wordt dit een toekomstbeeld?

Witgatje Twee laat doortrekkende of overzomerende vogels vlogen op 8 juni op van een slikrandje. Met snelle vlucht vlogen zij richting oost.

Tapuit Een paartje tapuit verbleef op 8 mei in het noordelijk deel van de Zwarte Noord.

Ekster Op 10 april is deze soort in het gebied gezien.

6.3.3 Andere waarnemingen

Haas Op 10 april zijn vier hazen gezien en tijdens de volgende telling op 27 april negen exemplaren. Zeven van deze prachtdieren zijn op 8 mei geteld, terwijl er op 22 mei maar twee zijn waargenomen. Drie hazen, tenslotte, zijn gezien op 8 juni.

Mol Hier en daar zijn molshopen gezien.

6.4 BRUGGEMATEN

Dit jaar meer rust in dit telgebied, en dat is meteen in de resultaten waarneembaar. Twaalf broedvogelsoorten tegen vier vorig jaar en 32 territoria tegen dertien in 2015. Bergeend, kuifeend, waterhoen en kleine plevier zijn nieuwe broedvogels. Hernieuwd gebroed hebben krakeend, wilde eend, meerkoet en witte kwikstaart. Kievit is het talrijkst met negen territoria gevolgd door kleine plevier met vier broedparen. Rode Lijst soorten in dit gebied zijn grutto en tureluur. Oranje Lijst soorten zijn waterhoen, scholekster en kievit.

6.4.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Bergeend 1 territorium

Een nieuwe soort in de Bruggematen. Het is bekend dat bergeenden op afgravingen en natte nieuwe natuur afkomen. Jonge vogels zijn niet waargenomen.

Krakeend 2 territoria

De krakeend heeft in 2013 voor het laatst in dit telgebied gebroed. Toen met een broedgeval, nu twee.

Wilde eend 3 territoria

Vorig jaar is deze soort niet tot broeden gekomen, mogelijk vanwege de drukte rondom de grondwerkzaamheden. Dit jaar weer terug. En wel met drie broedparen. De vele grote en kleine poelen, slootjes en meertjes trekken veel van deze eenden aan.

Kuifeend 1 territorium

Ook deze eend is nooit eerder tot broedvogel betiteld dit gebied. Na een aantal waarnemingen gaf een betrekkelijk tam en wakend mannetje op 8 juni de doorslag.

Waterhoen 1 territorium

Volgens de interpretatiecriteria van SOVON is één waarneming, tussen 20 april en 15 juni, van een volwassen waterhoen in het broedbiotoop voldoende voor een territorium. Dat betekent dus dat deze soort een nieuwe broedvogel is in dit gebied.

Meerkoet 2 territoria

In 2014 heeft de meerkoet voor het laatst in dit gebied gebroed. In het rumoerige 2015 niet. Dit jaar gelukkig weer terug met twee territoria. Als alle werkzaamheden achter de rug zijn worden er door de vele watertjes meerdere broedparen verwacht.

Scholekster 3 territoria

De nodige slikrandjes en kale vlakten trekken dit jaar scholeksters aan. Dit resulteerde in drie territoria. Het hoogste aantal ooit in negen jaar broedvogel inventariseren in de Bruggematen.

Kleine plevier 4 territoria

Alweer een nieuwe soort voor dit telgebied en weer een uit het boekje. Het is immers bekend dat de soort reageert op het ontstaan van habitat, in dit geval bij een afgraving. Ook buiten de tellingen om is de broedbiologie van deze lastig te inventariseren soort geobserveerd. De territoria lagen in het zuidelijk deel van het gebied dat nog niet tot ontwikkeling is gekomen. De eerste vogels zijn op 27 april gezien. Op 8 mei is bij twee afzonderlijke paartjes een paring en het 'nestje draaien' opgemerkt. Drie paar alarmerende oudervogels zijn op 8 juni waargenomen. Opvallend is dat er geen jonge vogels zijn gezien, mogelijk door de waakzaamheid van de ouders en de onoverzichtelijkheid van het zuidelijk broedgebied. Toekomstige broedvogelinventarisaties zullen uitwijzen in hoeverre de kleine plevier een tijdelijke broedvogel is gebleken.

Kievit 9 territoria

Vorig jaar acht territoria dit jaar één meer. Zes nesten zijn gevonden. Op 22 mei gingen twee alarmerende paren de lucht in.

Grutto 3 territoria

De drie territoria waren te vinden in het noordelijk deel waar het gebied reeds ingericht is. De twee legfels waren in ieder geval succesvol.

Tureluur 2 territoria

Net als vorig jaar ook nu twee territoria. En voor deze soort geldt ook dat de broedgebieden in het rustige deel te vinden waren. Op 8 juni gingen vier paar op de wieken.

Witte kwikstaart 1 territorium

Deze soort is weer hernieuwd gaan broeden. Het laatste broedgeval dateert uit 2012.

6.4.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Blauwe reiger Op 27 april is een laag overvliegende blauwe reiger gezien en op 22 mei een vissende vogel. Een eveneens foeragerend exemplaar is op 8 juni waargenomen in de meest noordelijke plas.

Lepelaar Vier in linie overvliegende lepelaars vlogen op 8 juni over richting zuid.

Grauwe gans Een familie met zes pullen van zo'n twee weken oud zijn op 27 april waargenomen. Twaalf adulte grauwe ganzen met vier jonge vogels zijn op 8 mei gespot.

Soepgans Een totaal van elf bontgekleurde ganzen zijn op 10 april gezien. Daarnaast een koppel met pullen van een week oud.

Canadese gans Geen broedverdachte paren, individuen met territoriaal- of nestindicerend gedrag van deze soort, maar wel 'losse' waarnemingen. Op 27 april is een paartje Canadese gans waargenomen, en op 8 mei drie paar en een solitaire vogel. Op 22 mei zijn vier exemplaren gezien en nog een paar. Tijdens de laatste telling op 8 juni nog een paar.

Wintertaling Tijdens de eerste telling op 10 april is een paar van deze fraaie soort gesignaleerd.

Waterhoen Een waarneming op 10 april, voor de datumgrens, van een zonnende vogel langs een sloot in het zuidelijk deel.

Kluut Een paar foeragerende kluten verbleven op 27 april op een slikveldje in het westelijk deel van de Bruggematen.

Strandplevier Deze onverwachte plevier cirkelde op 10 april rond boven een kale vlakte in het zuidelijk deel.

Bontbekplevier Op zowel 10 en 27 april is er een enkele bontbekplevier gezien. De vogel was op de kale zandvlakte waarneembaar. Helaas niet voldoende voor een territorium.

Watersnip Een club van dertien watersnippen vlogen op 10 april op en verdwenen richting west.

Groenpootruiter Een fraai exemplaar was op 8 april in de luwte van een zandberg in een ondiepe plas druk aan het foerageren.

Witgat Een exemplaar was op 10 april in het noordelijk deel aan het voedsel zoeken.

Oeverloper Een oeverloper is op 10 april gesignaleerd.

Houtduif Op 8 mei is een enkele houtduif waargenomen. Acht vogels zijn op 8 juni gezien.

Koekoek Over de volle lengte van het gebied is op 8 mei een overvliegende mannetje koekoek waargenomen.

Bijeneter Bij het observeren van kleine plevieren op 9 juni 's avonds is een overvliegende bijeneter waargenomen. Deze niet alledaagse soort vloog via de Bruggematen de Eem over om tenslotte in het noordwesten verdwijnen (Van Houten, M. 2016).

Paapje Een paapje man was op 8 mei te zien in de nabijheid van drie tapuiten.

Tapuit Op 8 mei verbleven drie tapuiten op een brede berg zand in de Bruggematen.

Ekster Een ekster verbleef op 27 april aan de rand van de Bruggematen. Op 8 juni is nog een vogel gezien.

Kauw Een kauw verbleef op 8 mei in het telgebied. Twee soortgenoten zijn op 6 juni waargenomen.

6.4.3 Andere waarnemingen

Haas Op 27 april zijn er twee hazen in het gebied waargenomen en acht exemplaren op 22 mei. Tijdens de telling van 8 juni zijn drie solitaire dieren gezien.

6.5 WOLKENBERG

Ook in deze uiterwaard is tijdens het broedseizoen niet gegraven, wat zijn weerslag heeft op de broedende bewoners. Qua verschillende broedvogels dit jaar een absoluut record met twintig verschillende soorten. Aantal territoria is naar 47 gestegen, het oude record dateert uit 2010 met 22 broedgebieden. Nieuwe broedvogels zijn fuut, bergeend, kluut, kleine plevier, tureluur, rietzanger en bosrietzanger. Soorten die eerder hebben gebroed maar vorig jaar niet zijn knobbelzwaan, Canadese gans, wilde eend, slobbeend en witte kwikstaart.

Vogels van de Rode Lijst zijn slobbeend en tureluur. Oranje Lijst soorten zijn waterhoen, scholekster, kluut en Kievit. De twee meest voorkomende broedvogels zijn meerkoet en kluut.

6.5.1 Toelichting bij de broedvogelsoorten

Fuut 1 territorium

Een nieuwe broedvogel in de Wolkenberg. Pas tijdens de laatste telling op 8 juni is een opvallend nat, drijvend nest ontdekt met één ei. Het bevond zich langs een

relatieve smalle sloot in het noordelijk deel. Een paar was druk met het verzamelen van nestmateriaal bestaande uit natte plantendelen.

Knobbelzwaan 1 territorium

Vorig jaar liet de soort het afweten. Dit jaar een broedsel met zes eieren. Het legsel is vanaf de tweede teldag, 27 april, gevolgd. Tijdens de vierde ronde bleek het nest verlaten en het paar verdwenen. Vreemd.

Canadese gans 1 territorium

Na twee jaren van afwezigheid dit jaar weer een paartje Canadese gans. Op 10 april is een broedende vogel aan het eind van een sloot op de oever gevonden. Dit broeden resulteerde in zes eieren. Tijdens de derde telling op 8 mei is geconstateerd dat het complete nest is verdwenen, op wat restsporen na. Dit moet haast wel door menselijk handelen gebeurd zijn.

Bergeend 2 territoria

Een nieuwe broedvogel met twee territoria. Een broedgebied bevond zich in de noordelijke plas, waar op 8 juni een familie met zeven pullen is gezien. Het andere paar is ontstaan uit geldige waarnemingen en verbleef in het natte centrale deel.

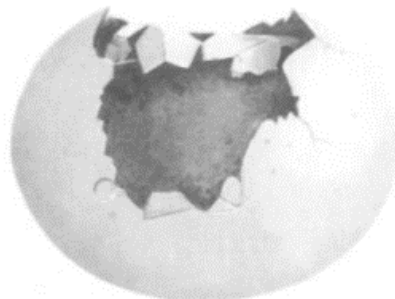
Krakeend 2 territoria

Twee broedparen voor deze soort, tegen één vorig jaar. Een territoria lag in het noorden langs de plas en een in het nieuwe gekromde plasgebied in het westen. Families zijn niet waargenomen.

Wilde eend 3 territoria

De drie territoria lagen allemaal in het noordelijk deel van het telgebied. Eenmaal werd afleidingsgedrag van het vrouwtje waargenomen. Op zowel 27 april en 8 juni is door een vrouwtje middels fladderen en verlamingsverschijnselen getracht de aandacht van de inventarisator af te leiden. Op de laatste datum zijn na even geduldig wachten vijf flinke maar schuchtere pullen waargenomen.

Op 27 april er is een gepredateerd nest gevonden. Aan de overblijfselen te zien, een gat in het midden van de zijkant met gekartelde randen, zijn de zes eieren mogelijk door een zwarte kraai leeggeslurpt.

Slobeend 1 territorium

Na vier jaren van afwezigheid dit jaar weer een paar van deze fijne soort. Het is gekarteerd in de kromme plas aan de Eemzijde.

Fazant 1 territorium

Het derde jaar op rij met een territoria van deze exotische soort. Tot twee keer toe is een haan gezien in het natte rietmoeras in het noordelijk deel. Een keer vloog een haan geruisloos op uit de hoge vegetatie. Hennen zijn niet waargenomen. Landelijk gaat de soort achteruit.

Waterhoen 1 territorium

Ook voor deze soort het derde jaar op rij een territorium voor het waterhoen. Gehoord en gezien in het bekende natte noorden.

Meerkoet 6 territoria

Het vorig jaar gemaakte record is geëvenaard. Vier nesten zijn gelokaliseerd, waarvan er drie met inhoud zijn gezien, met vier, zes en acht eieren. Twee families zijn waargenomen.

Scholekster 3 territoria

Deze soort heeft nog nooit meer territoria boven de één gehad. De drie broedgebieden lagen in het open terrein midden in de Wolkenberg. Een nest is gevonden. Op 8 juni is er door drie paar fel gealarmeerd.

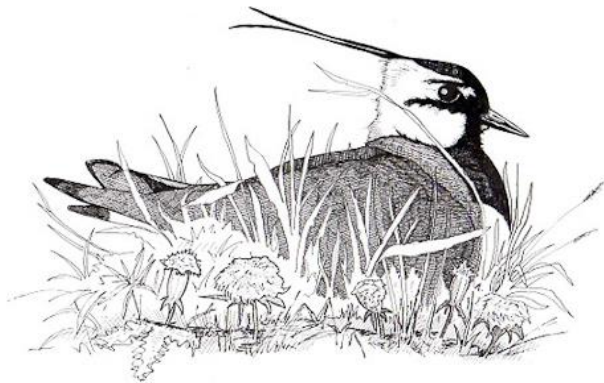
Kluut 4 territoria

Alweer een nieuwe broedvogel in dit telgebied van deze niet te missen opvallende soort. Een kleine kolonie van vier paar aan de oevers van het gekromde waterstelsel, dat zich als een lagune aan de westzijde van het gebied bevindt. Drie nesten aan de oostelijke- en één aan de westelijke oever. De waterloop is ontstaan door de vorig jaar ingezette afgravingen ten behoeve van dijkverbeteringen langs de Eem. Het is bekend dat kluten veelal nestelen in pioniersituaties en vlot reageren op het verschijnen van geschikte plekken. Nadat op afstand de nestplaatsen zijn gelokaliseerd zijn de eerste twee nesten op 27 april gevonden en een derde op 8 mei, allen met vier eieren. Tijdens het veldbezoek van 22 mei is een paar met vier pullen aan de rand van het water gezien. Terwijl op nog geen 50 meter de drie bekende legsels gelijktijdig aan het uitkomen waren. De vogels waren niet alleen druk met hun legsels en pullen, maar op 22 mei werd er agressief een kokmeeuw, kauw en een zwarte kraai verjaagd. Opvallend is dat tijdens de laatste telronde, op 8 juni, er niet één vogel in het broedgebied gezien is! Tijdens de broedperiode is het 'nieuwe' gras flink gegroeid. Het vermoeden bestaat dat door vegetatiesuccessie het gebied ongeschikt geworden is als foerageergebied voor de jonge vogels. Een oude vogel was op 22 mei in een 500 meter noordelijk gelegen regenplasje aan het foerageren. Het wordt volgend jaar spannend om te zien of deze broedlocatie tijdelijk is geweest of niet.

Kleine plevier 3 territoria

Ook deze soort is nieuw in de uiterwaard. Net als in de Bruggematen is relatief veel tijd besteedt bij het observeren van deze interessante steltloper. Niet alleen om het aantal territoria te achterhalen maar zeker ook om de onduidelijke baltsrituelen te bestuderen. Op 10 april zijn de eerste vogels gezien, zeventien dagen eerder dan de vogels in de Bruggematen. In de drie territoria is baltsgedrag waargenomen, bij twee hiervan zijn alarmerende paren gezien. Op 8 juni konden drie fraaie pullen bekeken

worden. Deze bevonden zich op de eerder beschreven schelpenbank (zie paragraaf 2.5). Ook voor deze soort zal de toekomst uitwijzen of het een blijvertje is of niet.

Kievit 3 territoria

In vergelijking met vorig jaar een behoorlijke achteruitgang, van zeven naar drie broedparen. Door de eerder beschreven graafwerkzaamheden ontstonden vorig jaar vele kale vlakten. Dit jaar was er al veel meer vegetatie. De territoria lagen mooi verdeeld in het gebied. Twee alarmerende paren zijn op 22 mei opgemerkt. Ook voor deze soort is interessant wat 2017 gaat brengen.

Tureluur 2 territoria

Wie had dat gedacht? Tureluurs in de Wolkenberg. Een nieuwe broedvogel met twee territoria. Op 27 april zijn twee paartjes gezien, inclusief de fameuze balts. De hele maand mei zijn opvallend genoeg geen activiteiten waargenomen, terwijl op 8 juni twee fel alarmerende paren tekeer gingen.

Witte kwikstaart 2 territoria

In 2012 heeft deze soort voor het laatst gebroed in dit telgebied. Toen met één territorium, nu met twee.

Rietzanger 1 territorium

Van deze nieuwe soort is boven het overjarig riet de fraaie balts waar te nemen.

Bosrietzanger 1 territorium

De zevende nieuwe broedvogel in deze uiterwaard. Een geldige waarneming, op 8 juni is voldoende om deze vogel tot broedvogel te bombarderen. Het territorium lag in rommelig, overjarig riet met een natte ondergrond.

Kleine karekiet 6 territoria

Nog nooit hebben er meer dan vier kleine karekieten in de Wolkenberg een territorium gehad. Vijf van de zes territoria bevonden zich zoals altijd in het noordelijk deel van het telgebied, waar meer overjarig riet staat. Een broedgebied was in een strook jong riet te vinden.

Rietgors 3 territoria

Vorig jaar nog twee broedparen, dit jaar drie. Meer dan drie territoria zijn er nog nooit geweest in deze uiterwaard.

6.5.2 Waarnemingen van niet-broedvogels

Knobbelzwaan Op 8 mei is een vogel gesignaleerd in het smalle water aan de westzijde van het gebied.

Grote zilverreiger Een overvliegende vogel is waargenomen op 8 juni.

Blauwe reiger Tijdens de eerste telronde op 10 april is een vissende blauwe reiger in de noordelijke plas waargenomen. Op 27 april een poetsende vogel. Op 8 mei weer een vissend exemplaar langs de plas en een nabij de slenk in het centrum van het gebied.

Lepelaar Een rustende vogel is op 22 mei langs de nieuwe banaanvormige plas waargenomen en op 8 juni een overvliegende lepelaar richting noord.

Grauwe gans Drie grauwe ganzen verbleven op 8 mei in de Wolkenberg.

Canadese gans Een paartje was op 8 mei te zien. Dezelfde van het mislukte legsel? Veertien vogels zijn op 8 juni waargenomen.

Nijlgans Een mannetje en vrouwtje van deze soort zijn zowel op 22 mei als 8 juni langs de nieuwe strook water aan de westzijde van de Wolkenberg gezien.

Wilde eend Naast de drie territoria ook terloopse waarnemingen. Tijdens de eerste telling op 10 april is een vrouwtje in een sloot gezien. Op 8 juni drie paartjes verdeeld over het midden van het gebied.

Soepeend Op 27 april is een mannetje gezien van deze soort.

Kuifeend Twee onafhankelijke paartjes zijn op 27 april bekeken. Een paar in de noordelijke plas en een in de kromme plas aan de westkant van het gebied.

Scholekster Een foeragerend exemplaar is op 8 juni in een klein plasje in de noordpunt waargenomen.

Kleine plevier In een ogenschijnlijk schamel regenplasje in het noordelijkste puntje van het telgebied verbleven op 8 juni een mannetje en een vrouwtje van deze soort. Na het verjagen van een postduif probeerde het mannetje aandacht van het vrouwtje te krijgen. Dit laatste was niet wederzijds.

Grutto Sinds de eerste broedvogelinventarisatie, in 2009, heeft de grutto nog nooit in de Wolkenberg een territorium gehad. Op 8 mei is een heimelijke, waakzame vogel in het hoge gras gezien in het midden van het gebied. Te weinig waarnemingen voor een broedgeval. Volgend jaar misschien?

Bokje Dit jaar lieten twee bokjes zich op 10 mei verrassen door de inventarisator.

Zwarte ruiter Een magnifieke vogel in zomerkleed liet zich op 27 april goed bekijken. Tot de vogel plotsklaps opvloog en richting noord vloog, het onmiskenbare 'tjoe-wiet' roepend.

Tureluur Naast de twee broedgevallen zijn er op 10 april vijf foeragerende vogels waargenomen langs de oever van de kromme watergang in het westen. Een foeragerende tureluur is op 8 mei langs een slikrand van de noordelijke poel waargenomen. Op 8 juni werd een eveneens voedsel zoekende vogel in een kleine plas in het noorden gezien.

Oeverloper Een foeragerende oeverloper is op 27 april gezien langs een slikkige oever van een kreek en twee vogels op 8 mei.

Steenloper Een verre van kleurloze steenloper in zomerkleed was op 10 april in het zuidelijk deel waar te nemen. De vogel scharrelde rond op een slikveldje op een perceel met een bovengrond met schelpen. Hetzelfde gebied waar later in het seizoen jonge kleine plevieren zijn waargenomen.

Grote mantelmeeuw Op 10 april verbleven twee grote mantelmeeuwen langs de rand van het telgebied.

Holenduif Op 8 juni is een foeragerende vogel waargenomen.

Houtduif Op 10 april is een voedsel zoekende houtduif gezien en op 8 mei drie vogels. Zes exemplaren zijn op 8 juni waargenomen.

Turkse tortel Naast de twee vorige duivensoorten is ook op 8 juni twee foeragerende Turkse tortels gezien.

Postduif Twee geringde postduiven liepen op 10 april te pikken in het gras. Op 22 mei zijn er vier vogels geteld.

Gierzwaluw Vanaf de tweede telronde zijn jagende gierzwaluwen gezien.

Ijsvogel Op 8 mei is een ijsvogel gespot, zittend op een klomp klei op de recent opgehoogde Eemdijk. De vogel vloog op en na kortstondig bidden dook hij in het water van een kleiput, een rietveld maskeerde de afloop. De vogel liet zich niet meer zien. Op 8 juni scheerde een exemplaar boven een nieuw gegraven sloot in het noordwestelijk deel. Buiten de reguliere tellingen om is er een paar maal gepost, zonder waarnemingen. Er zijn hier mogelijkheden voor een steilwandje.

Boerenzwaluw Boerenzwaluwen zijn vanaf 27 april gesignaleerd.

Huiszwaluw Op 27 april zijn een aantal modder verzamelende huiszwaluwen waargenomen, op 8 mei waren dit er zeven.

Oeverzwaluw Op 10 april cirkelden vijf oeverzwaluwen boven het gebied. Op 8 juni foerageerden er vier exemplaren in de lucht.

Tapuit Tijdens de derde telronde op 8 mei zijn er vier tapuiten waargenomen, twee mannetjes en een paartje.

Kauw Vijf kauwen scharrelden op 10 mei rond en ook op 27 april zijn er verschillende vogels in het gebied gezien.

Ringmus Een ringmus was op 8 juni in een noordelijk gelegen rietveldje gespot.

Kneu Een foeragerend paartje kneu is op 8 mei waargenomen in het noorden.

6.5.3 Andere waarnemingen

Haas Op 27 april is een haas waargenomen en op 8 mei acht exemplaren. Twee hazen zijn op 22 mei gezien. Op 8 juni zijn vijf exemplaren opgemerkt, waarbij twee exemplaren binnen twee meter langs de in trance geraakte waarnemer liepen.

Konijn Twee konijnen zijn op 8 juni in het noordelijk deel gezien.

Groene kikker Vanaf 8 mei zijn de eerste groene kikkers gehoord en gezien.

Hond Tijdens de eerste telling op 10 april banjerde een loslopende hond door het noordelijk deel. Het 'baasje' is niet gezien.

Huiskat Een struinende lapjeskat inspecteerde de noordelijke ruigten op 10 april en ook op 22 mei was dit 'huis' dier present.

7 DANKZEGGING

Jan Roodhart (beheerder Natuurmonumenten) bedank ik voor gegevens over het beheer van de uiterwaarden van rivier de Eem. Met hem heb ik ook goede contacten gehad over grondwerkzaamheden met betrekking op de aanwezige broedvogels in de gebieden ten oosten van de Eem. Mijn broer Gilbert is behulpzaam geweest bij de rapportage van deze tellingen.

8 GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Beusekom, R. van, P. Huigen, F. Hustings, K. de Pater & T. Thissen (Red.) 2005.
Rode lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion, Baarn.

Bremer, L van den, Schekkerman H., van der Jeugd H., van Roomen M., van Winden E. & van Turnhout C. 2015. Populatieontwikkeling Wilde Eend, Kraakeend, Kuifeend en Tafeleend in Nederland: wat weten we over de achtergronden? Sovon-rapport 2015/65, CAPS-rapport 2015/01. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Van Dijk A.J. & Boele A. 2011.
Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Houten, M. van, 2011.
Resultaten van broedvogelinventarisaties in binnen- en buitendijkse terreinen van Natuurmonumenten bij rivier de Eem in 2013. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Uitgave 199, Hilversum.

Houten, M. van, 2015.
Resultaten van broedvogelinventarisaties in binnen- en buitendijkse terreinen van Natuurmonumenten bij rivier de Eem in 2015. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Uitgave 239, Hilversum.

Houten, M. van, 2016.
Een bijeneter boven de Eem. De Korhaan 50(3): 24-25.

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2014.
SOVON Vogelbalans 2014. Thema Wetlands.

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Noord in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006, 2005, 2004 en 2003.
- Bijlage 2 Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Zuid in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006 en 2005.
- Bijlage 3 Soorten en territoria van broedvogels van de Zwarte Noord in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007 en 2006.
- Bijlage 4 Soorten en territoria van broedvogels van de Bruggematen in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009 en 2008.
- Bijlage 5 Soorten en territoria van broedvogels van de Wolkenberg in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010 en 2009.
- Bijlage 6 Territoriakaarten per soort in 2016.
- Buitenvaart Noord
 - Buitenvaart Zuid
 - Zwarte Noord
 - Bruggematen
 - Wolkenberg

Bijlage 1

Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Noord in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006, 2005, 2004 en 2003. Voor aantallen vóór 2003: zie Van Houten 2011.

Soort	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Knobbelzwaan	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Grauwe Gans	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergeend	2	1	1	-	2	-	1	2	-	2	2	2	1	5
Krakeend	2	4	4	2	2	2	1	1	2	1	-	2	1	-
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
Wilde Eend	4	4	-	2	6	-	3	2	4	1	5	3	2	8
Zomertaling	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-	-
Slobeend	1	1	2	-	2	1	-	1	1	2	2	5	1	1
Kuifeend	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Waterhoen	-	2	1	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Meerkoet	11	9	6	3	3	10	7	9	12	4	10	15	12	14
Scholekster	2	2	2	-	2	1	1	1	2	-	1	3	2	3
Kluut	14	14	9	11	8	4	1	5	-	7	1	-	-	4
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Kievit	10	8	10	10	12	7	5	7	5	7	8	13	8	12
Kemphaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Grutto	18	16	18	10	12	10	11	8	6	10	8	8	4	10
Tureluur	4	4	5	2	5	2	2	4	3	3	4	9	2	6
Veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Graspieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Witte Kwikstaart	1	3	-	-	1	1	1	2	2	2	2	6	1	2
Blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Merel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietzanger	1													
Kleine Karekiet	3	10	3	-	2	2	5	7	10	3	2	4	5	4
Rietgors	2	2	2	1	2	2	2	4	5	2	2	6	6	8
Aantal Territoria	75	81	66	42	59	43	40	54	53	45	50	82	49	80
Aantal Soorten	14	15	15	9	13	12	12	14	12	13	14	18	16	15

Bijlage 2

Soorten en territoria van broedvogels van de Buitenvaart Zuid in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006 en 2005.

Soort	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Fuut	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Kolgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Grauwe Gans	4	1	3	-	1	2	2	-	-	-	-	1
Soepgans	-	-	-	7	2	1	-	2	-	-	-	7
Canadese Gans	2	1	4	4	-	3	-	1	1	-	-	1
Bergeend	2	1	-	1	2	2	3	1	-	2	1	-
Smient	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Krakeend	3	5	2	3	6	3	4	1	5	3	4	1
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Wilde Eend	6	4	4	1	5	8	4	9	8	6	10	10
Zomertaling	-	1	-	-	1	-	-	-	-	2	1	-
Slobeend	2	3	3	1	2	1	1	3	2	2	2	-
Kuifeend	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Waterral	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Waterhoen	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1
Meerkoet	9	10	4	5	11	7	10	10	7	11	15	15
Scholekster	3	4	5	3	4	5	5	4	5	3	5	8
Kievit	18	24	11	16	20	21	14	9	17	17	10	18
Grutto	22	24	20	11	11	26	16	19	13	10	11	17
Tureluur	8	8	9	5	7	5	8	6	8	6	10	12
Graspieper	-	-	-	-	-	2	1	-	-	2	1	1
Witte Kwikstaart	3	2	1	2	3	2	2	2	2	3	3	3
Rietzanger	3	3	2	1	-	-	2	2	-	-	-	-
Bosrietzanger	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Kleine Karekiet	-	2	2	3	4	-	2	8	3	-	5	3
Rietgors	3	2	2	2	1	-	3	2	1	1	1	2
Aantal Territoria	88	98	74	66	81	88	78	82	73	71	84	103
Aantal Soorten	15	18	16	16	16	14	16	18	13	16	18	18

Bijlage 3

Soorten en territoria van broedvogels van de Zwarte Noord in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007 en 2006.

Soort	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Knobbelzwaan	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Grauwe Gans	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Canadese Gans	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Bergeend	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-
Krakeend	2	3	2	1	3	1	3	2	1	1	1
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Wilde Eend	5	3	1	1	3	2	3	2	3	3	3
Soepeend	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zomertaling	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	1
Slobeend	4	4	1	3	3	3	3	2	1	1	1
Kuifeend	2	2	1	3	2	-	-	-	1	-	1
Waterhoen	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Meerkoet	9	9	5	4	7	9	16	14	19	15	17
Scholekster	4	4	3	3	1	4	2	1	1	1	1
Kluut	-	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-
Kievit	10	18	13	13	16	11	11	11	17	12	9
Grutto	18	25	16	16	17	14	19	9	12	11	16
Tureluur	6	7	7	5	6	4	7	7	6	1	3
Veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Witte Kwikstaart	1	-	-	1	2	-	1	1	1	-	2
Rietzanger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Aantal Territoria	67	79	51	52	62	49	67	52	64	48	56
Aantal Soorten	16	13	11	12	12	9	11	12	12	11	12

Bijlage 4

Soorten en territoria van broedvogels van de Bruggematen in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010, 2009 en 2008.

Soort	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Kolgans	-	-	1	-	1	1	1	1	-
Nijlgans	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bergeend	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	2	-	-	1	1	-	1	-	-
Wintertaling	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Wilde Eend	3	-	1	1	3	2	2	1	-
Kuifeend	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Buizerd	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Waterhoen	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Meerkoet	2	-	6	2	3	2	2	2	2
Scholekster	3	1	2	1	2	1	1	1	1
Kleine Plevier	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	9	8	7	7	8	14	15	10	13
Grutto	3	2	5	5	4	5	5	4	3
Tureluur	2	2	3	4	3	5	5	3	3
Witte Kwikstaart	1	-	-	-	2	1	-	-	-
Merel	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tjiftjaf	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Zwarte Kraai	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Aantal Territoria	32	13	25	21	29	35	33	22	23
Aantal Soorten	12	4	7	7	11	12	9	7	6

Bijlage 5

Soorten en territoria van broedvogels van de Wolkenberg in 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011, 2010 en 2009.

Soort	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Fuut	1	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	1	-	1	-	-	-	-	-
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	1
Canadese Gans	1	-	-	2	3	1	2	1
Bergeend	2	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	1	1	-	1	1	-	-	-
Wilde Eend	3	-	1	2	3	2	6	4
Slobeend	1	-	-	-	-	1	1	-
Fazant	1	1	1	-	-	-	-	1
Waterral	-	-	1	-	-	-	-	-
Waterhoen	1	1	1	-	-	-	-	1
Meerkoet	6	6	4	3	4	4	5	3
Scholekster	3	1	-	1	-	1	1	1
Kluut	4	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Plevier	3	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	3	7	-	3	2	1	2	1
Watersnip	-	-	-	-	-	1	-	-
Tureluur	2	-	-	-	-	-	-	-
Houtduif	-	-	-	-	-	1	-	-
Witte Kwikstaart	2	-	-	-	1	-	-	-
Blauwborst	-	-	-	-	-	1	-	-
Merel	-	-	1	1	-	1	1	-
Rietzanger	1	-	-	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	1	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Karekiet	1	2	-	-	3	4	2	3
Rietgors	3	2	3	1	2	2	2	3
Aantal Territoria	41	21	13	14	19	20	22	18
Aantal Soorten	20	8	8	8	8	12	9	9

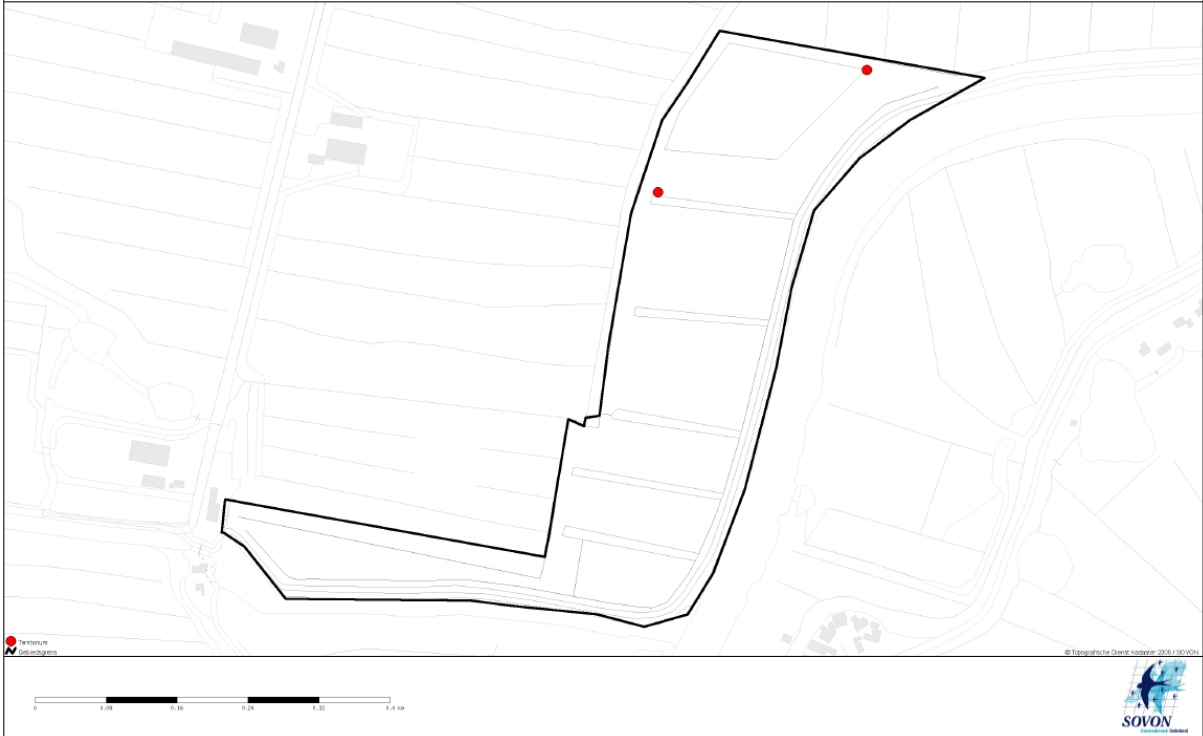
Bijlage 6 Territoriakaarten per soort in 2016

- Buitenvaart Noord
- Buitenvaart Zuid
- Zwarte Noord
- Bruggematen
- Wolkenberg

De verspreiding van de soorten wordt weergegeven door middel van stippenkaarten, waarbij elke stip globaal de ligging van het territorium aanduidt.

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Bergeend 2 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Krakeend 2 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Wilde Eend 4 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Slobeend 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Meerkoet 11 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Scholekster 2 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Kluut 14 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Kievit 10 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Grutto 18 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Tureluur 4 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Witte Kwikstaart 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Rietzanger 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Kleine Karekiet 3 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Buitenvaart Noord

Rietgors 2 territoria

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Fuut 1 territoria

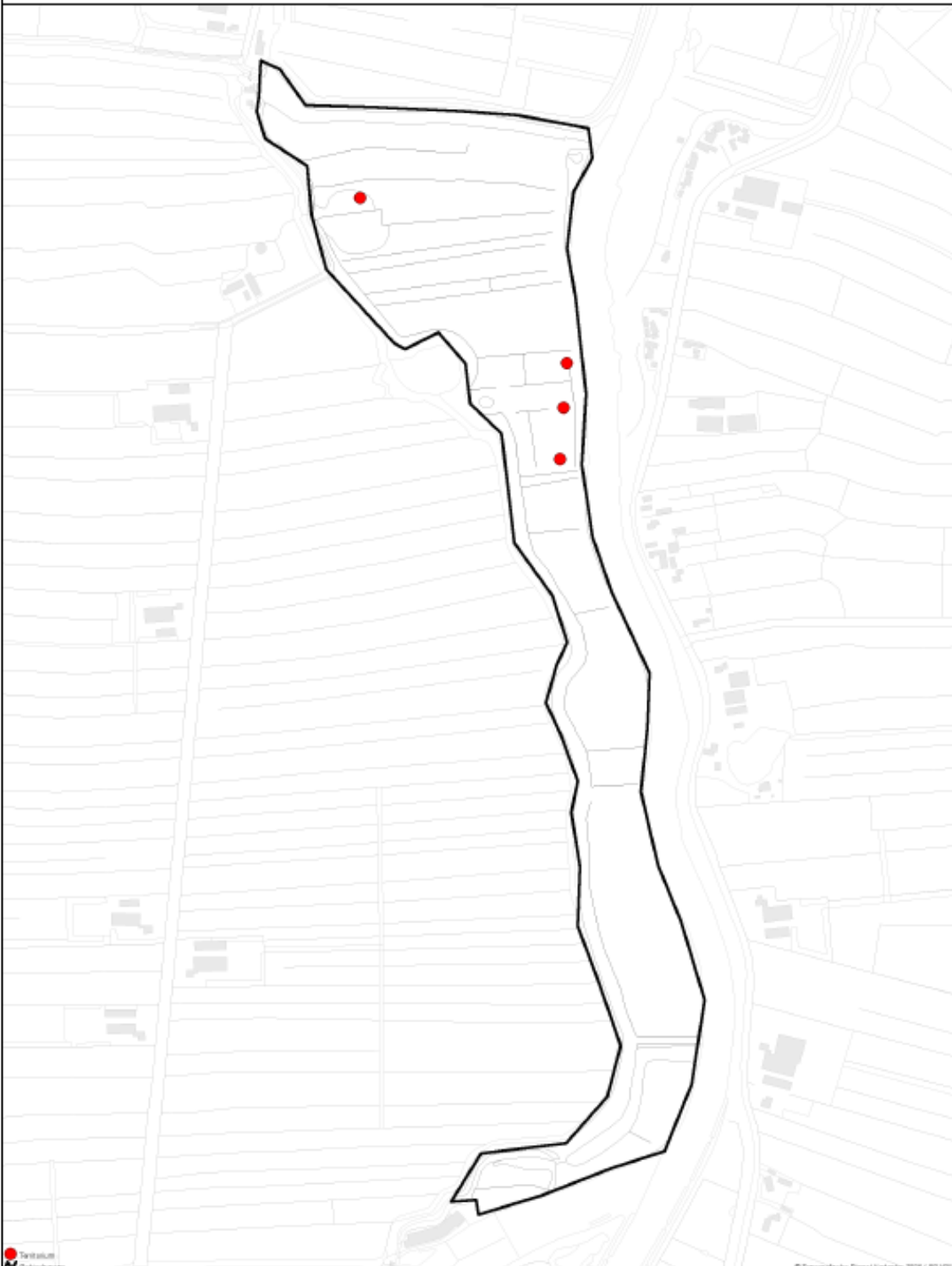
Territorium
N

© Dorpsplanburo Dorpsplanburo 2016 / 03/000

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Grauwe Gans 4 territoria

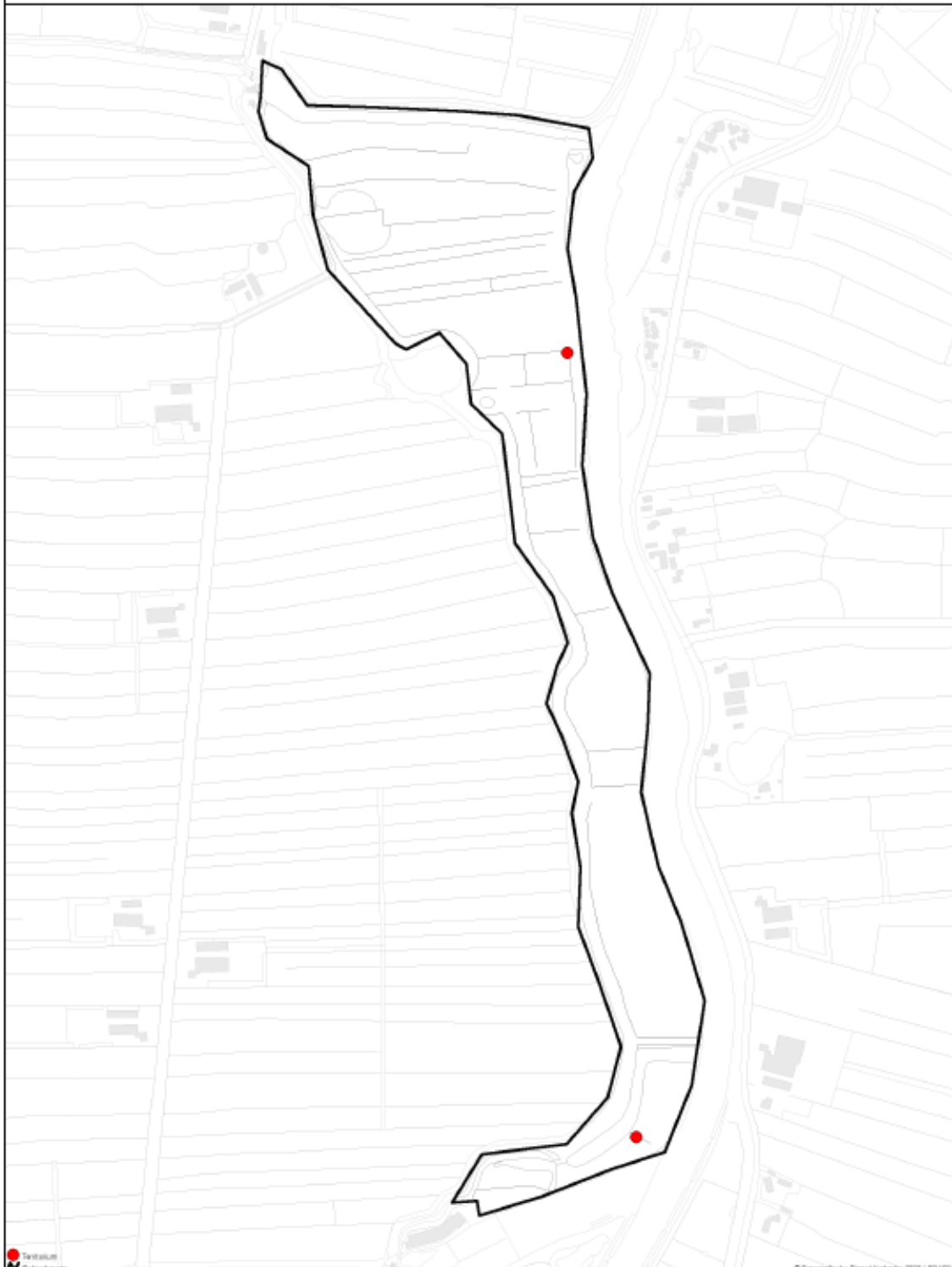
© Sovon
Dieronderzoek

© Topografische Dienst Kadaster 2014 / 021071

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Canadese Gans 2 territoria

Terreplan
Duitsland

© Topografische Dienst Kadaster 2014 / 2015/16

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Bergeend 2 territoria

Territorium
Gedetailleerd

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / RD LK24

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Krakeend 3 territoria

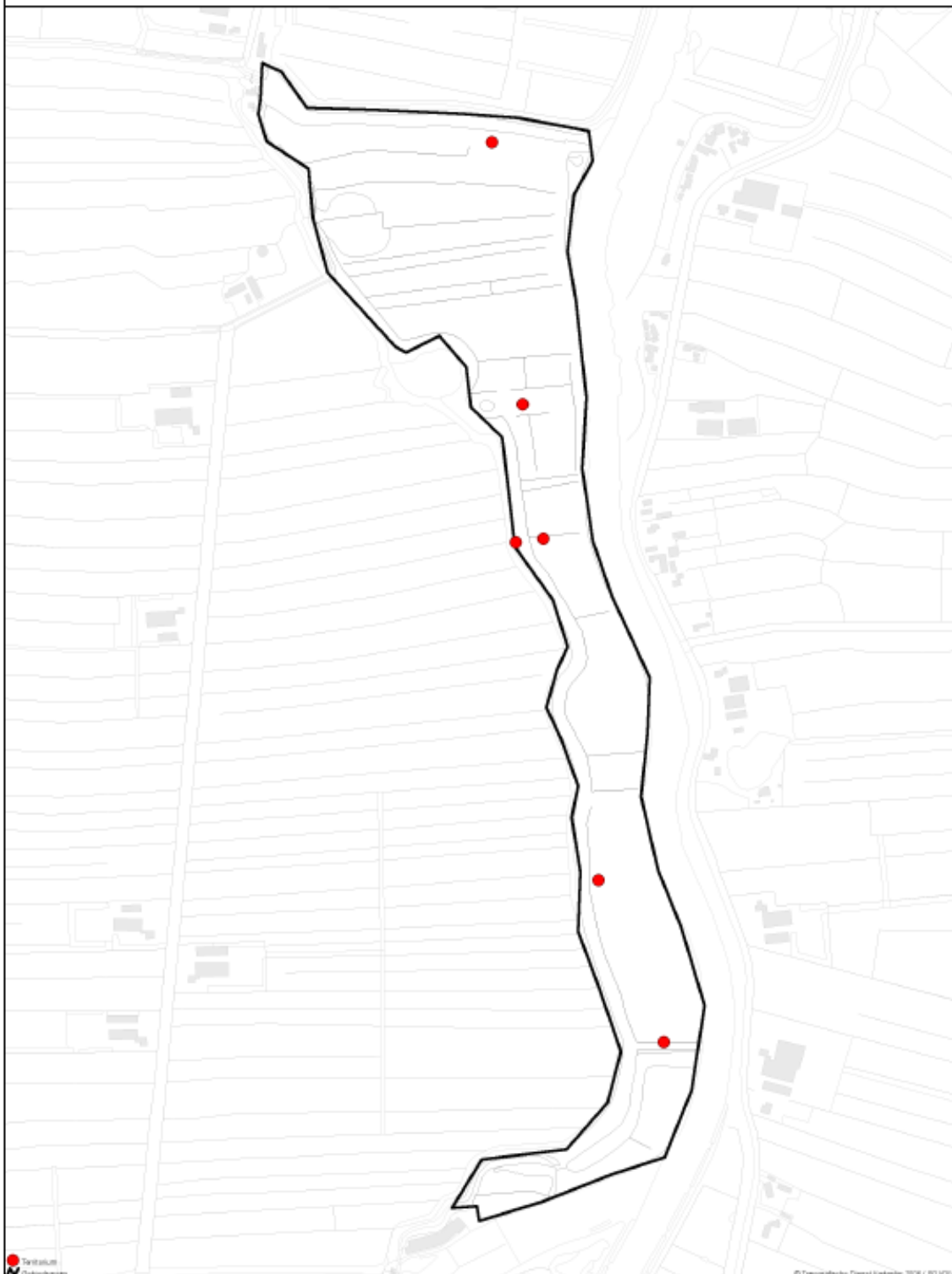
Territoria
Kraakgans

© Dierpark De Oostvaardersplassen 2016 / RCM/MLL

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Wilde Eend 6 territoria

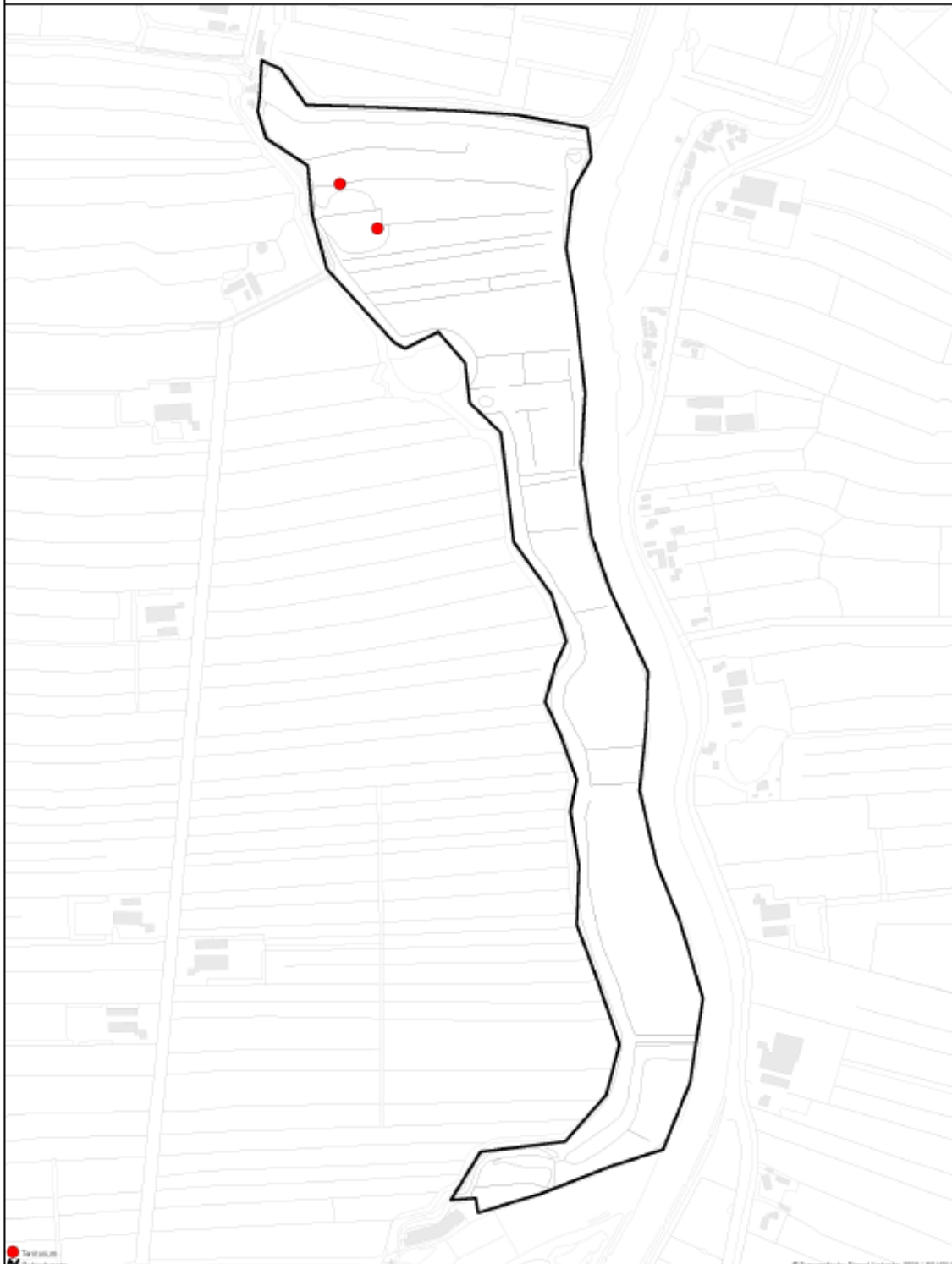
Particulier
Aanbod

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / 80 000

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Slobeend 2 territoria

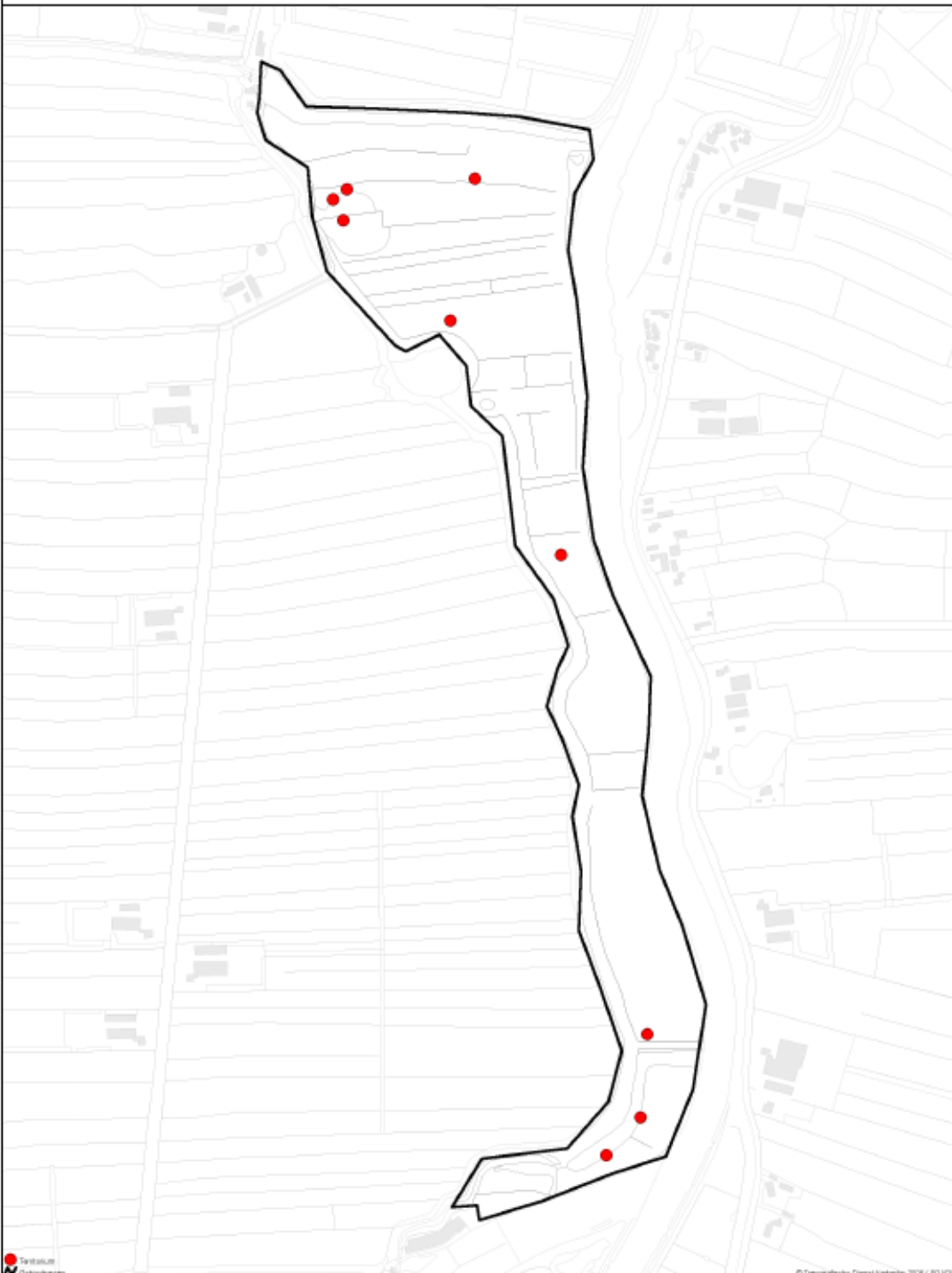
Centraal
Buitenvaart

© Topografische Dienst Kadaster 2006 / 00 1094

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Meerkoet 9 territoria

• Territorium
• Buitenvaart Zuid

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / SOVON

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Scholekster 3 territoria

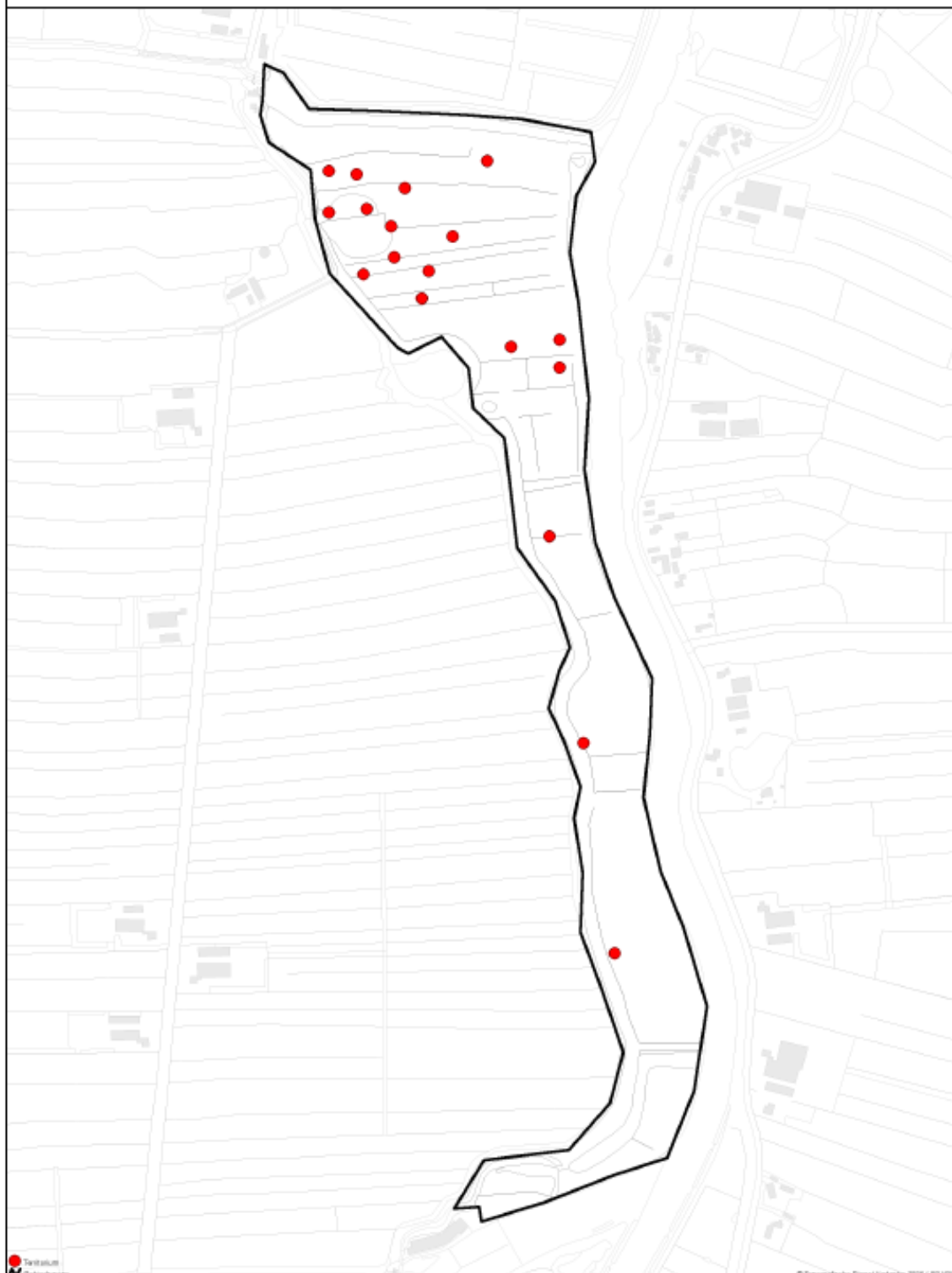
© Territorium
Scholiekster

© Topografische Dienst Kadaster 2016 - 101000

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Kievit 18 territoria

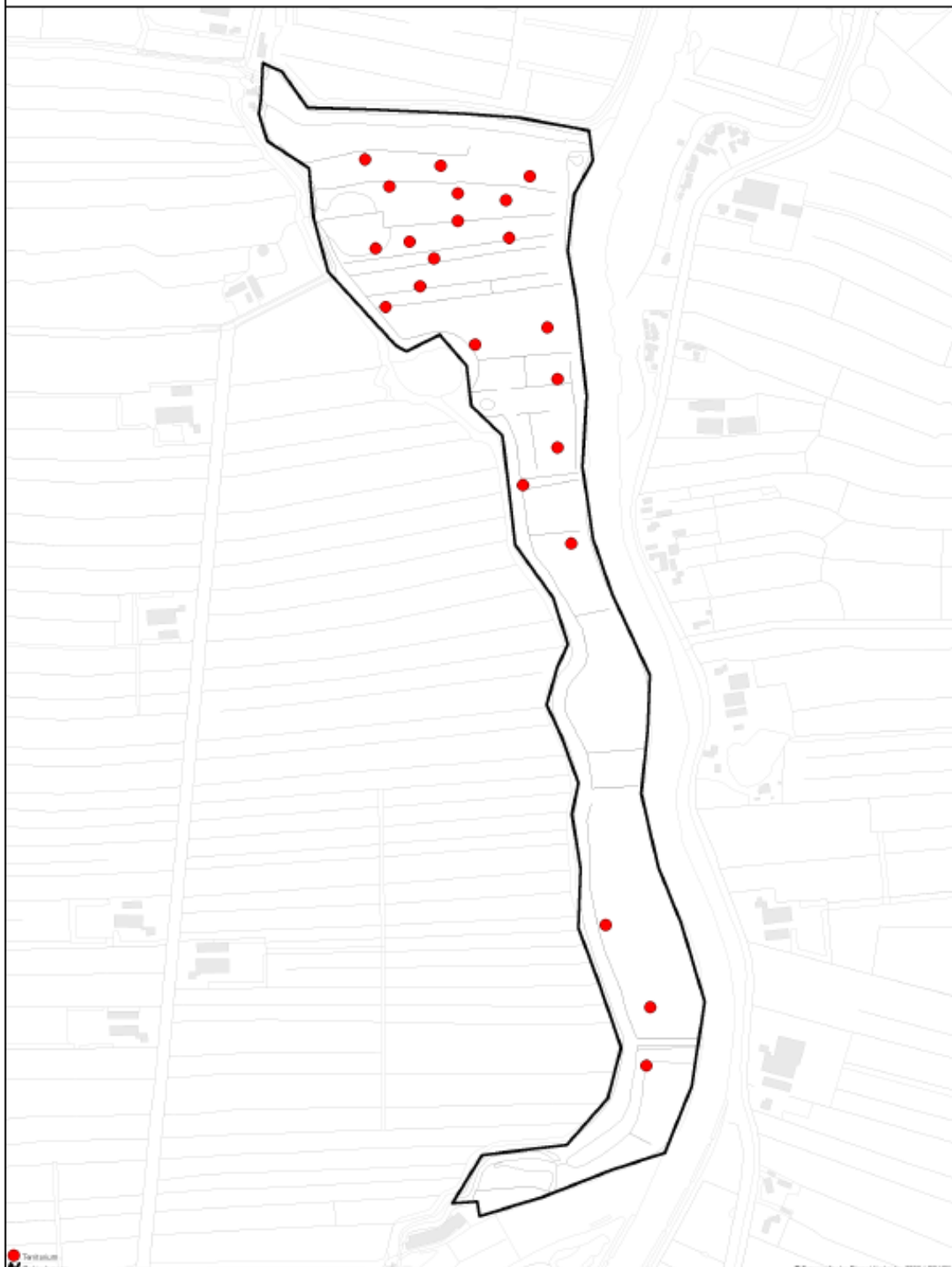
● Territorium
● Subterritorium

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / 03.05.16

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Grutto 22 territoria

Territorium
Grutto

© Topografische Dienst Kadaster 2008 / P10103

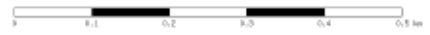
BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Tureluur 8 territoria

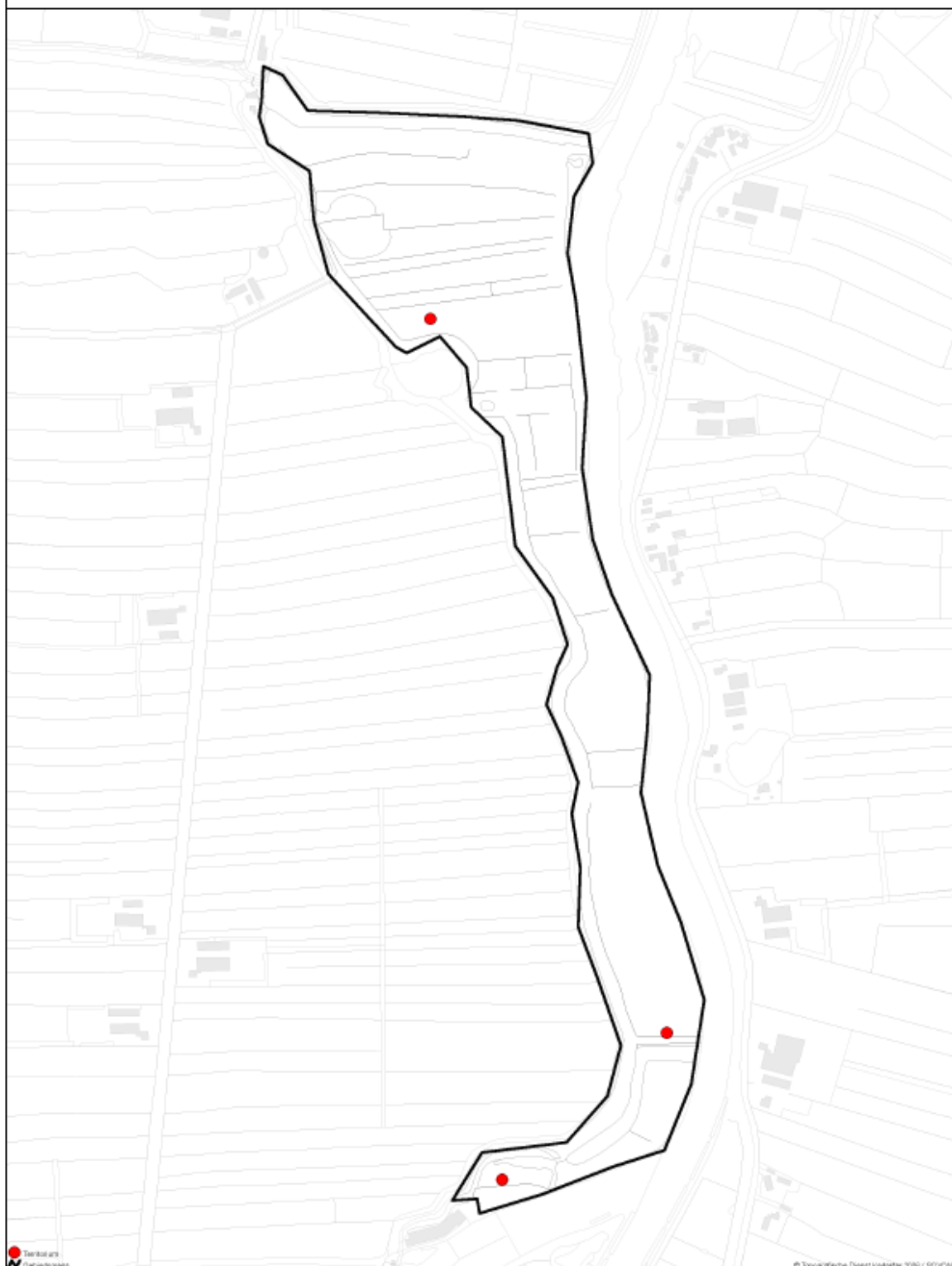
● Territoria
— Geobegrenzing

© Topografische Dienst Kadaster 2005 / SOVON

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Witte Kwikstaart 3 territoria

Territoria
Witte Kwikstaart

© Toepassing van Directie Habitat 2006 / 001454

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Rietzanger 3 territoria

Territoria
Grenzgebieden

© Sovon Natuurhistorisch Instituut 2016 / 007021

BMP 2016 - Buitenvaart Zuid

Rietgors 3 territoria

• Territoria
Wijksgrenzen

0 0.1 0.2 0.3 0.4 0.5 km

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / 001004

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Knobbelzwaan 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Grauwe Gans 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Krakeend 2 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Wilde Eend 5 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Slobeend 4 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Kuifeend 2 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Waterhoen 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Meerkoet 9 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Scholekster 4 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Kievit 10 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Grutto 18 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Tureluur 6 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Witte Kwikstaart 1 territoria

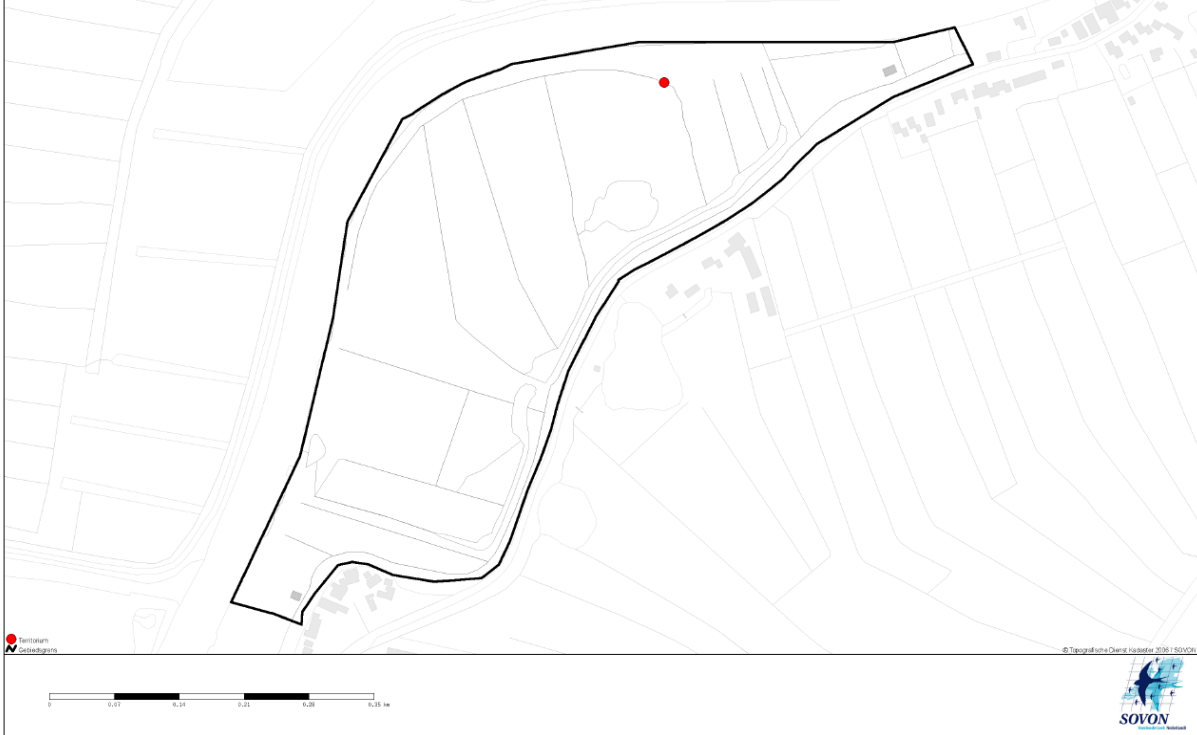
BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Rietzanger 1 territoria

BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Bosrietzanger 1 territoria

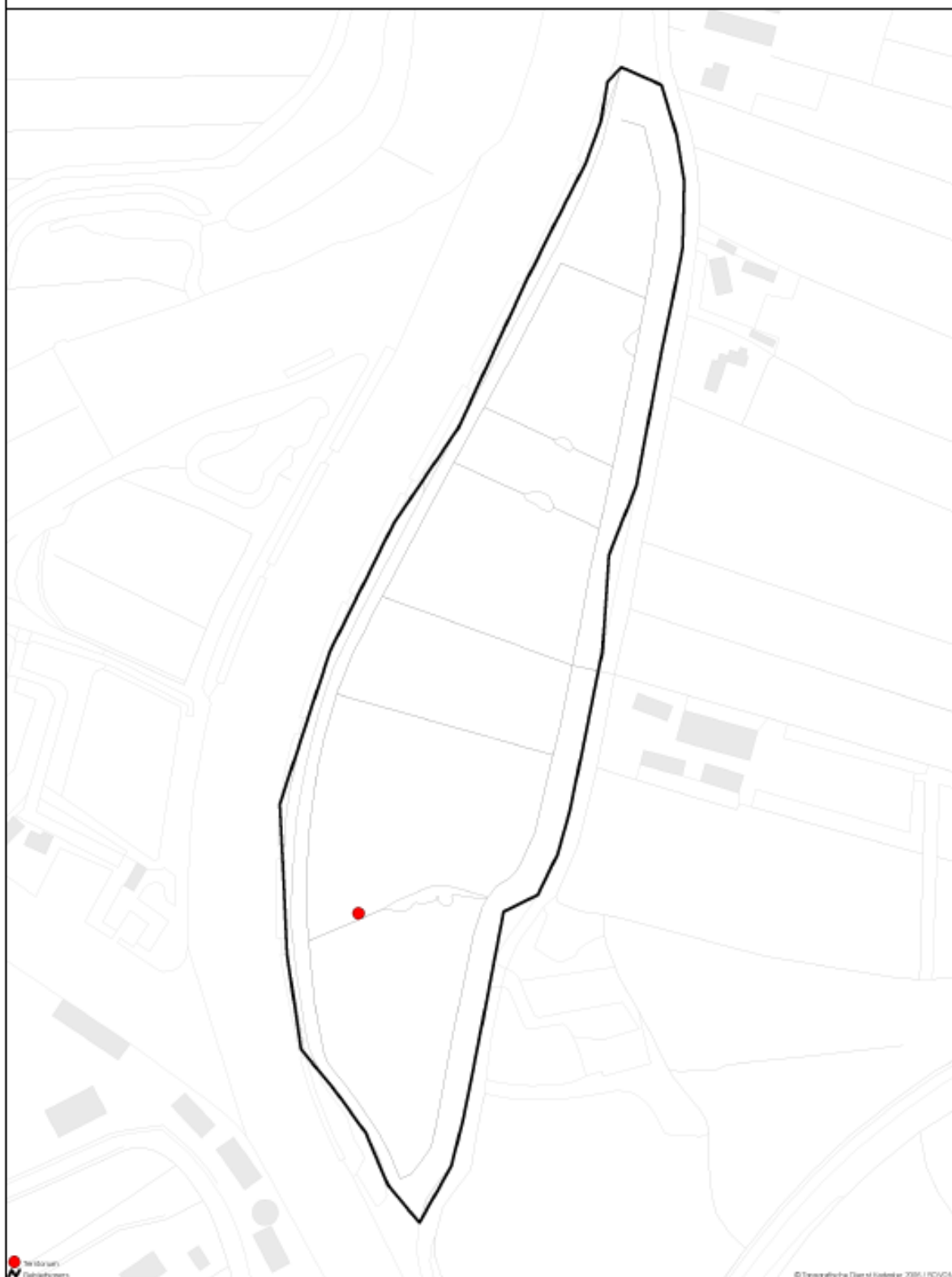
BMP 2016 - Telgebieden NM Eem: Zwarte Noord

Rietgors 1 territoria

BMP 2016 - Bruggematen

Bergeend 1 territoria

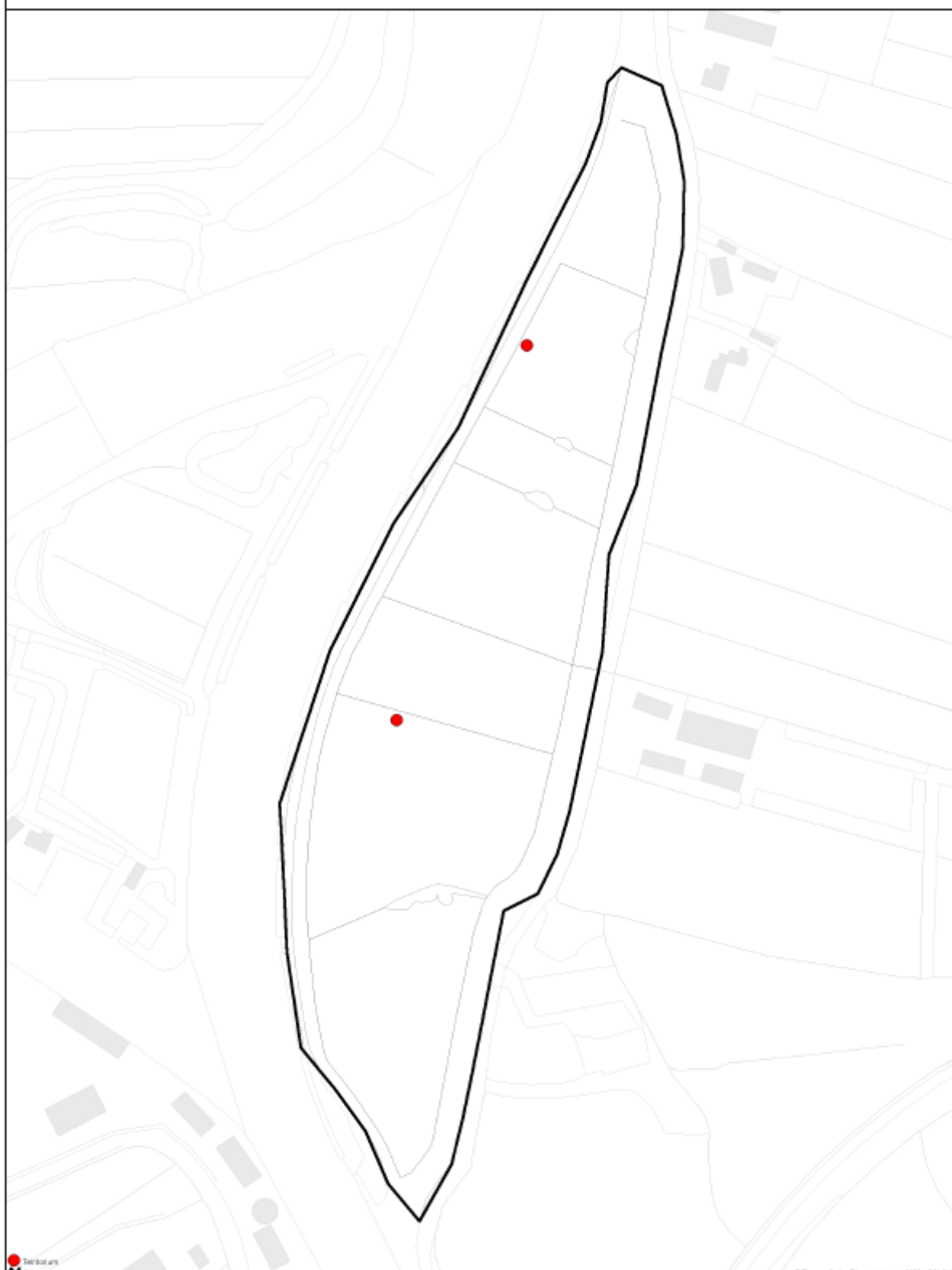
© 2016 Sovon
Dieronderzoek

© De geografische Dienst van Sovon, 2016 | SOVON

BMP 2016 - Bruggematen

Krakeend 2 territoria

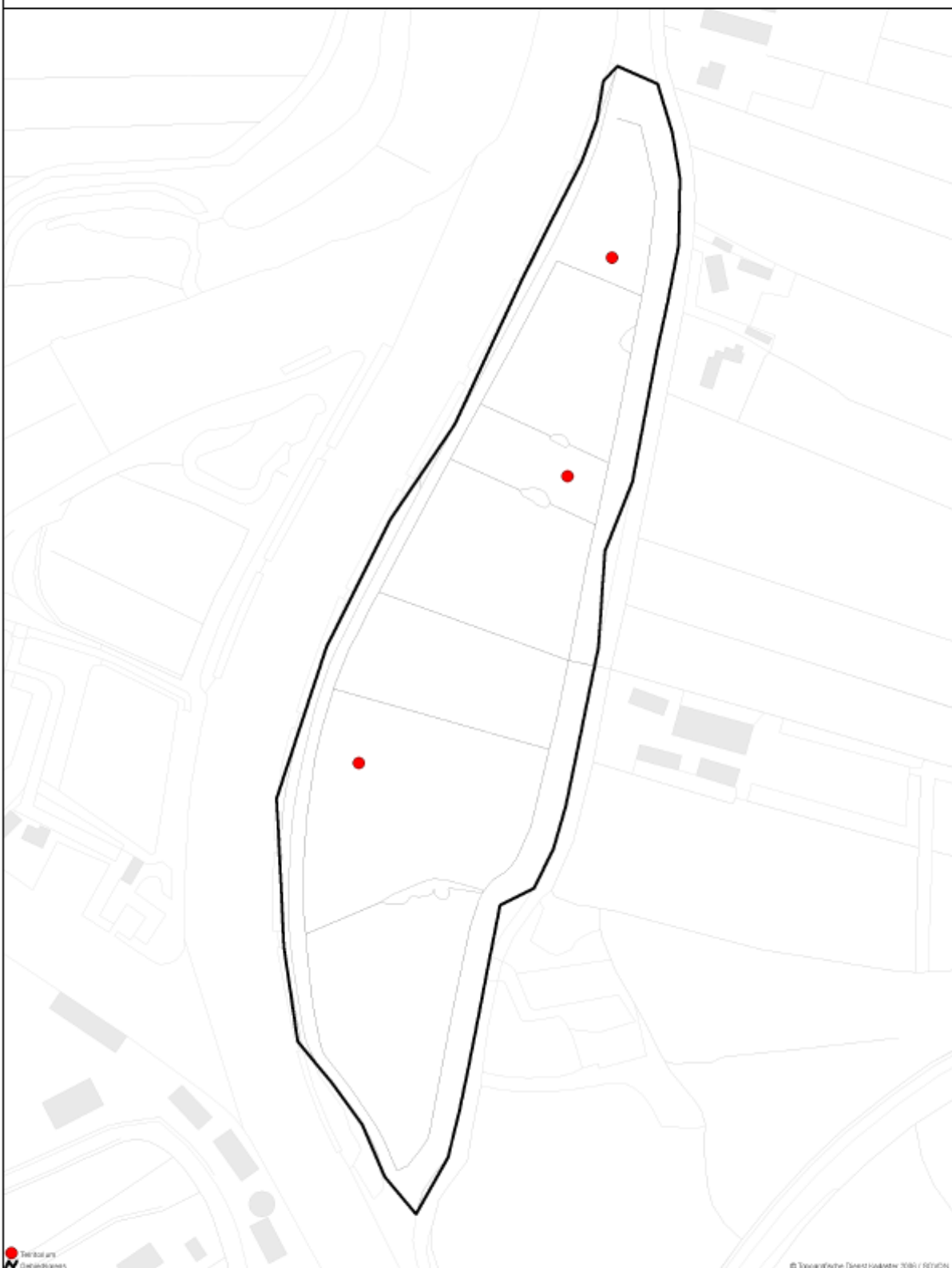
Verbond van
Oevergebieden

© Topografische Dienst Kadaster 2006 / 001426

BMP 2016 - Bruggematen

Wilde Eend 3 territoria

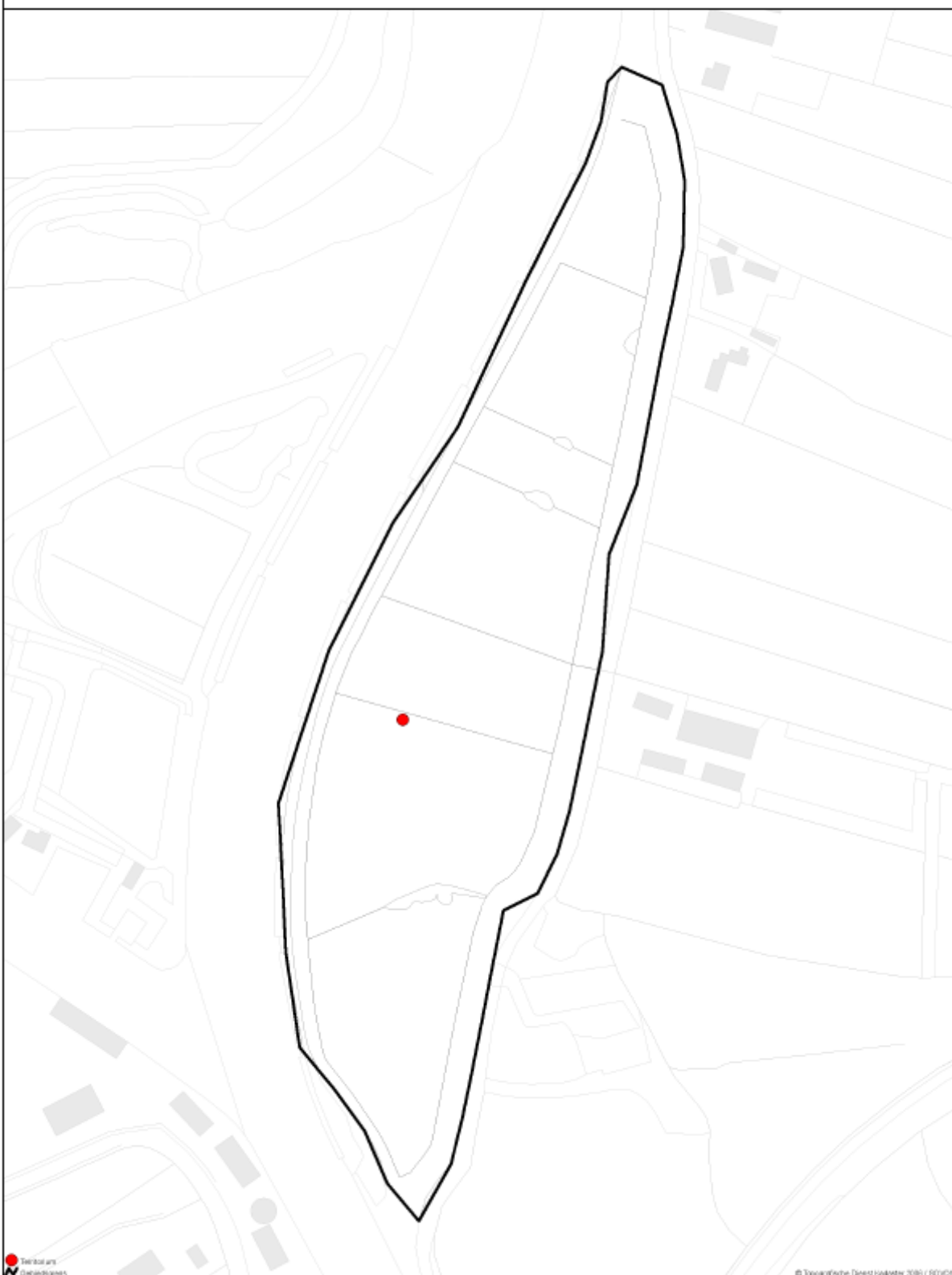
• Territorium
Wilde Eend

© Topografische Dienst Kadaster 2006 / 000004

BMP 2016 - Bruggematen

Kuifeend 1 territoria

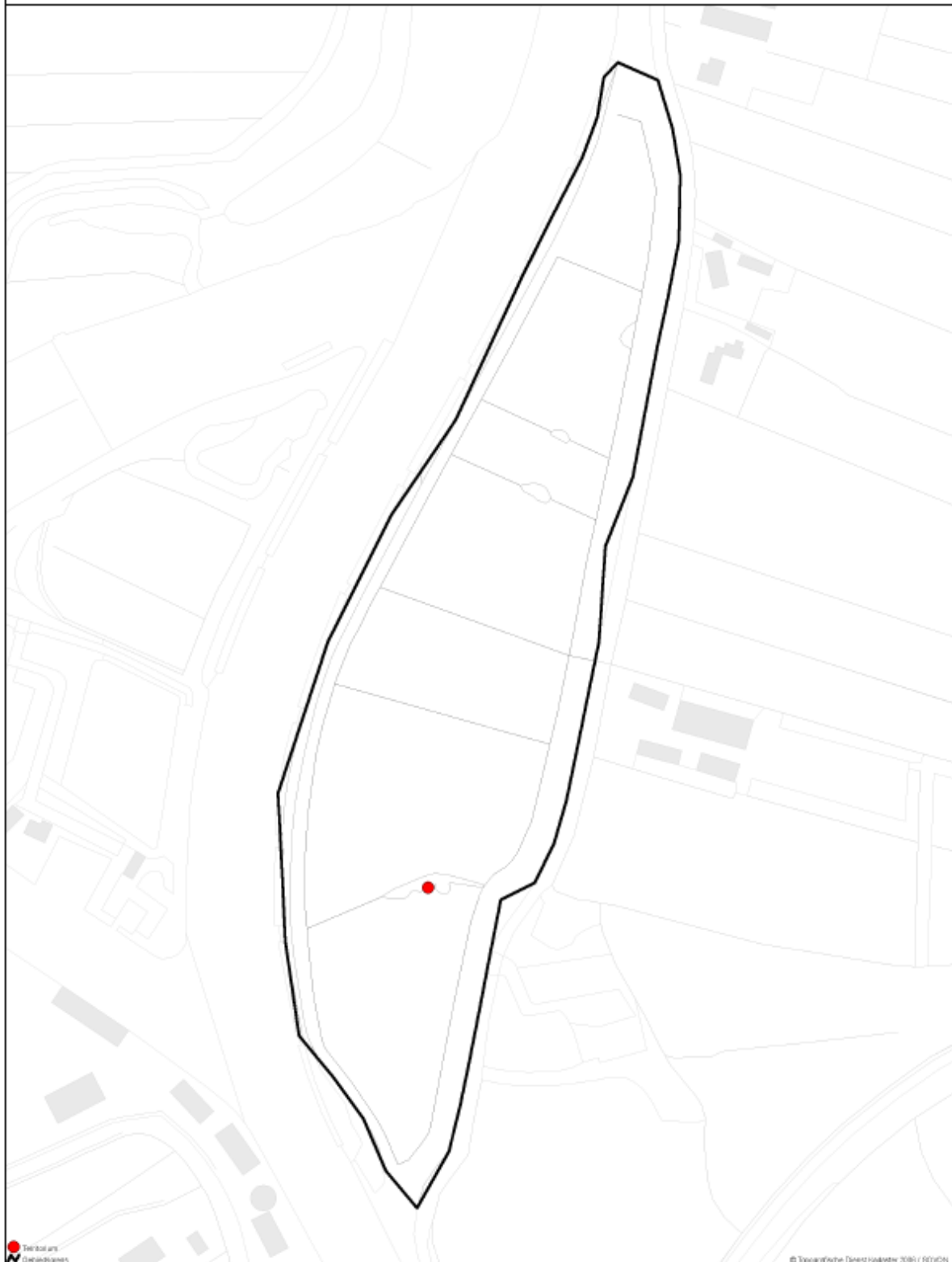
Territoria
Geografische Informatiekunde

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / 100100

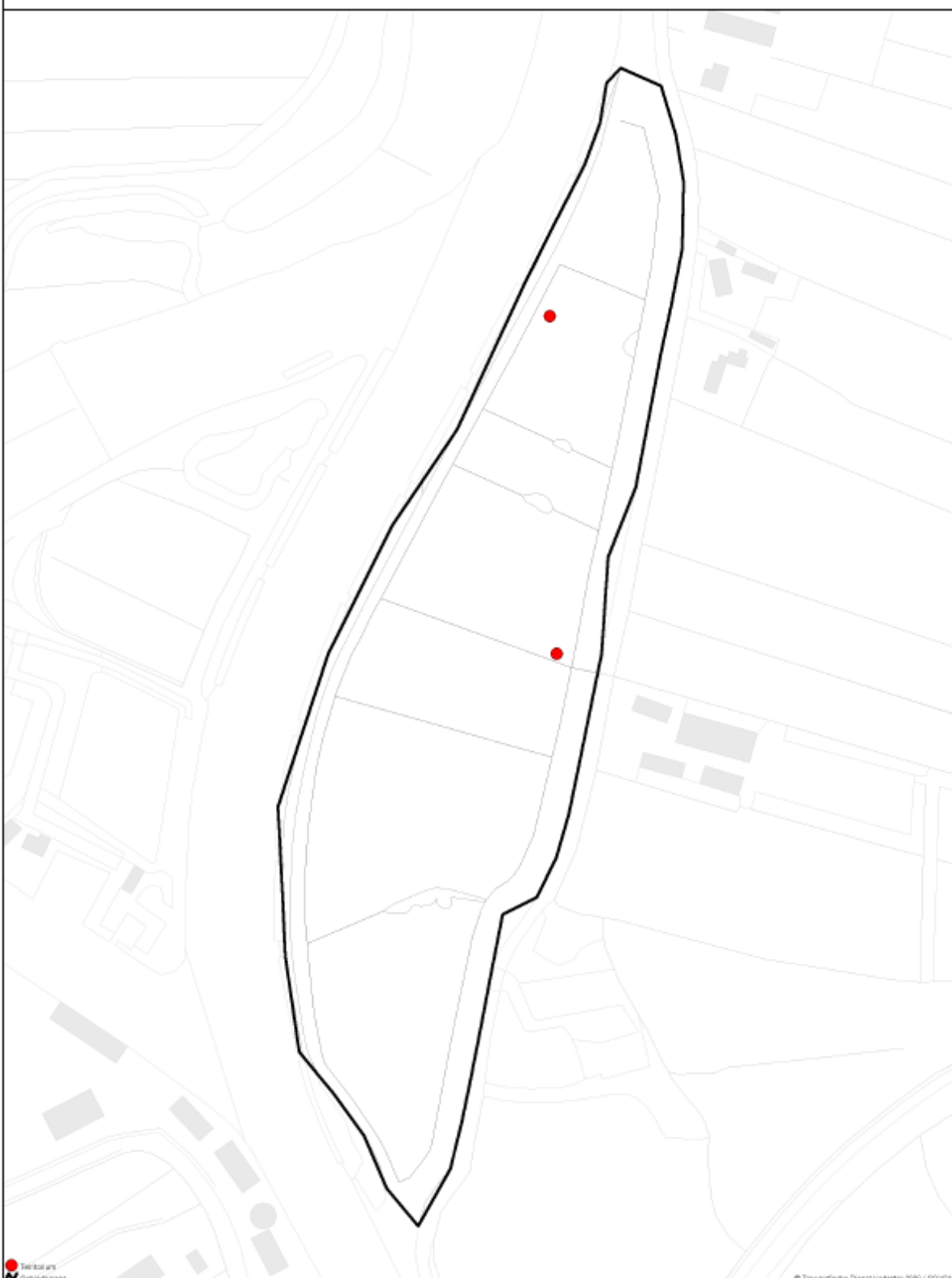
BMP 2016 - Bruggematen

Waterhoen 1 territoria

BMP 2016 - Bruggematen

Meerkoet 2 territoria

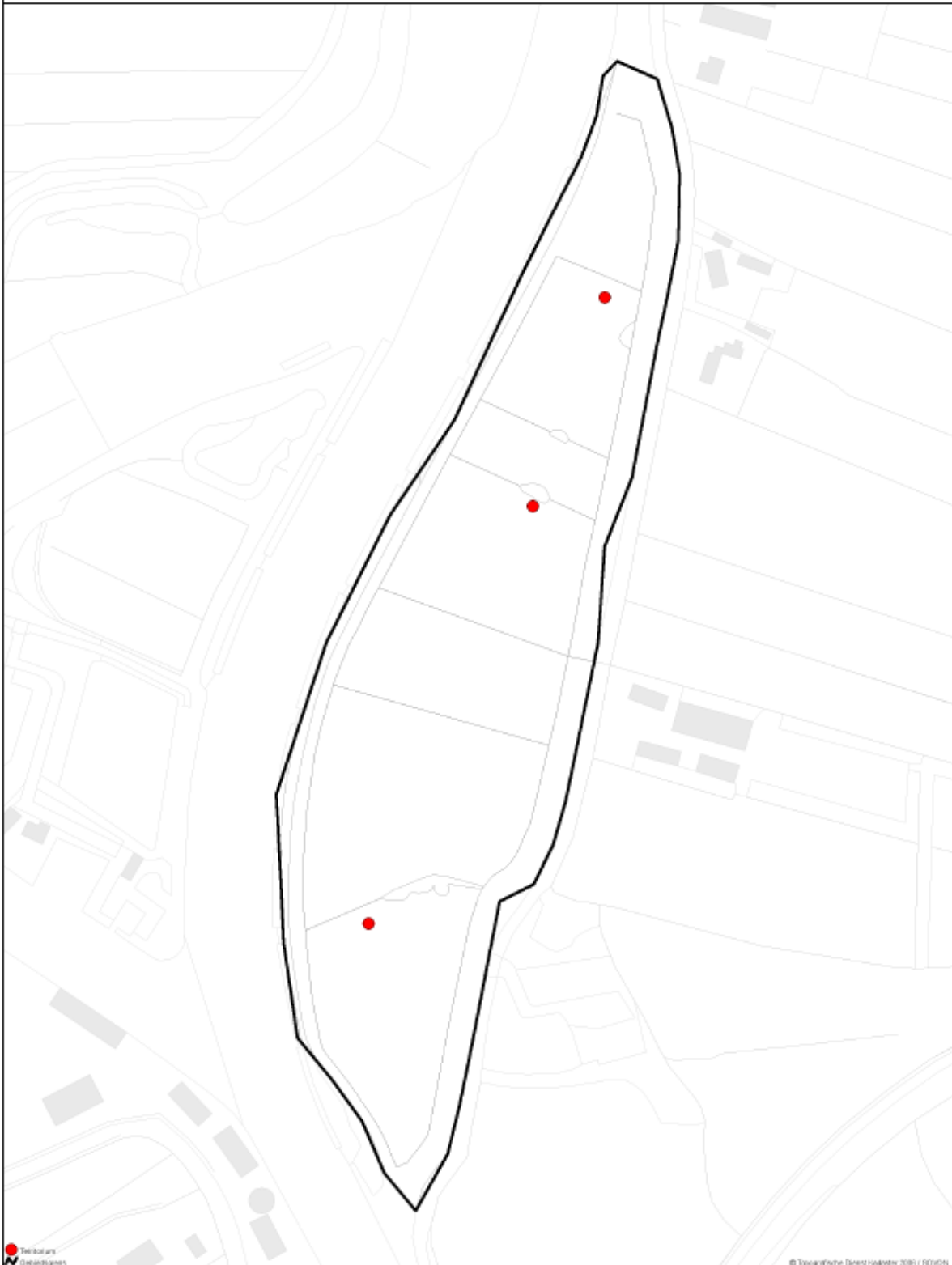
Terkeet an
Gestadigines

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / SOVON

BMP 2016 - Bruggematen

Scholekster 3 territoria

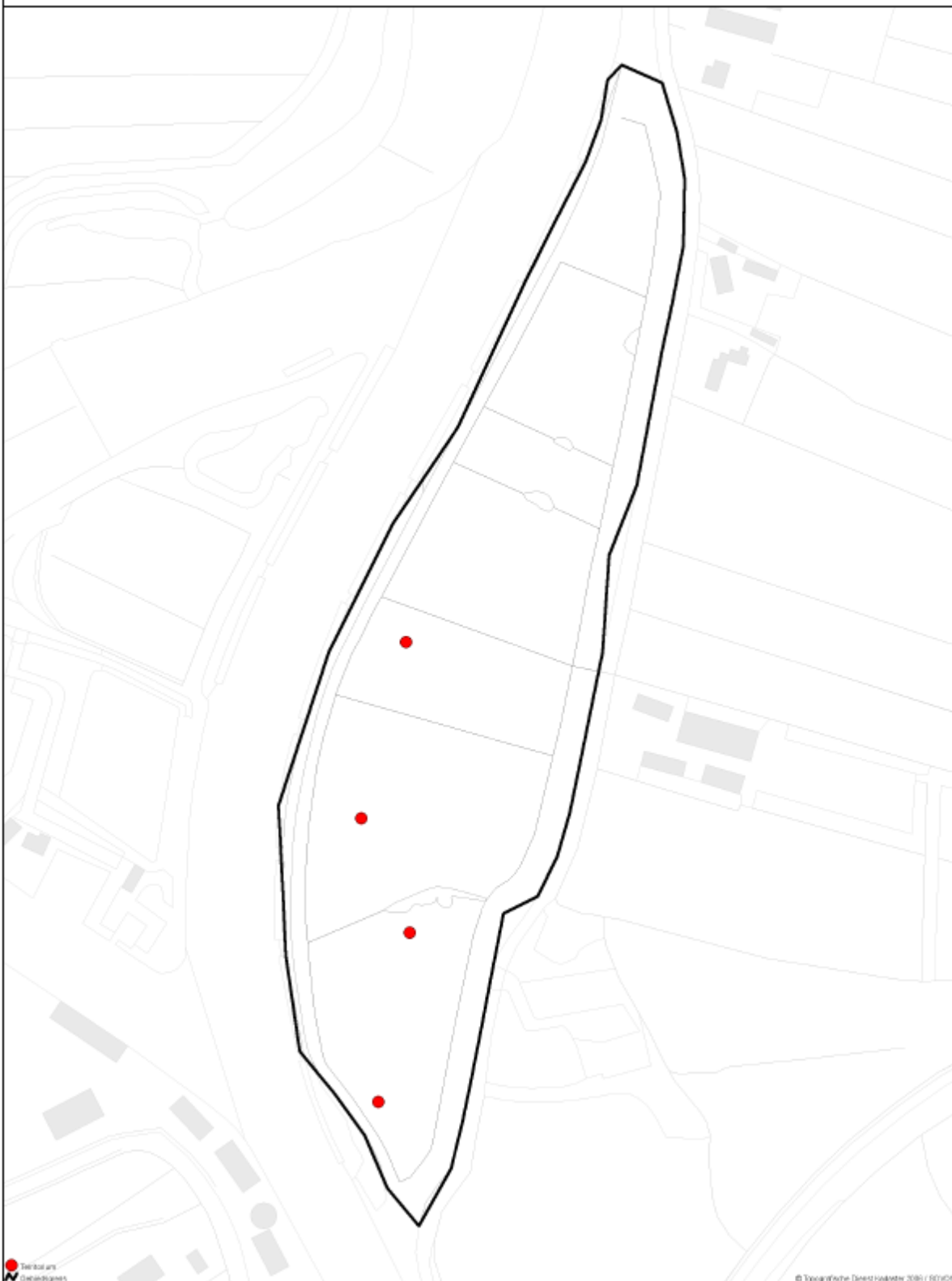
• Territoria
N
Scholekster

© Toeslag van de Dienst voor de Natuur en Milieu (DINM) / SOVON

BMP 2016 - Bruggematen

Kleine Plevier 4 territoria

● Territoria
Kleine Plevier

© Drona of the Forest Institute 2016 / 10/2016

BMP 2016 - Bruggematen

Kievit 9 territoria

● Territorium
■ Gebouwen

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / SOVON

BMP 2016 - Bruggematen

Grutto 3 territoria

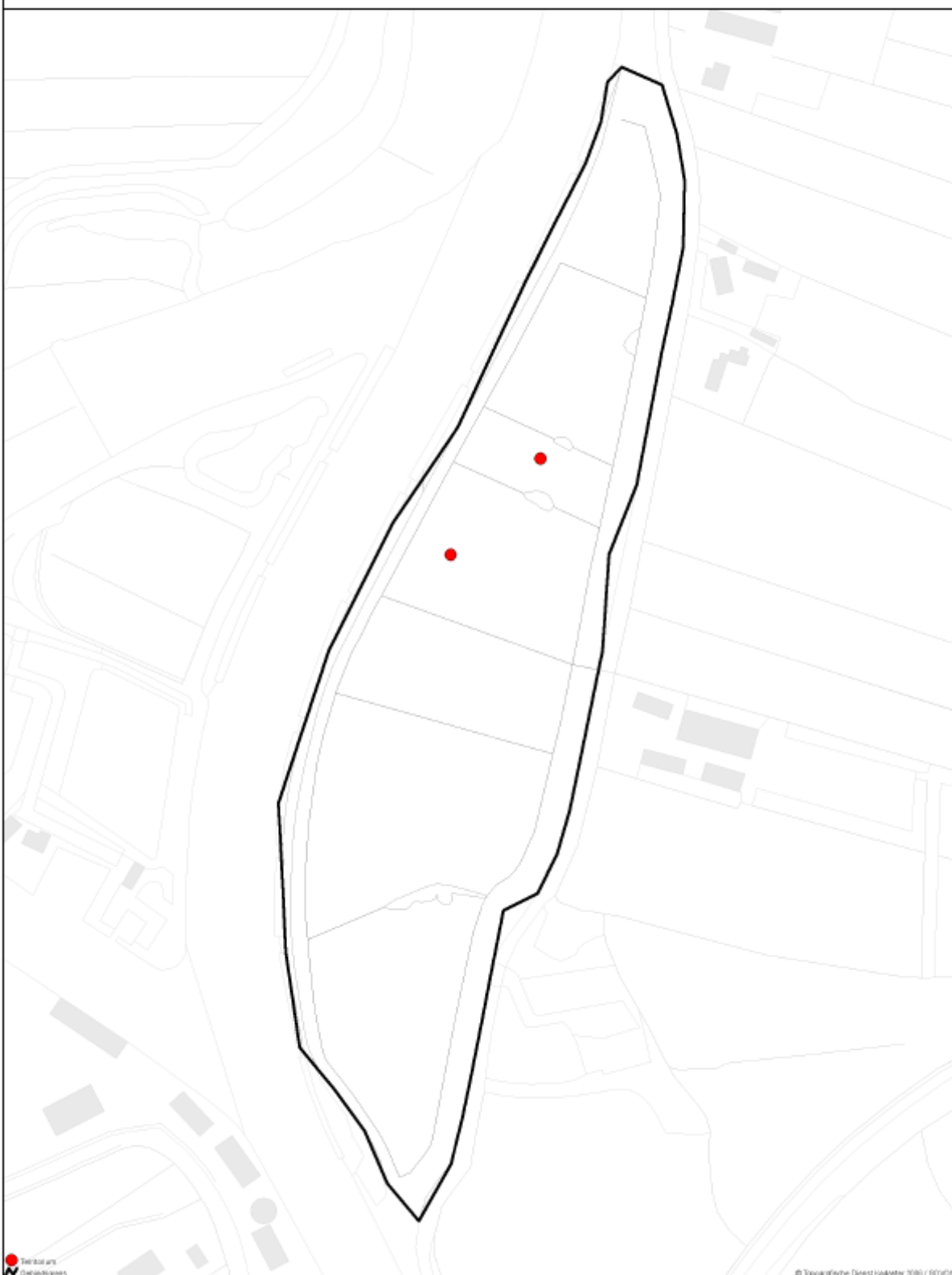
● Territoria
▬ Grutto

© Topografische Dienst Kadaster 2009 / 001426

BMP 2016 - Bruggematen

Tureluur 2 territoria

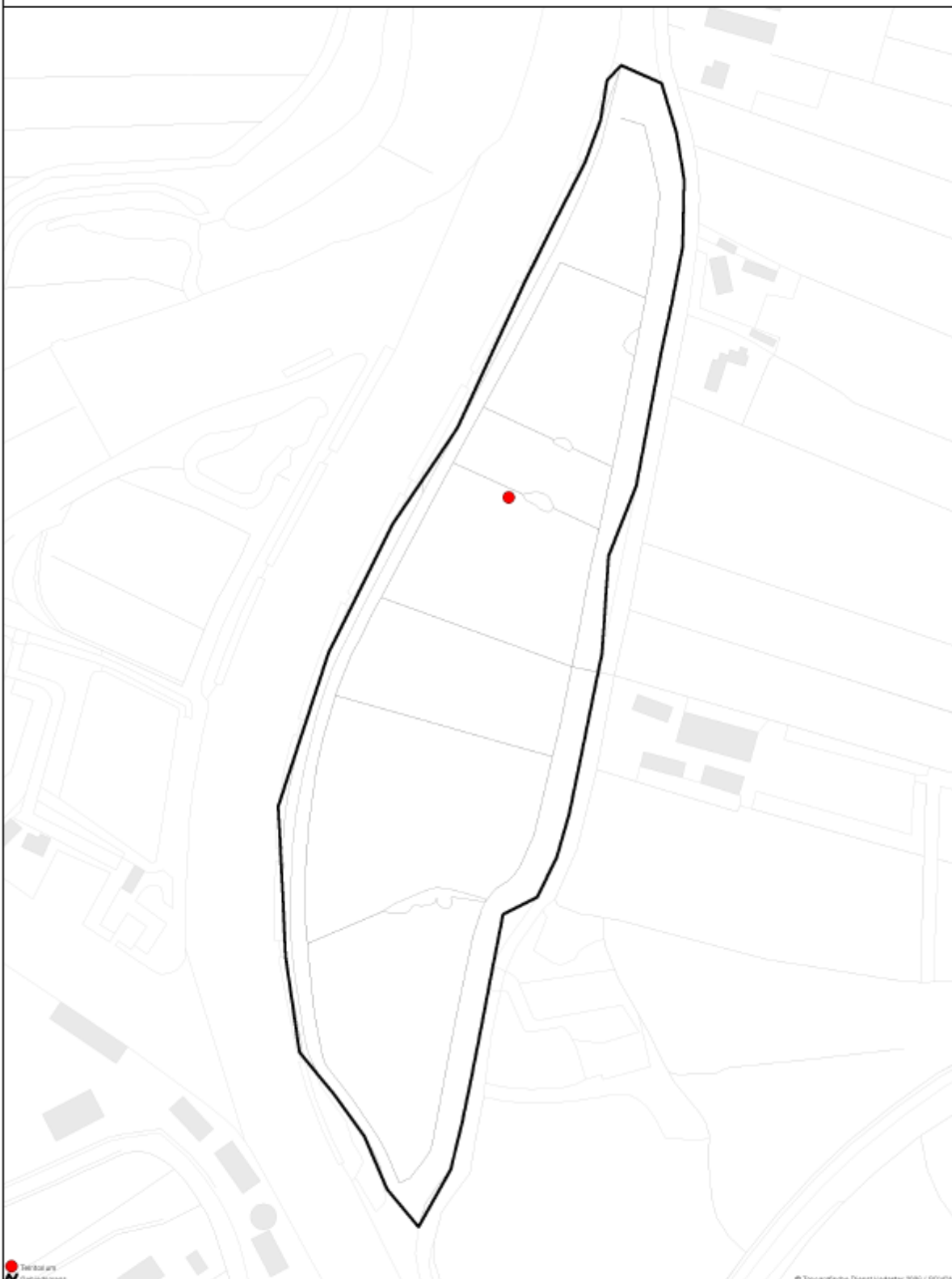
Territoria
Definitieve

© Topografische Dienst Kadaster 2016 / 100000

BMP 2016 - Bruggematen

Witte Kwikstaart 1 territoria

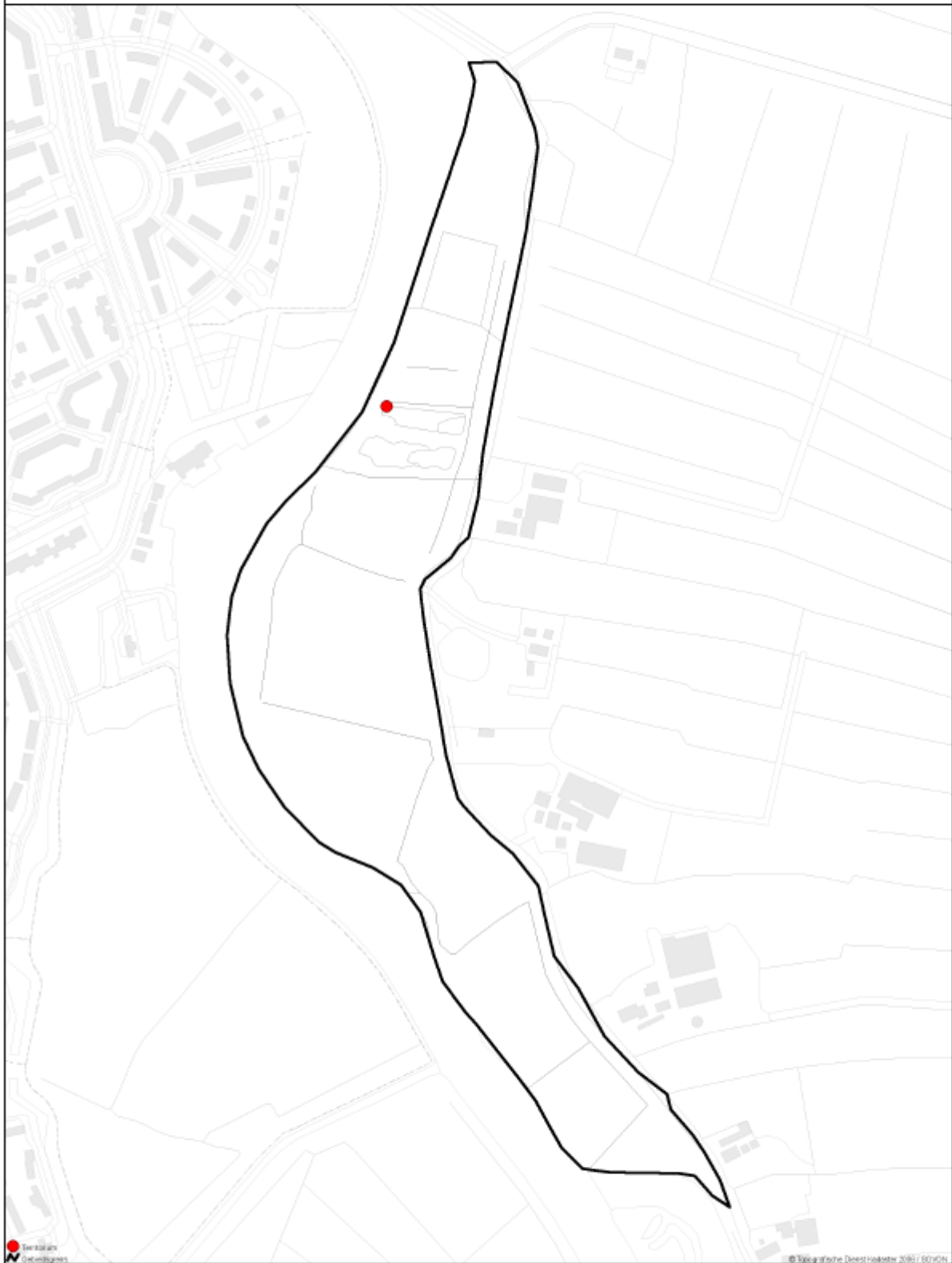
Terrestrische
Dierwetenschappen

© Toegang tot de Openbare Toegang 2016 / 2016/16

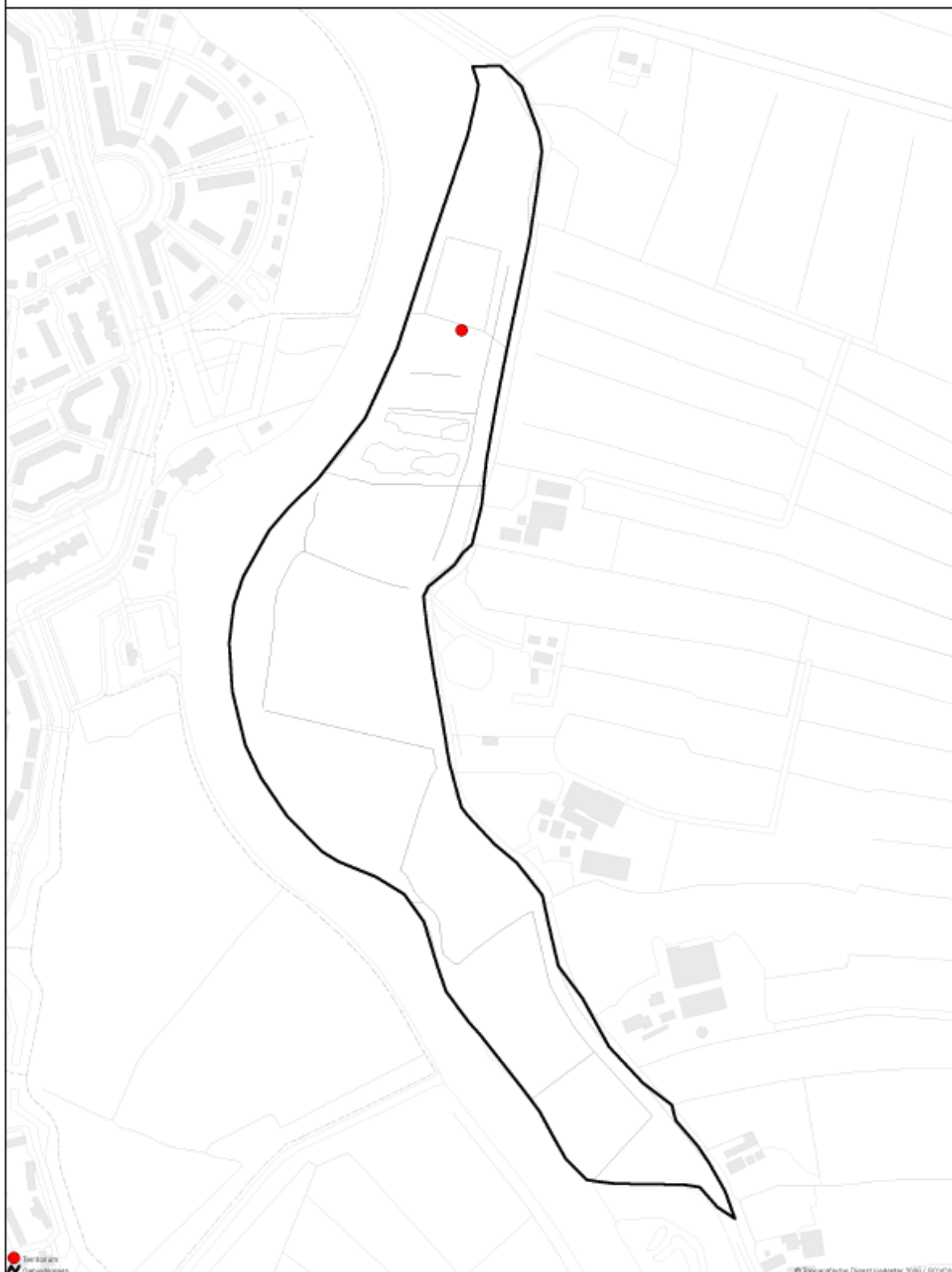
BMP 2016 - Wolkenberg

Fuut 1 territoria

BMP 2016 - Wolkenberg

Knobbelzwaan 1 territoria

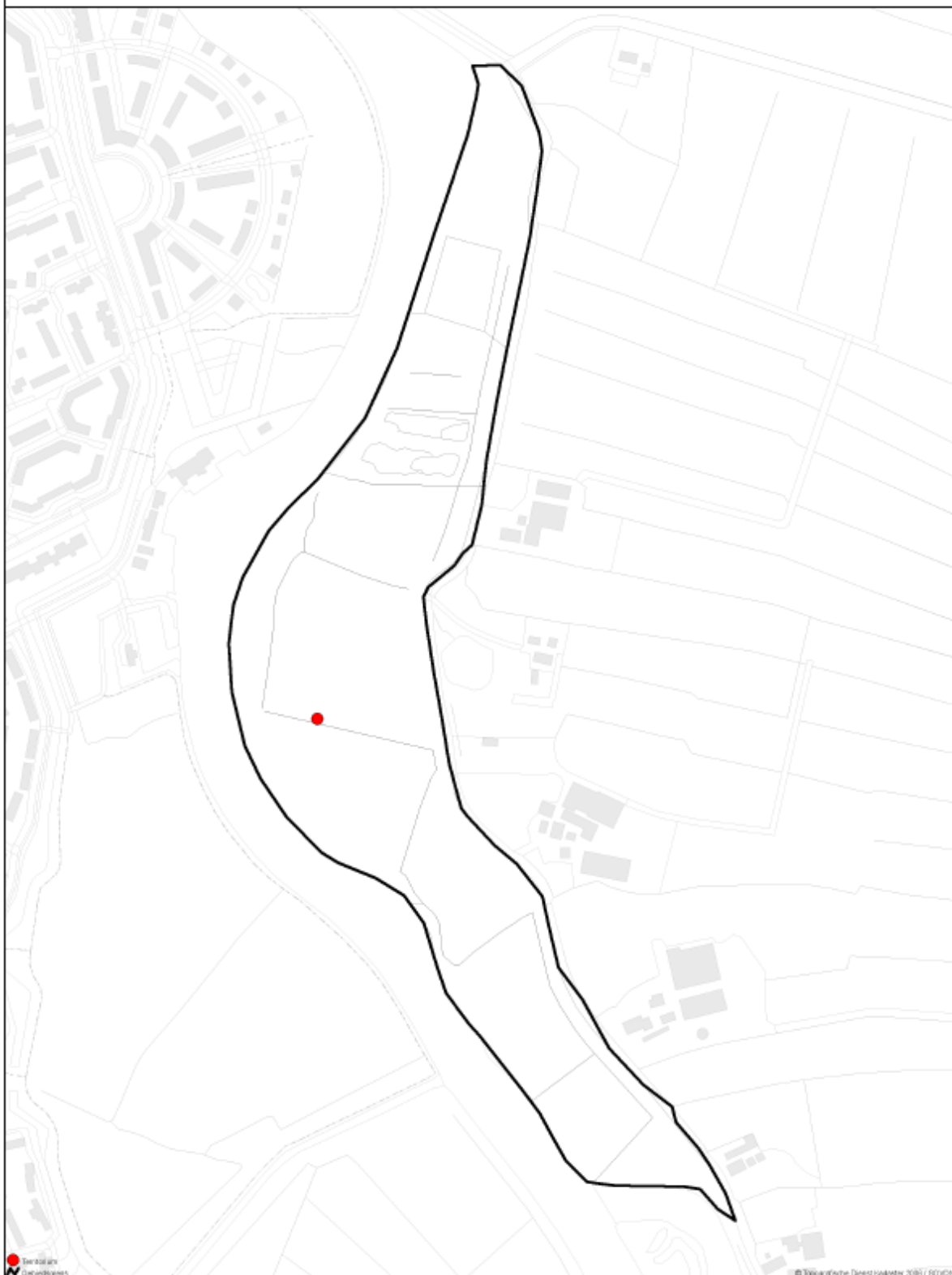
● Territoria
■ Territoriumsgrenzen

© Streeklucht (Beest) oktober 2016 / SOVON

BMP 2016 - Wolkenberg

Canadese Gans 1 territoria

Territorie
Technologies

© 2016 grafische Dienst Hubster 2016 / 501024

BMP 2016 - Wolkenberg

Bergeend 2 territoria

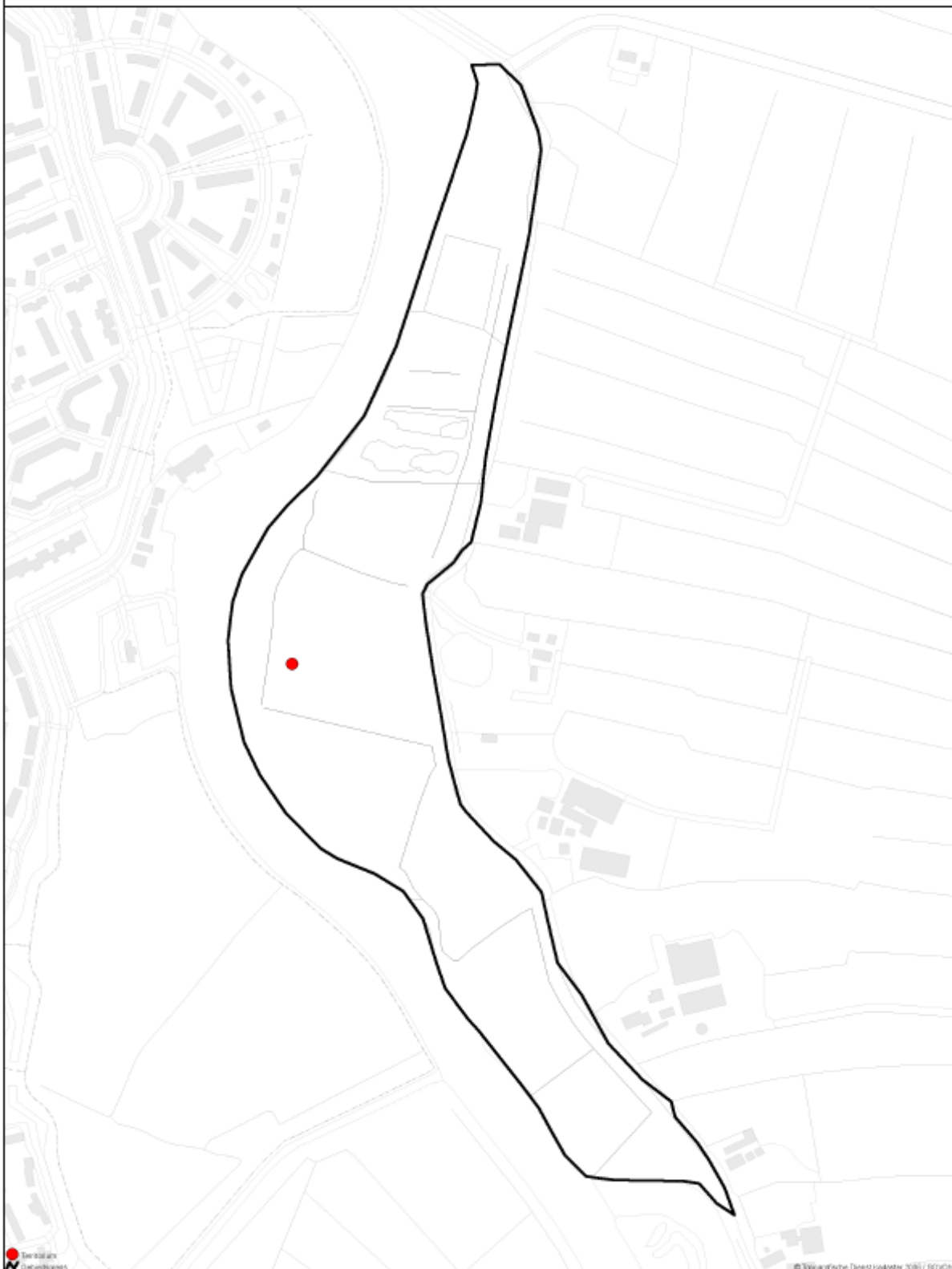
• Derskade
• Bergeend

© Technische Dienst Landbouw 2016 / 601016

BMP 2016 - Wolkenberg

Krakeend 1 territoria

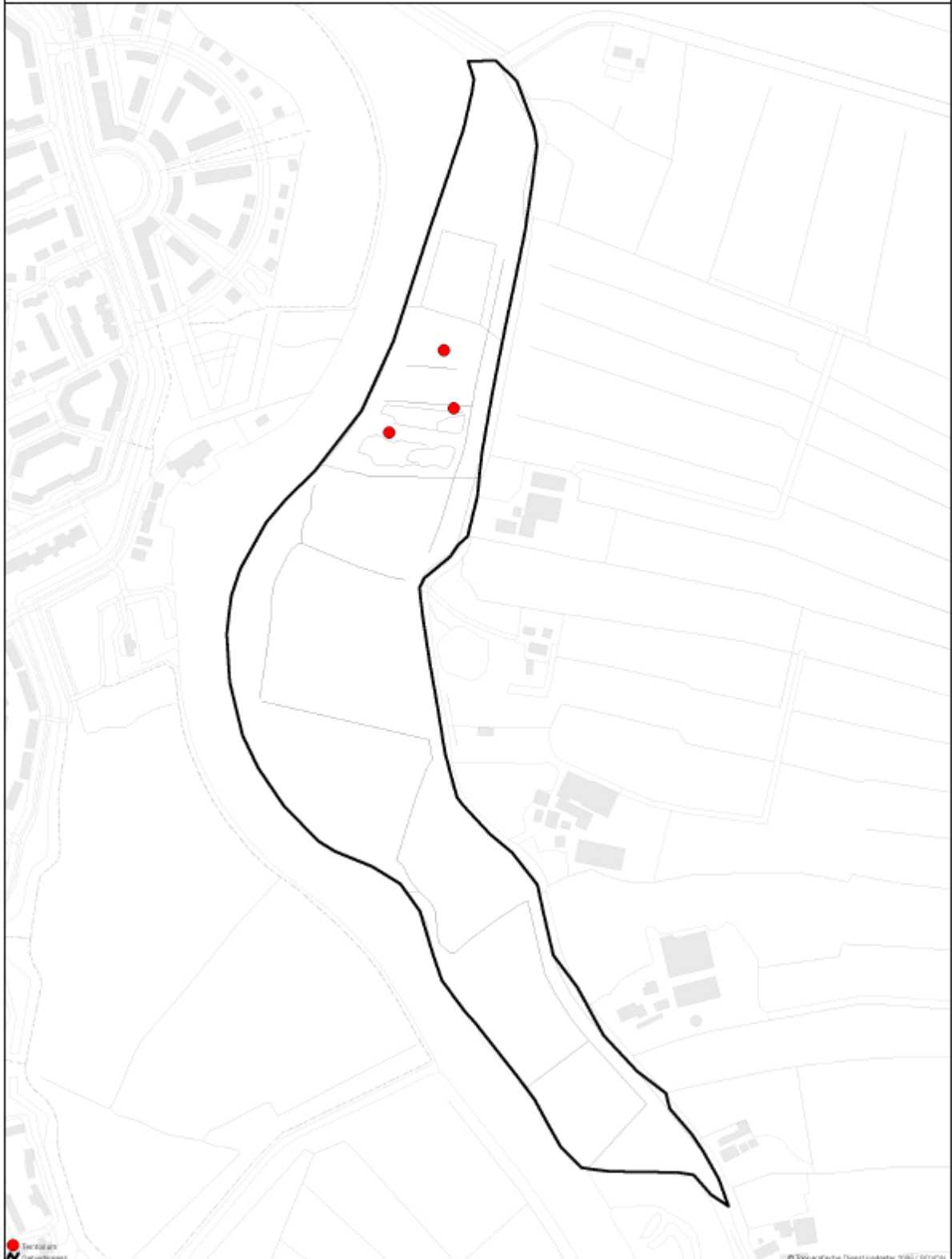
Verkeers
aankomst

© 2016 van der Waerden & Partners

BMP 2016 - Wolkenberg

Wilde Eend 3 territoria

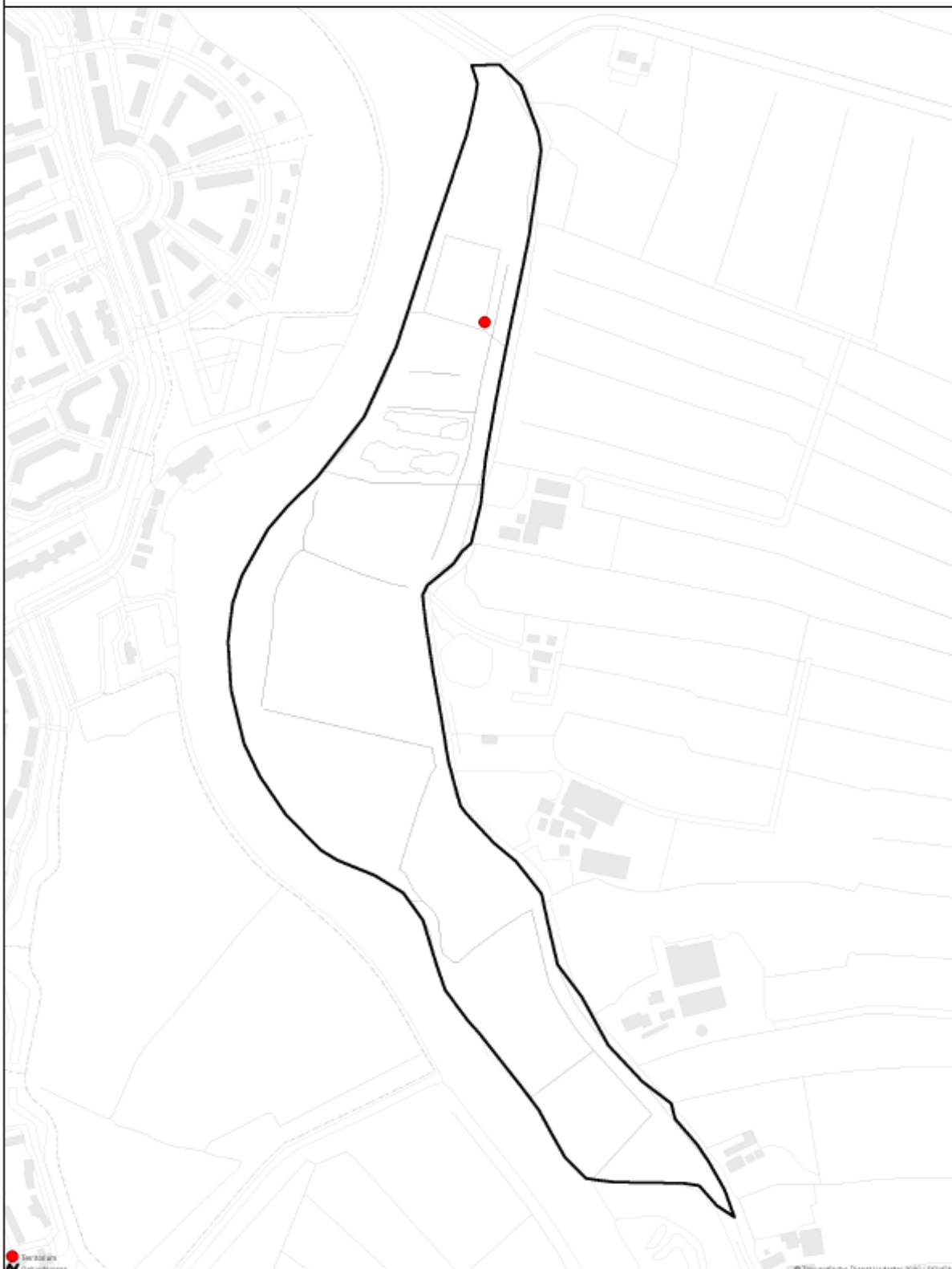

0 0,08 0,16 0,24 0,32 0,4 km

BMP 2016 - Wolkenberg

Slobeend 1 territoria

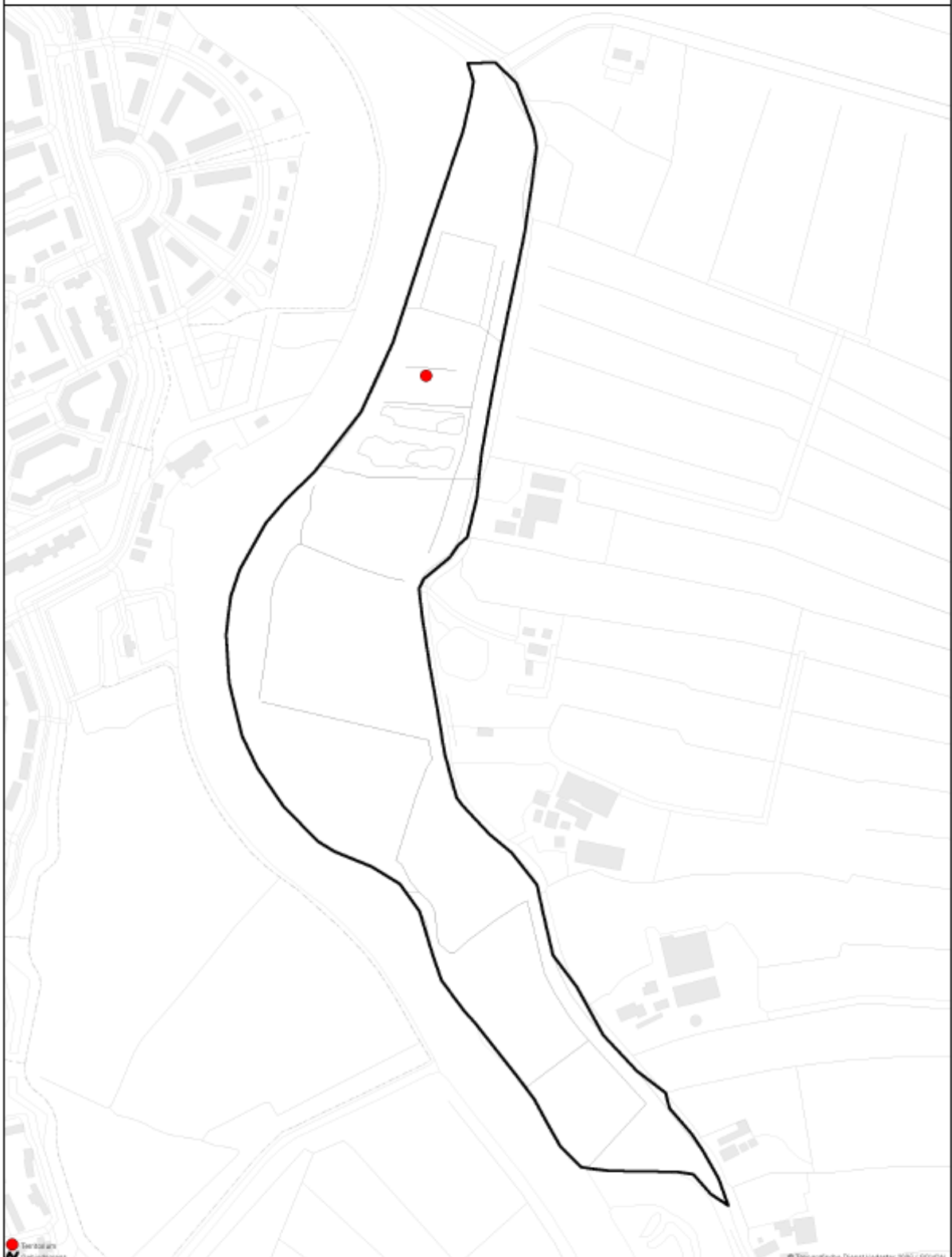
Geografische
Dienstbureau

© 2016 van der Waag Dienstbureau 1000 | 001010

BMP 2016 - Wolkenberg

Fazant 1 territoria

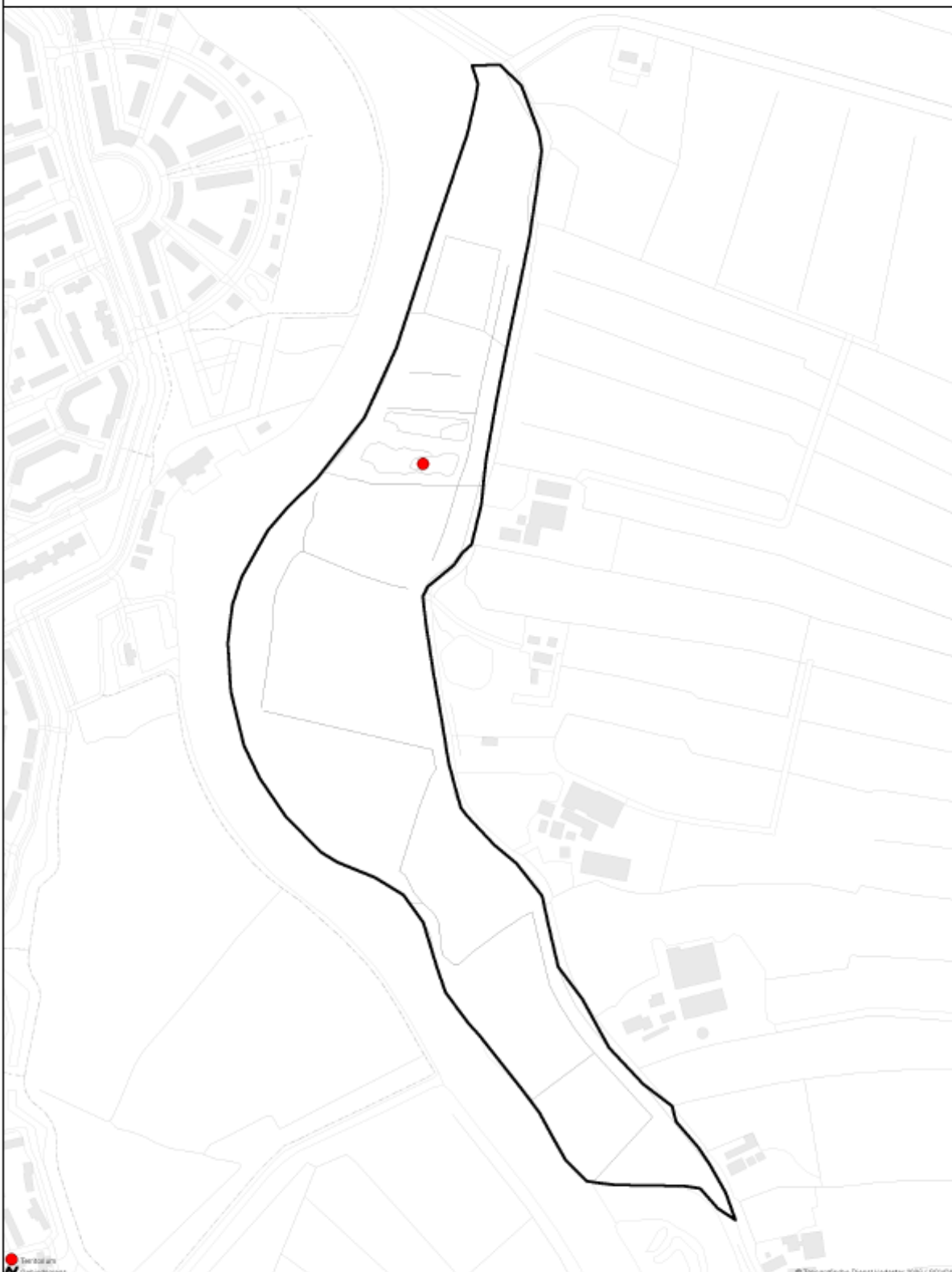
Geografische
Dienstleistungen

© Topographische Dienstleistungen 2016 / 507474

BMP 2016 - Wolkenberg

Waterhoen 1 territoria

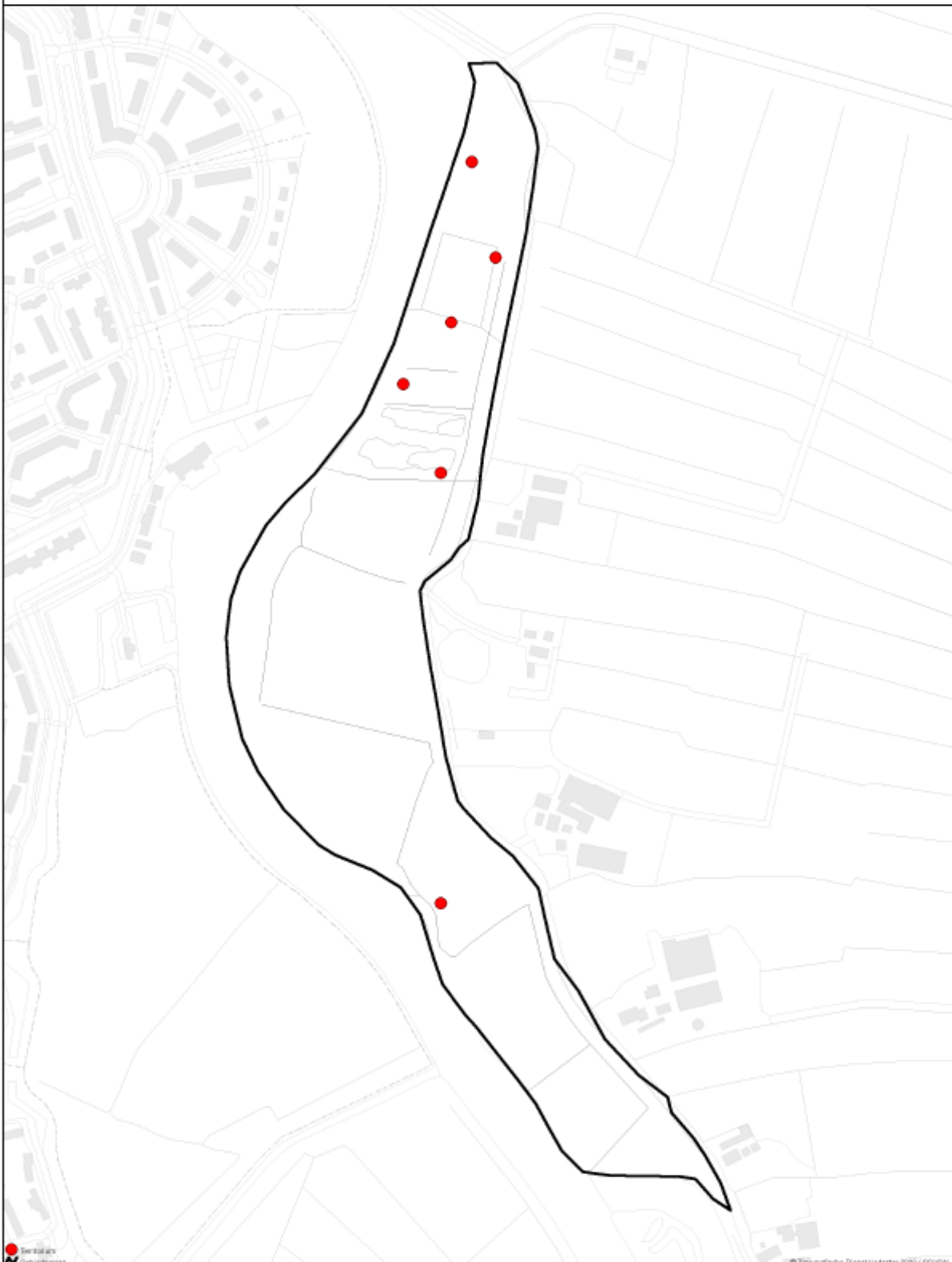
Terrestrisch
Diergebieden

© Natuurhistorisch Diermuseum 2016 / 000000

BMP 2016 - Wolkenberg

Meerkoet 6 territoria

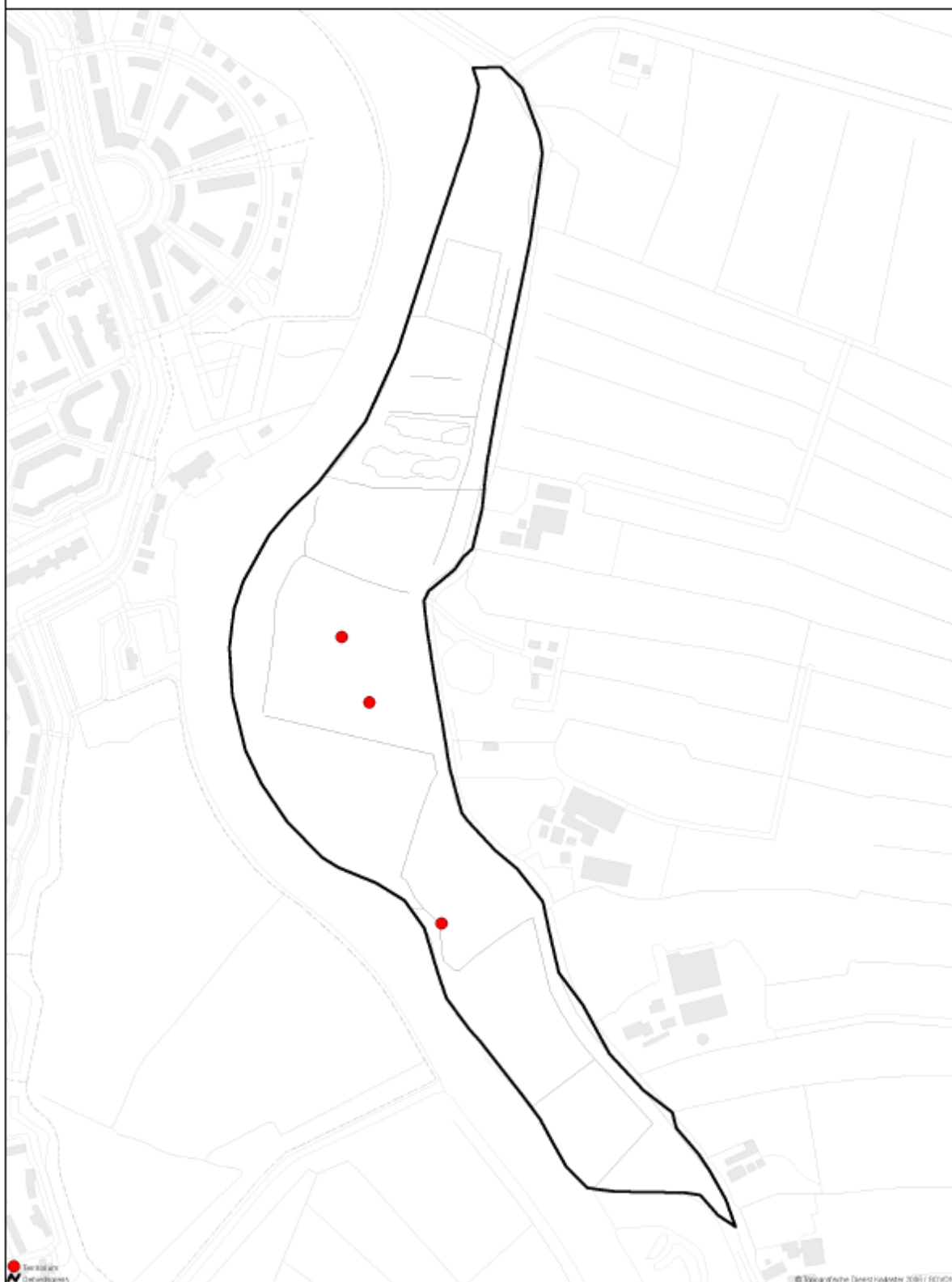

● Territoria Meerkoet 6

BMP 2016 - Wolkenberg

Scholekster 3 territoria

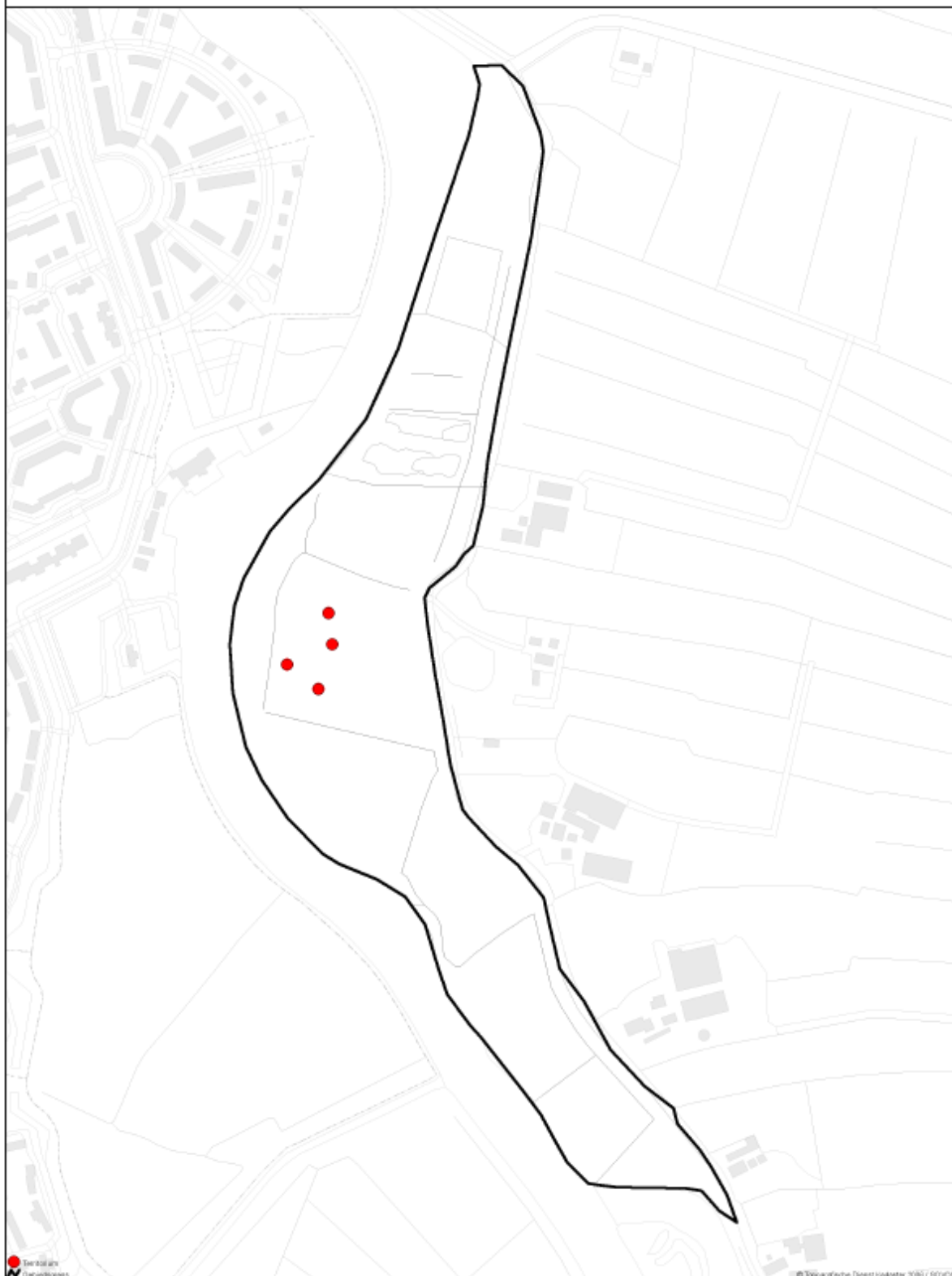

0 0,08 0,16 0,24 0,32 0,4 km

BMP 2016 - Wolkenberg

Kluut 4 territoria

● Territoria
▭ Grenzen

© Stadsplan van de Dienst voor de Wijk en Wijk

BMP 2016 - Wolkenberg

Kleine Plevier 3 territoria

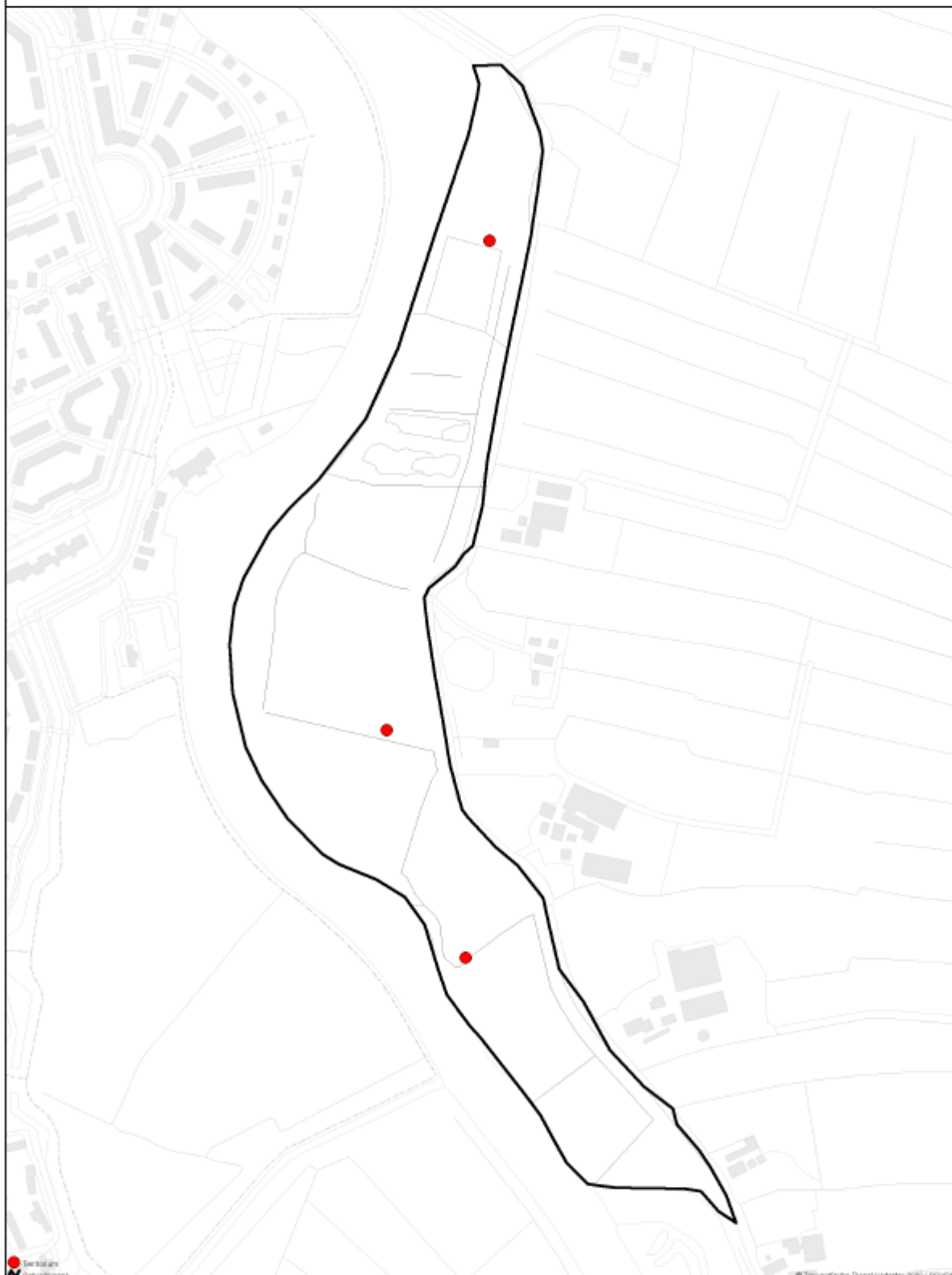
• Derskade
• Derskade

© Topografische Dienst Kadaster 2001/2004

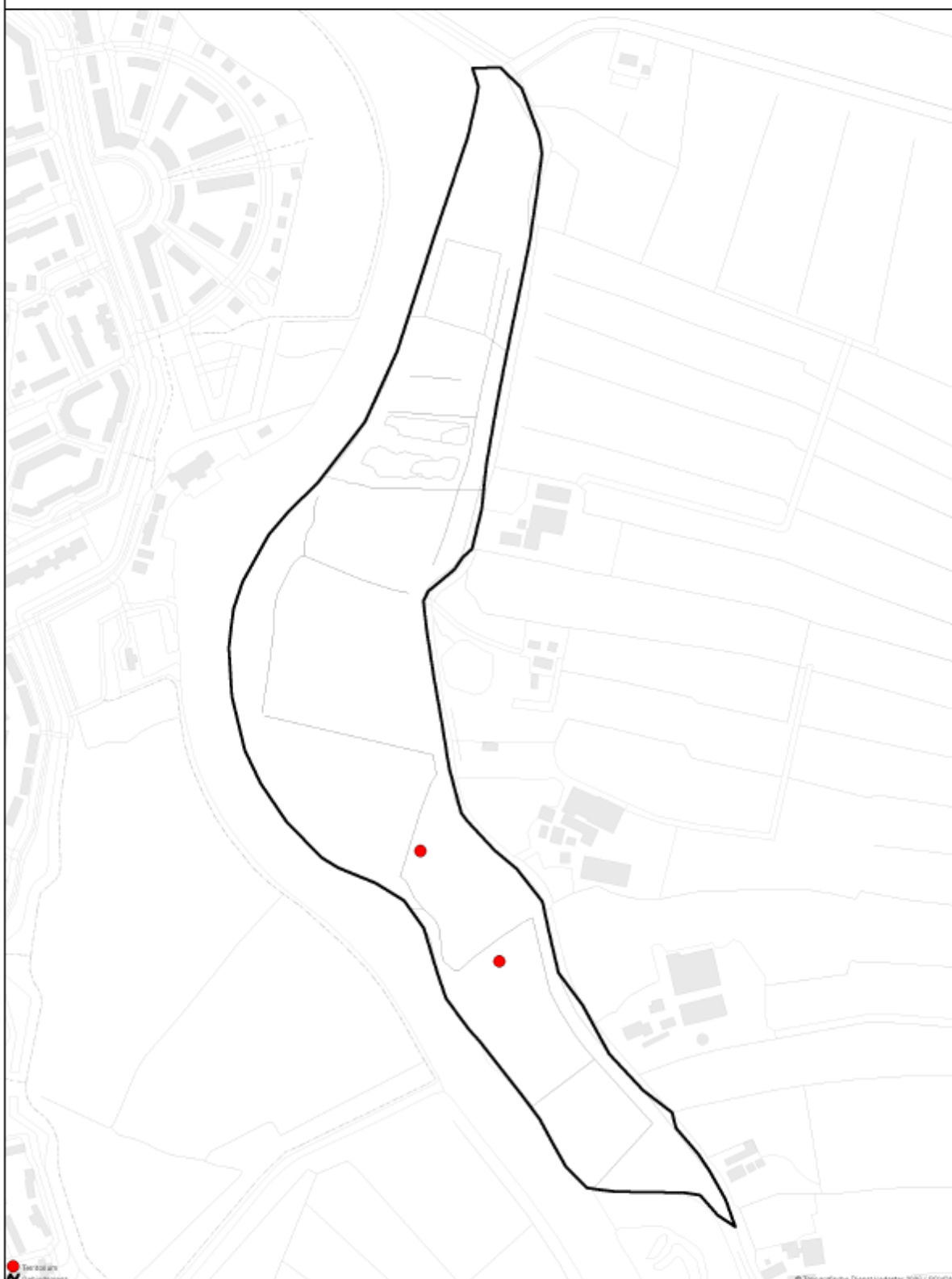
BMP 2016 - Wolkenberg

Kievit 3 territoria

BMP 2016 - Wolkenberg

Tureluur 2 territoria

• Dierkhalp
• Dierkhalp

© Wijk van de Dienstverlening 2016 / 2016

BMP 2016 - Wolkenberg

Witte Kwikstaart 2 territoria

Territoria
Witte Kwikstaart 2

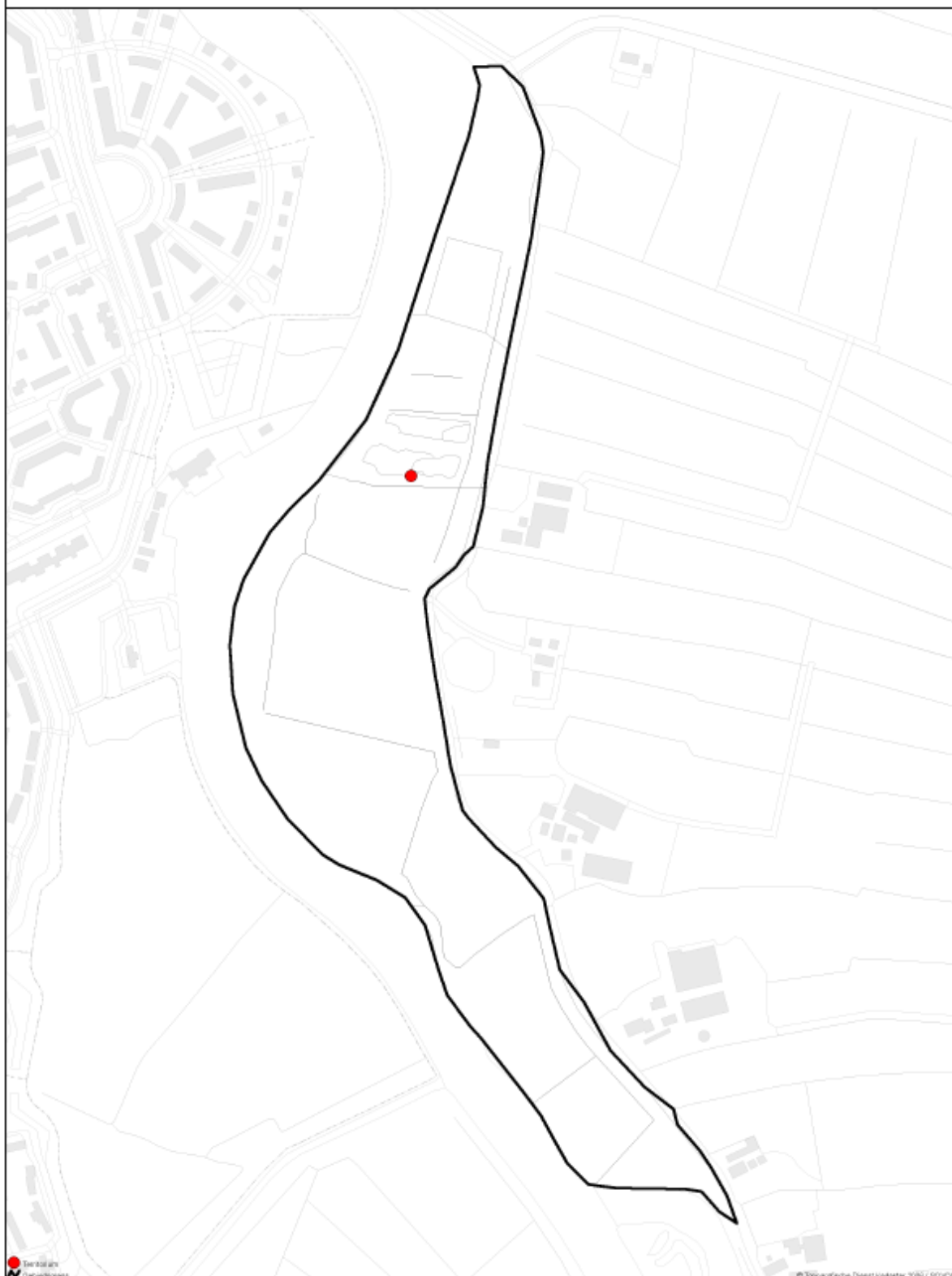
© Topografische Dienst Kadaster 2003 / SOVON

0 0,08 0,16 0,24 0,32 0,4 km

BMP 2016 - Wolkenberg

Rietzanger 1 territoria

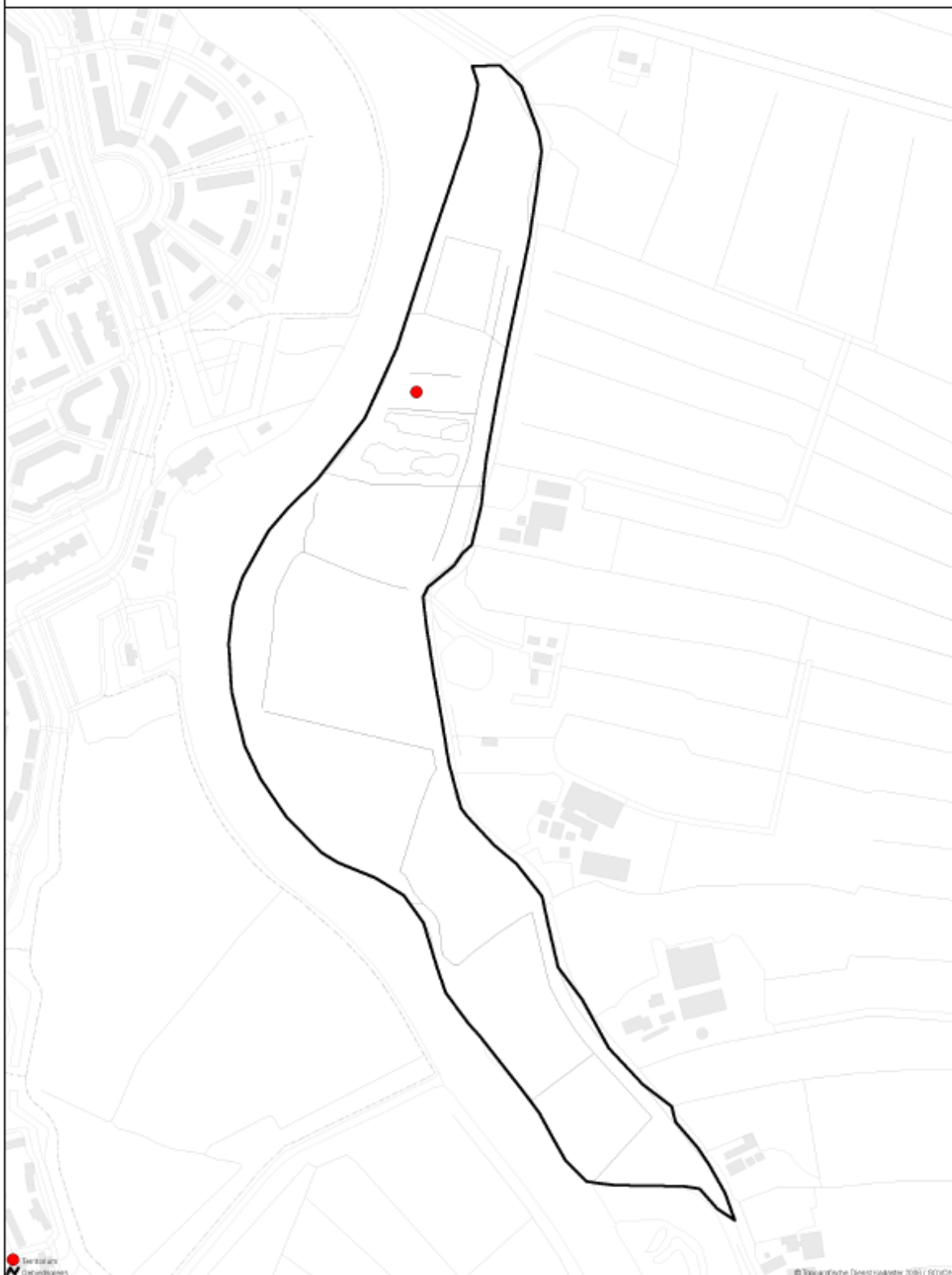
● Territoria
■ Oudegringen

© Topografische Dienst Kadaster 2005 / SOVON

BMP 2016 - Wolkenberg

Bosrietzanger 1 territoria

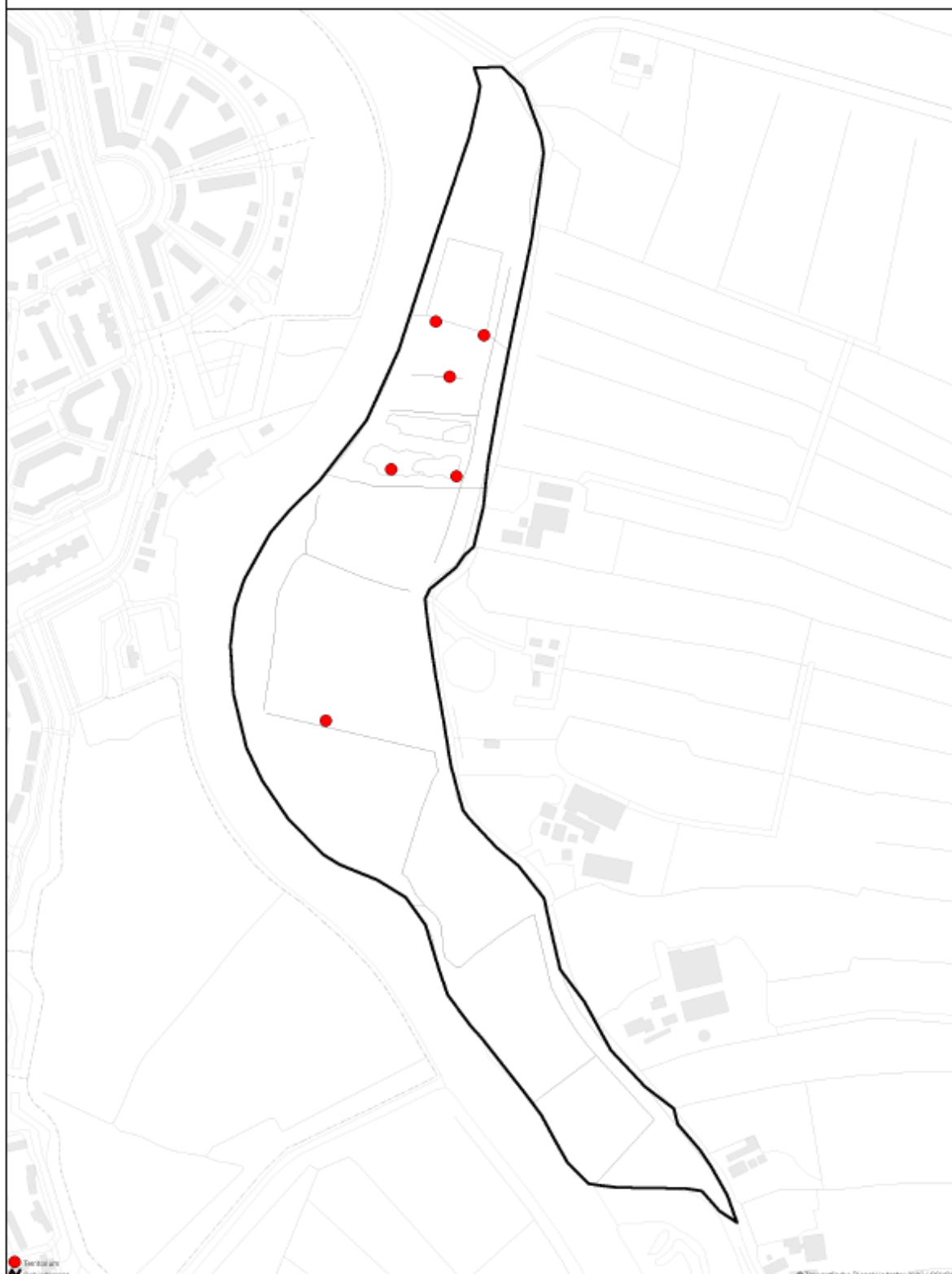
Territorio
Bosrietzanger 1

© 2016 Comune di Wolkenberg - SOVON

BMP 2016 - Wolkenberg

Kleine Karekiet 6 territoria

Territoria
Kleinstegebieden

0 0,08 0,16 0,24 0,32 0,4 km

© Streeplaat van de Dorst Hoekster 2005 / 05/2014

BMP 2016 - Wolkenberg

Rietgors 3 territoria

